

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Mollay Károly: Árszabások (A soproni vargák 1532. évi árszabása)

**Mollay Károly: Árszabások
(A soproni vargák 1532. évi árszabása)**

1. Öt évvel ezelőtt ismertettem Domonkos Ottónak „Ár- és bérlimitációk Sopron városban és Sopron megyében (XVI–XIX. század)” című, a Magyarság Néprajza egyik előmunkálataként 1980-ban megjelent munkáját, amely a Veszprémi Akadémiai Bizottság Történeti Szakbizottságának Kézművesipari Munkabizottsága által éppen Domonkos Ottó javaslatára 1975–1976-ban elhatározott, „A magyarországi árszabások forrásanyagának katasztere 1463–1848” című munkálat keretében készült. Az ismertetett előmunkálat a Sopronból 1463-tól, Sopron vármegyéből 1601-től kezdve előkerült összesen 190 árszabás közül 18-at tett közzé, hogy ezzel hívja fel történészek, néprajzosok, nyelvészek figyelmét az árszabások forrásértékére. Az említett kataszter, amely Domonkos Ottó, Kiss Mária és Nagybakay Péter szerkesztésében és Lukács Márta számítógépes programozó közreműködésével jelent meg (Bp., 1986) két kötetben (420+467 lap), a korabeli Magyarországról 3757 árszabás mintegy 17 000 adatát (év, lelőhely, nyelv, melyik kézművesipar stb.) tárja fel, de kitér az egész gazdasági élet bérszabályozásaira is, a munkabéreken kívül pl. a katonai beszállásolás térítésére stb. Ezeket az adatokat az első kötet tartalmazza, a második kötetben található a számítógépes feldolgozással készült mutatók. Ezek tulajdonképpen az összefoglaló, országos áttekintés számára készültek, az első kötetet viszont inkább a helytörténeti kutatók használhatják. Akár a helytörténeti, akár az országos történeti kutató kíváncsi területének egy-egy kézművesiparára, ennek áraitra, és béreire, sőt pl. a társadalmi osztályok szerinti ruházati előírásokra, időrendbe szedve megkapja azokat az adatokat, amelyek alapján kutatását megkezdheti. A két kötet tehát tulajdonképpen folytatása „A magyarországi céhes kézművesipar forrásanyagának katasztere” (Bp., 1975–76) című, ugyancsak kétkötetes munkának.

2. Sopron esetében abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy elkészült, ill. megjelenőben van Dányi Dezső és Zimányi Vera „Soproni árak és bérek a középkortól 1750-ig” című, 29 ívnyi munkája (benne Huszár Lajos soproni pénztörténete), amely az árszabásokon kívül más soproni forrásokat is feldolgoz az ár- és a bértörténet számára. Helytörténetírásunk ezáltal újabb alapvető munkákhoz jut. E munkáktól függetlenül azonban a továbbiakban is szükség lesz az árszabások létrejöttének tisztázására és egyéb források felhasználásával történő értelmezésére.

3. Tanulásképpen a soproni vargák 1532. évi árszabástervezetét választottuk. Ennek előzménye az, hogy ez év április 25-én a városi közgyűlés nemcsak a város védelmi felkészülésével foglalkozott (hiszen II. Szulejmán ekkor már útban volt Magyarország felé: SSz. 1983, 207), hanem a kézművesek és a

kereskedők [290](#)áraival is, külön kiemelve a mészárosokat, pékeket, molnárokat és a vargákat (SoprOkl. II/2:227). A török veszedelem félelmében élő polgárok nehezményezték, hogy a vargák egy esztendővel korábban 9–10 krajcárt kértek egy-egy pár cipőért, most meg felemelték az árakat: közönséges férficipő párját 14–15 krajcárért adják, nem téve különbséget a birkabőr és a marhabőr ára között. A polgármester ezért azt követeli a tanácstól, állapítsa meg mindenegyes vargamunka árát és hetenként ellenőrizze.

Ekkor Sopronban 14, házzal és polgárjoggal bíró varga működött, még pedig 5 a belvárosban, 4 a külváros első fertályában és 5 a negyedik fertályban. Ez a vargák társadalmi helyzetét is meghatározta:

1. Winkler¹⁽¹⁾ Mihály forrásainkban 1522-ben tűnik fel: ekkor már Felber Máté tímármester és külső tanácsos veje, akinek a Szt. György utca végében, az ún. Halpiacon van 1/2 kötélnyi teleknagyságú háza, amely a városfalnak támaszkodik (*amb Vischmarckht, neben der mörin... , das ain halb hauss ist, nach der sailmas*), bár ezt – Grätzer Kristóf mészáros egyik házát – csak 1525. jan. 27-én írják az ő és Margit asszony nevére.²⁽²⁾ 1528-ban apósának ugyancsak Szt. György utcai házába költözik,³⁽³⁾ nyilván feleségének halála miatt. Apósa 1530. ápr. 27-i végrendeletében ezért Mihálynak és gyermekeinek hagy 10 dénárfontot, valamint néhány ruhát (*ötlyche klayder* II/2:42). Ezután vette el feleségül Täbrer Vid varga Margit leányát, akinek 1531. márc. 1-i végrendeletében Sandbühel-szántókat, rétet a Pócsi dombon (*awf Harkersteig*), Potzmannsberg- és Weitengrund-szőlőt és meggyesi Goldberg-szőlőt hagy. Ha Margit asszony saját gyermekek (*leybsserbm*) nélkül hunyna el, ezek az ingatlanok testvéreire szálljanak vissza (II/6:51), azaz Untere-Steiner dűlőben fekvő szőlő, amelyet máj. 26-án Vid özvegyével való egyezkedés után kapott. A szőlő a tisztítótűzben szenvedő lelkek testvérületé (*Allerglaubigen seelen zech*) javára 50 dénárfonttal volt megterhelve.⁴⁽⁴⁾ Mihály vargának volt még első házasságából egy-egy Tiefenweg- és Potzmannsberg-szőlője, amelyeket 1523-ban a ferences templomtól felvett 25 magyar forint kölcsönnel terhelte meg, évi 10%-os kamattal!⁵⁽⁵⁾ Első felesége 1526-ban örökölte egy Sachsgrund-szőlőnek a felét és 5 dénárfontot (II/2:14). Szántója is lehetett, mivel 1526-ban 1 kepe, 1529-ben 2 kepe gabonadézmát rónak ki rá.⁶⁽⁶⁾ Bordézmája 1525-ben 1 3/4 akó, 1526-ban 3 akó, adója 1 és 3 forint között mozog.⁷⁽⁷⁾ 1526-ban ő a vargák céhének (*zecha sutorum*) céhmestere (II/6:436).⁸⁽⁸⁾ Az [291](#) 1532. jún. 26-i mustrán mellvérttel és néhány puskával felfegyverkezve jelent meg (SSz. 1983, 218).

2. Rosenauer⁹⁽⁹⁾ Kristóf¹⁰⁽¹⁰⁾ eredetileg Schimel Erhard soproni vargamester legénye (*knecht*), felesége, Anna pedig Schwingenhammer Bálint soproni pátricius özvegyének cselédje (*dyceren*) volt. 1520. nov. 13-i végrendeletében az özvegy volt cselédjének aranygyűrűt, vörös övet díszcsatostul (fityegője, *schwyngel* leszakadt), főkötőt, két-két ingvállat (*prustphäettel*) és kötényt (*fuertuech*) hagyományozott (II/1:361). Kristóf volt mestere 1521. nov. 2-i végrendelete szerint volt legényének 9 dénársolidusszal tartozott (II/1:390). Mindez arra mutat, hogy Kristóf nem sokkal korábban lett mester és a vargacéh tagja. Anna asszony Taschner Máté soproni vargamesternek volt a leánya és Kristófnak már második felesége (1. alább). Mivel 1510–1522 között hiányoznak az adó- és a dézsmajegyzékek, Kristóf első apósáról, első feleségéről, első lakásáról nem tudunk. 1523-tól kezdve a fenti (1.) Mihály varga szomszédja: háza Mihály vargáé (majd Premb György mészárosé) és a Hátsó kapu öreinek szobája között feküdt (*am Vischmargkh neben dem thorstüblein in der stat*), amelyet néhai apósa, Taschner Máté varga hagyatékából 1525. jan. 13-án adott át neki és Anna asszonynak két sógora, Rainer János pék és városi építőmester, valamint Taschner Farkas világi pap (*laibriester*).¹¹⁽¹¹⁾ Alább idézendő végrendelete szerint volt majorja a Pócsi utcában (*in der Potschagassn*) 1/16 szőlője a Gauer-dűlőben (*in Gawgern*), 1/16 szőlő az Irnfried-dűlőben és 1/8 szőlője a Saurüssel-dűlőben. Ennek megfelelően bordézmája 1525-ben 3/4 akó, 1526-ban 5/4 akó. Majorjának megszerzése előtt lehetett szántója is, mivel 2 kepe gabonadézmáját 1526-ban még nem a majorjában vetik ki rá (II/6:426). Adója 2 forint (1523–1527), 1528-ban 2 1/2 forint,¹²⁽¹²⁾ 1530–1534-ben

évi 5/4 forint. 1530–1532-ben évenként a külső tanács egyik belvárosi tagjának választották meg (II/2:220, 223, 231). Az 1532. jún. 26-i mustrán vértessel és alabárral felfegyverkezve jelentkezett. Legénye ekkor még nem döntött, megmarad-e a városban (SSz. 1983, 218). Cselédje 1525-ben és 1530-ban szerepel (II/2:12, 45). 1534. júl. 24-én végrendekezett, amit halála után, aug. 3-án mutattak be a tanácsnak. Végrendeletéből (II/2:87–88) kiderül, hogy Anna asszony a „középső”, azaz a második felesége volt (*pey meiner mittern hawssfraw Anna*), akitől Vid nevű fia született, harmadik felesége pedig a végrendelezéskor várandós volt. Vidnek hagyja a ház 1/4 részét és az 1/16 Gauer-szőlőt, harmadik feleségének és születendő gyermeküknek a ház 3/4 részét, a majort, az 1/16 Irnfried-szőlőt és az 1/8 Saurüssel-szőlőt. Az özvegyről még 1539-ben hallunk (II/2:128). A végrendelet nem szól János (*Hennssel*) nevű fiáról, aki 1520-ban még kiskorú volt (GedB. 205). Az özvegy 1539 után Krieglstein Miklós vargához ment feleségül, az utószülött Rosenauer András 1568-ban adta el házrészét nekik (Házi Jenő: Soproni polgárcsaládok 9012., 2999. sz.).

2923. Rot (*Rott, Rat*) Balázs varga (*schuester, schuechmacher*) 1528-ban tűnik fel György varga Szt. György utcai házában. (adó.). Még 1530-ban sincsen sem háza, sem polgárjoga, mivel ekkor még lakó Schreiner András ugyancsak Szt. György utcai házában (adó.). 1532-től azonban az ekkortájt elhalálozott György varga házában találjuk: nyilván feleségül vette az özvegyet, mivel 1534-ben a házban György kiskorú gyermekeit is feltünteti az adójegyzék.” Ezzel együtt szerzett polgárjogot, úgyhogy 1535–1541-ig a külső tanács egyik belvárosi tagja lesz.¹³⁽¹³⁾ Adója évi 1–1 forint (1528, 1530), 2 forint (1532), 2 1/2 forint (1534). 1541. aug. 15-i végrendeletében feleségére hagyja minden ingó és ingatlan vagyonát, kivéve Harmler-szőlőjét, amelyet rokonának (*vetter*), Rot Gál soproni vargának gyermekei kapnak, továbbá 1/16 szőlőjét a Dudles-dűlőben, ezt három sógora, Bálint, Uz és Kristóf kapja, Rot Gálnak pedig még 16 dénárfont jut (II/2:155–157). Különben még rokona (*vetter*) volt Lang Péternek, a Szt. Mihály plébániatemplom Három királyok oltára javadalmas papjának, akinek a hagyatékát 1537-ben kezelte, és akitől egy nyestprémes birétumot (*märdreins pirrhet*) örökölt (II/2:111–112). Balázs varga 1542. ápr. 20-án már nem élt (II/2:157). Az özvegy ezután Teuber Jeromos vargához ment feleségül.¹⁴⁽¹⁴⁾

4. Täbrer (*Täbrär, Tabrer, Thabrer, Thäbrer*)¹⁵⁽¹⁵⁾ Vid 1503-ban kerül Sopronba, ahol elveszi az 1501. dec. 19-én végrendekezett Hengst Péter varga 3 gyermekes özvegyét, Margit asszonyt. Hengst Péter végrendeletében arra kérte a városi tanácsot, ha halála után felesége újra férjhez menne, gondoskodjanak róla, *das si nit vnrecht den kchinderen thue*. Szt. György utcai háza, amelyet csak 1500. aug. 14-én vásároltak Köppel Miklós mészárosától (Gb. 62), a végrendelezéskor a városplébános javára még 16 dénárfont adóssággal volt megterhelve. Az adósság fedezetéül a ház pincéjében található 40 akó bort rendelte (II/1:276). Bár a végrendelet szerint a ház, valamint minden ingó és ingatlan vagyon Margit asszonyt és három gyermekét illette, 1503. aug. 4-én a városi tanács a házat Täbrer Vidnek és Margit asszonynak 20 magyar forintért (forintját 10 dénársolidusban számolva) adja el azzal, hogy e pénzt a két árva nagykorúságának eléréséig (*vnnczt auff Jr vogtbere Jare*) számukra tegyék el. Mivel az egyik árva fiú volt, a tanács azt is kikötötte, *ob der knab, des veiten Stewfsun ain ander hanndwerch dann der Schuester ist, lernen wollt, soll er Jm vergünnen und Zuegeben* (GedB. 90; II/5:126). A két gyermek nyilván elhalálozott, mivel a rokonság, még pedig Péter testvére, Márton varga özvegyének férje, Rupert varga (*anstatt seins kinds*), Márton fia Hengst Lénárd iskolamester, leányának, Orsolyának férje, Kastner János varga, valamint Hengst Farkas bognár pert indítottak Péter örökségének egy részéért. A fogott bírák 1508. jan. 27-i döntése alapján Täbrer Vid és Margit asszony a rokonságnak átadtak egy káposztáskertet, 1/8 Saurüssel-, 1/8 Untere-Steiner-szőlőt, a fél házért pedig 8 dénárfontot, amely a böjti országos vásárkor (*Auff nehstkunfftigen Jarmargkt Jn der vasten*), azaz az első böjti vásárnapot követő kedden (márc. 14) fizetendő (GedB. 110).¹⁶⁽¹⁶⁾ A ház most már teljes egészében Vid és Margit asszony tulajdona.¹⁷⁽¹⁷⁾ 1522.

dec. 15-én ²⁹³Bors Benedeknek a házat már Vid és második felesége, Ilona asszony adja el (Gb. 119), ők maguk Zelene (Sudala) Mihály házába, a Mészárosok utcájába költöznek, amelyet a tulajdonos halála (1521. nov. 1) után, ill. hagyatéka miatti pereskedés, az új tulajdonos, Zelene (Sudala) Kristóf eladósodása és elköltözése¹⁸⁽¹⁸⁾ miatt csak 1530. dec. 30-ára tudnak a tanácstól megvenni (Gb. 163).¹⁹⁽¹⁹⁾ Vid még első felesége életében (1504) vett 1/8 Weitengrund-szőlőt, amelyre 1509. máj. 23-án a Szt. György templom Bertram- és a Szt. Mihály templom Haberleiter-alapítványából közösen felvett 5 dénárfont kölcsönrel terhelt meg, évi 4 dénársolidus, azaz 10%-os kamattal (II/1:300; Gb. 75, 251). E szőlőre 1522 táján, második felesége idején a Szt. Mihály templomban néhai Frauenburgi Gindersich főispán és városkapitány által létesített alapítványból ismét 15 dénárfontot vett kölcsön ugyancsak 10%-os kamattal (Pb. 25). Volt még szőlője Meggyesen, Sopron jobbágyfalvában az Altenberg- és Goldberg-dűlőben (Gb. 101, 134), második felesége idején rétje Sopronban (I/7:339), sőt még röviddel halála előtt vásárolt 1/8 Erdburger-szőlőt (Gb. 162). Alább idézendő végrendelete szerint volt még Potzmannsberg-, Saurüssel-, Frettner-szőlője, több bekerített (*mit rain vmbfangen*) szántója a Sandbühel-dűlőben; rétje a Pócsi dombon volt (*am Potscha awf Harker steig*, vö, még I/7:339), sőt kiderül, hogy a meggyesi Goldberg-dűlőben egy kisebb és egy nagyobb szőlője is volt. A Weitengrund-szőlő (*ligt im Kyemawll*) és egy szőlő az Obere-Steiner-dűlőben második feleségének a möringjához (*margngab*) tartozott, az utóbbi azonban eladta. Ezért érthető, hogy bordézmája 5 akó (1525), ill. 10 akó (1526), hogy évi adója 3 forint (1505), 4 1/2 forint (1509), 5 forint (1523–1530), 1528-ban viszont Vid helyett felesége szerepel a kiadatlan adójegyzékben 1/4 forint, azaz 1 ort adóval. Ez nyilván azzal függ össze, hogy Vidnek különösen ebben az esztendőben gyűlt meg a baja a belső tanács uraival, bár ő 1521/22-ben a belső tanács tagja (*ratsburger*), aztán (1524, 1525, 1527) a külső tanács tagja volt.²⁰⁽²⁰⁾ az 1525. ápr. 25-i városi közgyűlésen másokkal együtt bírálta Pullendorfer Mihály belső tanácsos túlkapásait (akit ennek ellenére újra megválasztottak), az 1528. ápr. 25-i közgyűlés jegyzőkönyvében már törlik a nevét a belső tanács tagjainak a névsorából, jún. 18-án pedig, *als Rat vnd gmain auf der schrann besamblet gewest*, Vid a következőket jelentette ki: *der Burgermaister handl nichts nach erlesung aines aussern Ratz der XIIIger, vnd gmain, er thue nur was Im gefalle, man wölle ainen Rat wann die kersen [zeitigwären] plüen, vnd wann die kersen zeitig sein. So erfull man erst die Zall aines Ratz. Vnd es wäre auch vor Zeiten beschehen, das man Jacoben Subenburger von neids wegen aus dem Rat getan und anderer zwen hinein genomen. Burgermaister Vnd ain Rat sollens bei erlösung ainer gmain bleiben lassen, [wer] er well auf kunfftig Zeit an sand georgen.* (ápr. 24) *vnd marstag* (ápr. 25) *nymer herauf khumben vnd sich in ander weg pegen ainem Rat mit merern worten einlassen.* Ez nyílt támadás volt a pátriciusi klikk egyeduralma ellen.²¹⁽²¹⁾ Mivel a város közönségének (*gmain*) képviselői nem vállalták ezeket az állításokat, Videt a városháza bírói tárgyalóterméből (*schrann*) a várostorony alján (*Ze nyderst*) levő fogdába vitték, ő azonban engedetlenségéből (*als vgehorsamer*) felment a toronyba. Ezután kiengedték, majd jún. 22-re beidéztek, 32 dénárfontra büntették, amelyet Szt. Margit napjáig, azaz az országos vásárig (júl. 13) kellett ²⁹⁴volna megfizetnie. Jún. 26-án Vid közölte: *Solche gehorsam well er von ainem Rat nit leiden auf erlösung der gmain, vnd der sach fur herrn hauptman vnd ain gmain gewaigert.*²²⁽²²⁾ Volt-e az ügynek folytatása Hartitsch Detre városkapitánynál, nem tudjuk.

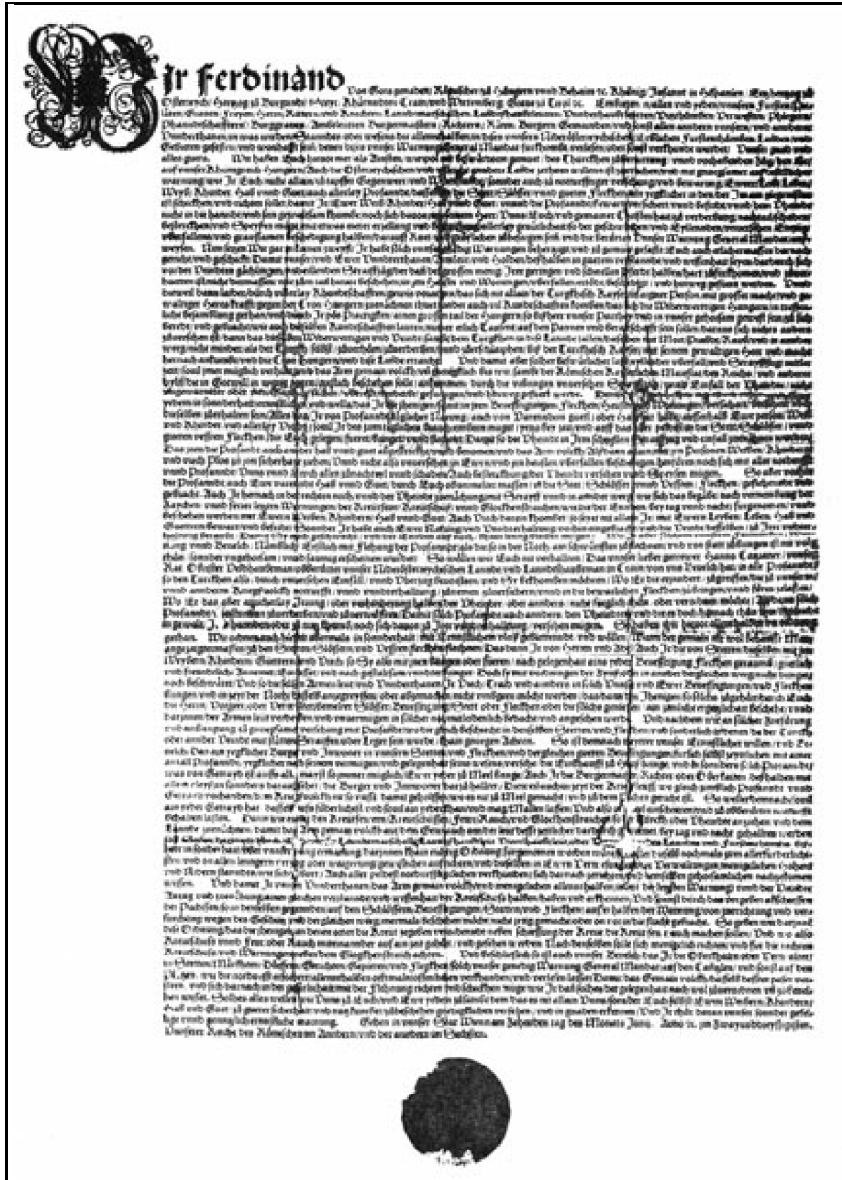
Ezektől az esetektől függetlenül Vid tevékenyen vett részt a város közéletében. Így 1514. nov. 27-én a városi kamarás megbízásából ő szedte be a faizási díjat (*forsstgelt*), 1519-ben és 1520-ban ő szerez be a ferencesek kámzsái számára 1–1 vég posztót 6–6 forintért, 1522. szept. 28-án ő is elszámol a városi kamarásnak a város saját termésű borából befolyt jövedelemről, 1523. dec. 6-án városi kiküldetésben jár Bécsújhelyre, 1524. jún. 6-án hivatalos városi iratokkal (*mit prieffen*) küldik Bécsújhelyre, útravalóra 8 dénársolidust kap, amelyről azonban el kell számolnia, okt. 27-én másodmagával Auer Jakab városi nótáriust kíséri el Pozsonyba, II. Lajos királyhoz, az útra 10 forintot kapnak, nov. 22-én ismét a városi

nótáriust kíséri el Bécsújhelyre, útravalóra 4 dénárfontot kapnak.²³⁽²³⁾ Ezt megelőzően két nappal, okt. 25-én Videt is kihallgatják az első soproni, egyben első magyarországi Luther-ellenes vizsgálat során. Szerinte Siebensbürger Ferenc fapiaci²⁴⁽²⁴⁾ majorjának pincéjében Bauer Gáspárral, iddogálásnál²⁵⁽²⁵⁾ arról beszélgettek, az a hír járja, a papoknak is meg kell nősilniök. Ekkor lépett hozzájuk Radinger Tamás, az ispotálytemplom Szt. Kereszt oltárának javadalmas papja, császári közjegyző (különben a kihallgatás jegyzőkönyvének egyik vezetője), félbeszakította őket és így szólt: „Ti nem tudtok semmit, ne avatkozzatok ilyesmibe, mert az sem tudjátok, milyen is az Isten. Mert az Istennek nincsen sem füle, sem szeme, sem keze, sem lába, hiszen ő szellem”. Vid a vallomásához még hozzátette, hogy Radinger Tamást nem tartja lutheránusnak, a jelenetnél pedig Laindel Bernát, a Szt. György templom Mindenszentek oltárának javadalmas papja is ott volt (I/7:123).²⁶⁽²⁶⁾ 1530. máj. 21-én értesülünk arról, hogy Vid valamivel korábban (*am jungsten*) Lengenfelder Zsigmond soproni kereskedővel Morvaországba utazott és Olmücbé (ma Olomouc) menet Wischauban (ma Vyškov) szállott meg egy fogadóban (I/7:395). Tevékenységéhez hozzátartoznak pénzügyletei is: neki is tartoztak (II/1:300, 348, 387), ő is tartozott (II/5:246, II/2:42). Közéleti tevékenységével függ össze, hogy 1515–1526 között számos esetben végrendeleti tanú vagy kezes (pl. II/1:333, 402).

Vid 1531. márc. 1-én végrendelezett (II/2:51–53). Feleségére és gyermekeire (Margit leánya, a fent tárgyalt Winkler Mihály varga feleségének kivételével) hagyta házáat és minden ingóságát, tehát a vargaműhelyt is, továbbá Weitengrund-, Untere-Steiner a meggyesi Altenberg- és a nagyobbik Goldberg-szőlőt: az első a Szentlélek-kápolna Szt. Kunigunda oltárjavadalmából felvett 10 dénárfont kölcsönrel van megterhelve (a javadalmas Auer Miklós, az említett városi nótárius testvére), a másodikért a Szt. Mihály templom Tisztítóútzben szenvedő lelkek oltárához tartozó testvérületnek (*Allerglawbign selln czöch*) 25 dénárfont, a harmadikért ugyanennek a testvérületnek 25 dénárfont, Gatterhofer Erhard²⁹⁵orgonista papnak, a Szt. Mihály-templom Szt. Anna-oltára javadalmasának pedig 60 dénárfont jár, a negyedikért az említett Siebenbürger Ferencnek járó adósság fizetendő ki. A feleség és a gyerekek kapják még a Frettner- és Saurüssel-szőlőt is. (Margit lányának hagyott ingatlanokról fentebb, Winkler Mihálýnál már megemlékeztem). Az előbbieken kívül még számos rendezetlen pénzügy maradt utána: Grätzer Kristóf polgármesternek 10 magyar forinttal adósa (forintja 10 solidus és 2 dénárral számítva), van még 57 dénárfont adóssága (Rampel Balázs mészáros: 5, a fertőrákosi Schlögl: 14, Manusch zsidó: 10, Izsák zsidó 28), neki tartozik egy olműci ügyfele (*Karrnogkss*) 7 magyar forinttal (forintját 70 magyar krajcárral számítva), végül a városplébánosért kezességet vállalt 24 dénárfont erejéig Hausen (Alsó-Ausztria) Benem (*Peham*) nevű lakosánál.

Tábrer Vid 1531. máj. 10-én már nem élt (II/2:53). Felesége özvegyi jogon folytatta a vargamesterséget, máj. 26-án vejevel, a fentebb említett Winkler Mihály vargával megegyezett (GedB. 295), 1532-ben 1/2 forint adót fizetett (adó.), aztán férjhez ment Lang Egyed vargához, aki férjként az 1534. évi kiadatlan adójegyzékben szerepel először. Ilona asszony 1547-ben végrendelezik, Egyed, aki még kétszer nősil, 1584-ben már nem él: első házasságát tehát nagy korkülönbséggel kötötte.²⁷⁽²⁷⁾

5. György varga²⁸⁽²⁸⁾ 1527-ben Hörepeck Farkas varga özvegyének a házában, a Mészárosok utcájában tűnik fel: nyilván feleségül vette az özvegyet, így jutott a ház birtokába és polgárjoghoz.²⁹⁽²⁹⁾ Adója 1 1/2 forint (1527), 5/4 forint (1528), 1 1/2–2 1/2 forint (1530, 1532). Az 1532. évi mustrán kézipuskát mutat be (SSz. 1983, 220). Az 1534. évi adójegyzékben már Rot Gál varga, a fent (3.) tárgyalt Rot Balázs rokona (*vetter*) van a helyén.³⁰⁽³⁰⁾

6. Lénárdnak³¹⁽³¹⁾ 1523-ban az első fertályban, (ma Ógabonater) volt háza.³²⁽³²⁾ Szőlője és szántója is volt, mivel bordézmája 1/4 akó (1525), 1/2 akó (1526), gabonadézmája 2988 kepe (1526), 6 kepe (1529), 5 kepe (1530); ezenkívül a várostól kaszálót bérel évi 20 krajcárért (II/5:338); 1530. évi számadáskönyv 35. Adója 1–1 forint (1523, 1524, 1525), 5/4 forint (1527), 2 forint (1528), 5/4 forint (1530), 1 1/2 forint (1532), 3/4 forint (1533), 1/2 forint (1534). 1526-ban Kastner János varga, a fent (3/4.) tárgyalt Tábrer Vid varga rokona, Lénárd házában rója le gabonadézmáját (II/6:426). Lénárd az 1532. évi mustrán alabárdokkal jelent meg (SSz. 1983, 222). 1535-ben a külső tanács tagjává választják (II/2:240). 1538-ban már belvárosban, a Mészárosok utcájában van háza (Gb. 214). Első felesége Orsolya, a második Veronika asszony. 1541-ben már nem él.^{32a(33)}

7. Márton³¹⁽³⁴⁾ 1524-től ugyancsak a Gabonapiacon lakik (II/6:363, 376, 412, 426; 1527., 1528., 1532.

évi kiadatlan adójegyzék). Gabonadézmája 1526-ban 2 kepe. Adója 1/4 forint (1524), 1/2–1/2 forint (1525, 1527, 1528), 1/4 forint (1532). Az 1532. jún. 26-i mustrajegyzékben már nem szerepel.

8. 1530–1534-ig a Gabonapiacon lakik Sebestyén.³¹⁽³⁵⁾ Alacsony adójából következtethető, hogy vagyontalan volt. Adója 1/4–1/4 forint (1530, 1532) 1/8 forint (1533), 1/4 forint (1534); gabonadézmája 1 1/2 kepe (1530).

9. 1524–1525-ben István rézműves házában, a Gabonapiacon lakik Osvát varga (II/6:363, 376),³¹⁽³⁶⁾ 1526-ban már saját háza van az Újteleki utcában (II/6:413, 426, 430, 1527., 1528., 1529., 1530, 1532., 1533. évi kiadatlan adó-, bor-, gabonadézmajegyzék; SSz. 1983, 223). A várostól kaszálót bérel évi 4 dénársolidusért (1530. évi számadáskönyv). Gabonadézmája 5 kepe (1526), 3 1/2 kepe (1529), 2 kepe (1530), bordézmája 1526-ban 1/2 akó. Adója 1/2 forint (1524), 3/4 forint (1525), 1 forint (1527), 1 1/4 forint (1528), 1/2–1/2 forint (1530, 1532), 1533-ban 1 forint. Az 1532. évi mustrán egy akkor modernnek számító acélíves számszeríjjal jelent meg (SSz. 1983, 223). 1534-ben özvegye helyett már fia adózik 1/4 forintot (adó.).

10. A negyedik fertályban, a Fapiacon, Siebenbürger Ferenc polgármester majorjában 1532-ben tűnik fel Péter³¹⁽³⁷⁾; a mustrán alabárdal felfegyverkezve jelentkezik (adó., SSz. 1983, 229). Adója ekkor 1/2 forint.. 1534-ben már a Szt. György utcában van háza (adó., Gb. 193), adója 1 forint.

11. Lőrincnek³¹⁽³⁸⁾ 1523-ban már a Hosszú soron³³⁽³⁹⁾ van háza,³⁴⁽⁴⁰⁾ de közben 1528-ban és 1534-ben Eberel Mihály ugyancsak hosszúsori házában adózik (adó.). Az első házat 1537. jan. 15-én, már második felesége, Borbála életében ráfizetéssel elcseréli a másodikkal, amely ekkor már Nicka Osvát feleségéé, Kataliné, valamint Farkas Péter feleségéé, Borbáláé volt (Gb. 206). Ez a ház sarokház (*an der Lanngen Zeill am Eckh gelegen*) volt (Geschäftsbuch 11^v). A várostól kaszálót bérelt évi 4 dénársolidusért (II/5:389); 1530. évi számadáskönyv 34. 1526. jan. 22-én még az első felesége, Erzsébet, valamint Anna, Blaswetter András felesége közösen néhai Frauenburgi Gindersich főispán és városkapitány által a Szt. Mihály templomban létesített alapítványból 10%-os kamatra 10 dénárfont kölcsönt vett fel magyar pénzben (*hungrisch mōnss, alsofft zwen fur ainen denar*), amelyet 1531. február 27-én Blaswetter András fizetett vissza (Pb. 25). Szántó földje is volt, mivel gabonadézmája 1526-ban 10 kepe, 1529-ben 8 kepe, 1530-ban 5 kepe. Adója 1–1 forint (1523, 1524, 1525), 5/4 forint (1527), 5 dénársolidus (1528), ²⁹⁹1/2 forint (1530), 1 forint (1532), 2 1/2 forint (1534). Az 1532. évi mustrán kézipuskát mutatott be (SSz. 1983, 231). 1535–1538-ig a külső tanácsos tagjává választották.³⁵⁽⁴¹⁾

12. Fülöp³¹⁽⁴²⁾ varga felesége özvegyi jogon folytatja iparát: adója 3/4 forint (1523, 1524), 1 forint (1525). 1526-tól kezdve már Fülöp varga – nyilván a fia – van a helyén a Hosszú sorban.³⁶⁽⁴³⁾ 1526-ban gabonadézmája 3 kepe, 1530-ban 1/2 kepe, bordézmája 1/2 akó. Adója 1 forint (1527), 1/4 forint (1528), 3–4 forint (1530), 1/2 forint (1533), 1/4 forint (1534). Az 1532. évi mustrán magyar módra felfegyverkezve jelent meg: tárcsapajzzsal, hajítóbáráddal és szablyával (*auf hungrisch gerüst mit tartz, werhagken Vnd säbl* SSz. 1983, 231).

13. A harmadik György³¹⁽⁴⁴⁾ varga ugyancsak a Hosszú soron található. Itt szerezte meg 1524-ben Pongrác szabó házat, amelyért a 1525. júl. 13-án a ferences templom gondnokának, Móric Pál kalmárnak új magyar pénzben (*new vngrisch gelt*) 30 dénárfontot fizetett (II/5:370).³⁷⁽⁴⁵⁾ Gabonadézmája 1526-ban 3 kepe. Adója 1/2–1/2 forint (1524, 1525, 1527), 1/4 forint (1530), 1/2 forint (1533). 1532-ben sem az adójegyzékben, sem a mustrajegyzékben nem szerepel.

14. András³¹⁽⁴⁶⁾ vargáról a hiányos források miatt csak annyit tudunk, hogy 1516. ápr. 4-én a tanácstól 4

hold Potzmannsberg-szántót vásárol (Gb. 105). Iparát özvegye és fia, Sebestyén varga folytatja a Hosszú soron (Gb. 159).³⁸⁽⁴⁷⁾ A jegyzékek általában külön-külön tüntetik fel szolgáltatásaikat. Gabonadézmájuk 6 kepe (1526), az anya bordézsma fejében 1526-ban 12 krajcárt fizet a fent (4.) tárgyalt Täbrer Vid pincéjében (II/6:437). Adójuk 1/2+1/2 forint (1523), Sebestyéné (*Wastian, Wastl*) 1/2 forint (1524), 1/2+1/2 forint (1525, 1527), 1/4+1/2 forint (1533). 1526-ban a polgárörtséget 3 dénársolidussal váltják meg (II/6:416). 1532-ben sem az adójegyzékben, sem a mustrajegyzékben nem szerepelnek.³⁹⁽⁴⁸⁾

4. Az 1532. évi soproni vargákra vonatkozó fenti adatok – bármilyen aprólékosnak is tűnnek – egytől-egyig egy-egy nagyobb gazdaság-, művelődés- vagy társadalomtörténeti összefüggésbe tartoznak. E tanulmányban egyrészt érzékeltetik azt a világot, amelyben a soproniak a török idők első évtizedében⁴⁰⁽⁴⁹⁾ éltek, másrészt érzékeltetik azt a viszonylagos forrásgazdagságot, amelynek alapján a város története feltárható. A 14 vargamester zárt számú közösséget⁴¹⁽⁵⁰⁾ képezett, amelybe bejutni legkönnyebben családi alapon, azaz a férj jogán az özvegy, az apa jogán a fiú, beházasodással (a család veje, az özvegy új férje) lehetett. A fenti 14 vargamesterre vonatkozó adatok is ezt példázzák. Akinek ez bizonyos idő után nem sikerült, az továbbállt. Ezért van állandóan átmenetileg a városban tartózkodó vargamester és vargalegény. Az állandó letelepedéshez ezenkívül ³⁰⁰háztulajdon és a polgárjog megszerzése is kellett.⁴²⁽⁵¹⁾ Feltűnő még a nagy korkülönbséggel kötött (idős özvegy és fiatal mester) és a többszörös házasságok száma. A családok történetének a felderítése ezért szociológiai megállapításokat is eredményezhet.

Annak a vargalegénynek, aki vargamesterré akart lenni, a vargamesternek 1447. évi, a bírói ítéletkönyvben „örök emlékezetül” feljegyzett szabályzata (*Recht*) szerint négy vargamester jelenlétében tanúbizonyosságot kellett tennie a szabásban (*zusneiden*) való jártasságáról; ha a próba nem sikerül, 13 hét múlva megismételheti vagy vándorútra kelhet (*wanndern*). Ha a próba sikerül, a nem soproni születésű legénynek szülőhelyéről, akár város, akár mezőváros, akár falu, írásos igazolást kell hoznia arról, törvényes házasságból született-e, ki az apja-anyja, milyen magatartást tanúsított odahaza. Ezt az „erkölcsi bizonyítvány”-t vagy a polgármester vagy a városbíró vagy a vargacéh kapja kézhez, de mindenképpen a fenti négy mester terjeszti elő a városi tanácsban. Ez a négy mester vállal kezességet arra, hogy az új mester a városnak hű polgára lesz, viszont az új mester „régí szokás” szerint a négy mesternek egy-egy fürdőt (*pad*) fizet a városi fürdőházban (GedB. 56.)

Az idegenből Sopronba jövő vargalegénynek egy vargamesterhez 13 hétre kell elszegődnie (*sein gedinget machen*). Ha ezt a 13 hetet nem akarja kitölteni, más soproni mesterhez nem szegődhet el, hanem tovább kell vándorolnia, ha az első 8 napban gondolta meg magát, akkor más soproni mesterhez is elszegődhet még.

Ha nem soproni varga akár országos vásárra, akár máskor cipőket hozna a városba, az ún. látómesterek, azaz a belső tanács két tagja, a vargák céhmestere és egyik mestere ezeket a cipőket „nézzék meg” (*beschauen*). Ugyanígy ellenőrizendő a soproni mesterek munkája is. Ez általános jogszokás volt, amint ezt pl. egy székelyföldi forrásban is olvashatjuk: „Az céh tarcson két céh mestert és két látó mestert a kik minden harmad héten az miueket el iáriák és megh látogassák” (Magyar Nyelvtörténeti Szótár). Nem „látott” cipőt „sem titokban, sem nyíltan” Sopronban nem szabad árulni (GedB. 57).

A fenti körülmények magyarázzák azt is, hogy a vargamesternek miért szerepelnek olyan ritkán vagy egyáltalán nem a ragadványneveikön. E ragadványnevek ugyanis még nem tekinthetők öröklődő családneveknek. Igazolhatóan már családnév Taschner Máté varga esetében (*taschner* ’táskakészítő’ fia, Farkas pap is e nevet viseli), de nem az a helynevekből képzett ragadványnevek esetében: *Winkler*, *Rosenauer*, *Täbrer*, *Amaspühler*. Ezek a nevek viselőjük eredeti lakóhelyére utalnak, akárcsak a még

említendő Gättringer István varga, az 1527. évi céhmester esetében, akinek ragadványneve *Gattering Gattring* alsó-, ill. felsőausztriai helységek nevével függ össze.[43\(52\)](#)

A vargacéhnek vagyona is volt, amelyre bordézsát és adót vetettek ki. Így pl. a tárgyalt (3/1.) Winkler Mihály cégmestersége idején. 1526-ban 3/4 akót [301\(II/6:436\)](#), 1527-ben Gättringer István varga céhmestersége idején 2 forintot (adó). Még nem tudjuk, melyik volt a vargamesterek oltárjavadalommal bíró testvére, a vargalegényeké mindenesetre a Szt. Mihály-templom Kisboldogasszony és a Szt. György-templom főoltárához tartozott, amelynek szintén volt vagyona, ezt kamatoztatta is.[44\(53\)](#)

5. Az 1532. évi soproni vargákra vonatkozó fenti (3.) adatokból láttuk, hogy a vargamesterek kétlakiak voltak, azaz a vargamesterség mellett mezőgazdasággal (bortermelés, gabonatermesztés) foglalkoztak, igavonó állatot is tartottak. Ez anyagilag meglehetősen függetlenítette őket. A belső tanácsba ugyan csak egyikük, Täbrer Vid (ez is csak egyszer) tudott bejutni, a külső tanácsba sem mindegyik, csupán egyesek a belvárosiak közül. A belső tanáccsal való szembehelyezkedés – amint Täbrer Vid esetéből láttuk – kemény megtorlással járt, mégis az 1532. évi április 25-i közgyűlési határozatra válaszul csak december 9-én nyújtották be árszabási tervezetüket. A késedelemnek persze objektív okai is voltak.

A soproni tanács utoljára 1525. okt. 15–16-án szabályozta a különböző kézműipari árakat, köztük a vargáékat is (II/6:392, 398–399). Ebből az árszabásból is kiderül az általános pénzromlás: a királyi rendelet szerint egy régi magyar dénár két újat vagy három bécsi dénárt, de egy új magyar dénár egy régi magyar fillért (haller) ér (II/6:389, 395, 396, 401), a német pénz pedig már nem érvényes (*das die deutsch monss nit mer gellen sol* II/6:401). A király szerint az árakat nem szabad emelni (*das alle war vnd phembert widerumb in alltem werd geen sollen mit kauffen vnd verkauffen* II/6:389). 1526-ban Pozsony vármegye árszabása, amely az egész országra érvényes volt (*vnd des konigreichs zw Hungern lanndsordnung*) 1526-ban megismétli, hogy egy régi magyar dénár két újat ér (II/6:425). Az új pénz azért ért kevesebbet, mert kevesebb ezüstöt tartalmazott, mint a régi: a különbség a király haszna volt. Az 1525. évi soproni és az 1526. évi pozsonyi árakat nem hasonlíthatjuk össze, mivel nem pontosan ugyanazokat a vargaárakat sorolják fel.

A soproni vargáknak mindenesetre a pozsonyiakhoz is kellett igazodniuk, azaz e célból Pozsonyba is kellett menniük. Ez az adott háborús helyzetben eléggé kockázatos volt. Az 1526. jún. 26-i mustrát megelőző közállapotokat már jellemeztem (SSz. 1983, 207–208). Ezután csak rosszabbodott a helyzet. Kőszeg 1532. évi ostroma (aug. 5–29.), majd a törökök szeptemberi portyái Sopron, Kismarton stb. környékén rettegésben tartották a lakosságot.

Ebből a szempontból is tanulságos Ferdinánd magyar király és osztrák főherceg 1532. jún. 10-i, Bécsben nyomtatott és Alsó-Ausztria népéhez intézett rendelete, amelyet a király megbízásából helytartója és kancellárja saját aláírásával [302](#)és pecsétjével Sopronnak is elküldött (Lad. VII et G fasc. 2 nr. 46; vö. a kisebbített képet). A király szerint a török császár hatalmas sereg élén személyesen közeledik Magyarország felé; az a hír is járja, hogy a királlyal szemben ellenséges érzületű magyarok gonosz praktikáik (*durch Jr pös Practigken*) által a király hívei közül néhány ezret a maguk pártjára állítottak, hadra fogtak és várható, hogy ezek a törökkel együtt majd betörnek Alsó-Ausztriába. A nép ezért minden nélkülözhető ingó vagyonát, főleg pedig állatokat, gabonát és mindenféle élelmet a megerősített helyekre menekítsen, hogy mindez ne kerülhessen az ellenség kezére *vnd der Ennden auss noth / khain lenng bleiben mügen*. Az utolsó vészjelekre, azaz vésztűzekre (*Kreütfeuer*), vészlövésekre (*Kreütschüss*) és a félrevert harangokra (*Glockhenstraichen*) pedig ki-ki maga is siessen a megerősített helyekre, hogy ne essen az ellenség kezébe. (Az itt idézett *Kreüt* szó tudálékos kancelláriai alakja az általános *kreit*, *kreid*,

régebbi *krie*, *kri* 'Schlachtruf, Feldgeschrei, Parole, Losung' szónak, amely még az udvari lovagi műveltség révén a franciából (francia *crie* 'kiáltás') került a németbe és terjedt el az egész délnémet nyelvterületen).

Sopron lakosságára nézve tanulságos összehasonlítás adódik az 1532. jan. 5-i adójegyzékből és a jún. 26-i mustrajegyzékből:

városrész	adózó	ebből özvegy	adó frt.	fegyverfogható
belváros	127	11	275 1/2	165
1. fertály	82	7	58	90
2. fertály	120	11	113 1/4	145
3. fertály	88	5+1	64 1/2	100
4. fertály	123	8+1	109 3/4	151
papok				19
Összes	540	42+2	621	670

Mindegyik városrészben több a fegyverfoghatók száma, mint az adózóké: a belvárosban házadómentesek a polgármester, a városbíró és a belső tanács 12 tagja, az egyes fertályokban teljesen adómentes 1–2–3–4 fő, adómentesek az ingatlanal nem rendelkező mesterlegények, lakók, viszont az adózók közt szerepelnek a világi papok. A fegyverfoghatók között nem szerepelnek az özvegyek és két egyedülálló nő, de szerepelnek az adómentesek és a világi papok. Ebből a lakosság száma megközelítően megállapítható: 538 adózó családfő 4-es szorzószámmal 2152 főt, az ezen felül levő 130 fegyverfogható férfival együtt összesen 2282 főt tesz ki. Veszély esetén – és ez 1532 nyarán fennállt – a 670 fegyverfogható soproni férfihez csatlakozott a 7 jobbágyközségből családostul 196 fegyverfogható férfi (SSz. 1983, 210); volt még a városban Hartitsch Detre városkapitány parancsnoksága alatt 10 nehéz és 50 könnyű lovas, 2 huszár és 6 darabontból álló királyi zsoldoscsapat.⁴⁵⁽⁵⁴⁾ A városnak ezenkívül saját zsoldosai is voltak.

Még érvényben volt a városi tanácsnak 1529. szept. 5-i rendelete, amely szerint a törökvész idején (*in gegenburtigen vnfrid vnd turgkhenzug*) a 7 jobbágyfalu fegyverfogható férfiai fegyvereikkel (*weer*), ingóságokkal (*varunde guter*), liszttel (*mehl*) és egyéb élelemmel (*speis*), nyilván családjukkal is a városba siessenek ³⁰³(*in khriegsnöten zu der stat lauffen*), ahol a főemberektől és a fertálymesterektől beosztásukat megkapják. Aki a háború (*khriegslauf vnd turgkhenzug*) idején elmenekül a városból, felségárulást (*gegen der kunigklichen maiestat manaydig*) követ el és a város területén levő javait elveszti (II/6:418).

Sopront először 1532. aug. 5-én este támadták (*berennt*) meg a törökök: ezek nyilván portyázó előőrsök lehettek, hiszen ekkor már Kőszeg ostroma is megkezdődött. Hartitsch Detre városkapitány katonáival és városi polgárokkal szembeszállt velük. Sok törököt levágtak, de a törökök is leütötték a városkapitány egyik katonáját, többet pedig számos polgárral egyetemben súlyosan, sőt halálosan megsebesítettek. A csetepaték azután is naponként megismétlődtek, mindkét részről érzékeny vérontással: addig harcoltak (*gehertzirt*)⁴⁶⁽⁵⁵⁾ a törökkel, amíg ezek el nem hagyták az országot (*biss sy gar auss dem Land verrugkht*), vagyis szeptember 3-ig.⁴⁷⁽⁵⁶⁾ Közben számos foglyot ejtettek, akiket Ferdinánd király főkapitányához, Katzianer Jánoshoz küldtek kihallgatás végett. Mindezt a soproniaknak egy későbbi, Ferdinánd királyhoz intézett beadványából (Lad. VIII et H fasc. 4 nr. 196) tudjuk meg, amelyet a városi levéltár másolatban őriz. A beadvány azért jött létre, mivel a kőszegiek a törökök elvonulása után azt terjesztették a soproniakról, hogy az 1532. évi hadjárat idején két mérföldnyire a várostól előre elküldték a töröknek a

város kulcsait (*In Jungst verruckhtem des turgkhen einZug, Jme die Sliüssl Zu der STatt Zwo meill wegs entgegen geschickht*), azaz meghódoltak.⁴⁸⁽⁵⁷⁾ E rémhírt a köszegiek arra akarták felhasználni, hogy régi tervüket keresztülvigyék: engedélyezze a király, hogy Sopron régi, Ferdinánd által is megerősített kiváltságai ellenére évi 200 hordó bort szállíthassanak a város területén keresztül (*vber gmainer Statt Odnburg grundt*). Ez ügyben a soproniak 1532. dec. 5-én már fordultak a királyhoz (a mostani beadvány tehát ezután, pontosabban a város kiváltságainak Ferdinánd általi, 1533. ápr. 6-i megerősítése⁴⁹⁽⁵⁸⁾ után kelt), a mostani beadványban pedig cáfolják és visszautasítják a rémhírek állításait, királyhű magatartásukat a városkapitány, mint a király bizalmi embere is igazolja, *der auch allsofft derselben Zeitt bei dem Zue vnd aufsperrn der Statthor gewesen*. A beadványnak meg is lett az eredménye: Auer Jakab városi nótárius ezért írta utólag a beadvány másolatára: *Jst erledigt derhalben Cassirt 'elintéztetett, ezért törölve'*.⁵⁰⁽⁵⁹⁾

6. Az előző fejezetben jellemzett helyzet magyarázza, hogy az 1532. évi városi közgyűlés után a szokottnál lényegesen több ember zsúfolódott össze a városban, ³⁰⁴elsősorban a belvárosban, ideiglenes szükséglakásokban is, háborús körülmények közt. Mindez melegágya volt a közerkölcsök romlásának, csábított addigi tilalmak áthágására. Ebből a szempontból nagyon tanulságos a városi tanács 1532. nov. 24-i rendelete, amely Auer Jakab nótárius fogalmazványában az istenkáromlás, iszákosság, dözsolés, éjszakai mulatozás, vérontás, házasságtörés, üzletszerű kéjelgés, kerítés, kártya- és kockajáték ellen fennmaradt (Lad. XIX et T fasc. 8 nr. 387/74). A szöveg elején olvasható megszólítás (*Hörths 'Hallgassátok!'*) mutatja, hogy a rendeletet a törvényszolga (*nachrichter*) a Fő téren hangosan felolvasta az egybegyűlteknél (a szögletes zárójelek [] a fogalmazványban található kihúzásokat jelzik):

Hörths. Die heren Burgermaister, Richter vnd Rate diser freienstat ödenburg haben behertZigt das vnkristlich leben [der] Ettllicher pösen, gotlosen menschen, so ain Zeit her bei dieser stat wider got, den [hochsten] almightyen, seine hailige gepot vnd bemelter von ödenburg, offen verrueffen vnd verpieten mit gotzlestern, Saufferei, fullerei, nachtsitzen, pluetuergiessen, offen eepruch vnd vnuerschambter Huerrerei, Kuplerei vnd andern betruglichen sacken eingewurtzt vnd erwaxen ist. Demnach vnd darauf So wellen gedachte von ödenburg ir vorausgangen verpot ernwert vnd hiemit allmeniglich was stannds die sein, so Jrem gerichtszwang vnder [we] worffen, [so] die obbestimbtan offen [laster] Sundt vnd laster, als das verdämlich aigennutzig Spill, luederei, fullerei, daraus vil vbels endstet vnd andere laster so wider got vnd den nachsten sein, bei leib straff vnd schwerer pene verpoten vnd ernidergelegt haben. Vnd welhe nunfuran am [spil] geltspil bei tag oder nacht betreten, denen wirt man das Spillgelt aufheben vnd in ander geburlich weg nach erforderung der gethaten am leib straffen (*1. lap*).

item welche purger [oder] Eeeliggeben oder ander weinschenckhen vnd angesessen leut Jn Jren heusern, es sei taglich oder nachtlich, Spill vnd luederei auch ander sündt, von schnöds gewinss wegen, oder sonst erlauben, beschahen lassen, oder selbst mit Spillen, hilf, furschub mit wurfl, karten, kertzen dar Zue geben, wie das beschähe, die will man höher, als die andern spiller [on gnadt] straffen.

item welhe weinschenckhen oder taferner Jn Jren heusern [an suntagen vor heren singen Zeit, an andern hailigen tägen, ausgenommen die kranckhen etc.] bei nächtlicher weil [vber] wann die vr achte [vr vnd] geschlagen [geschl] hat vnd vber pierglockhen Zeit [wein ausgeben oder bei] die tringkleit sytzen [lassen] Spillen [sein han vnd] tringkhen [vnd] sauffen oder luedern lassen, die will ain obrikait [Jnmassen wie ander] darumben straffen wie sich geburt.

item Alles [bei] gotzlestern, fluechen vnd schelten sol nunfuran bei des offen aufgerichten pene verpoten sein, vnd dar Zue wer solh fluechen oft erwidern vnd äferen wwrde an seiner Zungen vnd leib gepüest

werden (2. lap).

item Allen Burgern vnd sunst meniglich so sich bei diser stat vnderhalten Sollen der Stat panholtzer [abZuhakhen] bei purgerlichen penen vnd straffen verpoten sein, [das sich kainer] darauss Zubehültzen [solle] noch in ander weg Zuvnderst[unde]een das panholtz an erlaubnuss der obernhand [aus Zu schlaghen vnd] Zuöeden vnd abZehackhen. Sunder ain Jeder burger [v] oder statman sollen sich diesen winter vnd Jare auss dem holtz Jhenhalb des stainein prugklen vnd andern freien höltzern nach aines Jeden hauss notdurft behultzen vnd betrogen [vnd sunst mindert etc.].

das sag ainer dem andern (3. lap).[51\(60\)](#)

A szöveg befejező formulája ('aki hallja, adja tovább') is arról tanúskodik, hogy a tanács rendeletét előszóban közölték a lakossággal. A rendelet a már említett pontokon kívül az italmérésekre és az erdők védelmére tér ki. Az italmérésekkel [305](#)kapcsolatban csak a borról esik szó, holott este 8 órakor a ferencesek az ún. sörharanggal (*pierglokenn*) jelezték a zárórát (*pierglockhen Zeit*), amiért pl. 1503 decemberében 1 dénárfontot kaptak (II/5:133). A záróra betartása a kocsmárosokra (*Eeleiggeben*) és a termelői borkimérőkre (*weinschenckhen oder taferner*) egyaránt szigorúan kötelező volt. Nappal az ünnepi nagymisék előtt legfeljebb betegeknek adhattak el bort. A büntetések testi fenyítések (*am leib straffen*) voltak, a visszaeső istenkáromlókat, káromkodókat nyelvük kivágásával és testi fenyítéssel (*an seiner Zungen vnd leib gepüest*) büntették.

Az erdők védelmével a városi tanács nem 1532-ben foglalkozott először. Most nyilván a rendkívüli helyzetre való tekintettel tiltotta az engedély nélküli faizást az ún. tilos erdőterületeken (*panholtzer*), a téli faszükséglet beszerzésére a (Sopron)kőhidán túli erdőt (*holtz Jhenhalb des stainen prugklen*) vagy más „szabad erdőket” (*auss ... andern freien höltzern*) jelölte ki.

7. Az 1532. évi soproni társadalomnak egy másik arculatát mutatja a vargáknak december 9-én a városi tanácshoz benyújtott árszabás-tervezete. A viselet szempontjából viselőjének társadalmi helyzete volt a meghatározó, az ettől való eltérést az ún. viseleti előírások Európa-szerte tiltották. Ilyen előírásokat Sopronból csak későbből ismerünk, de nyilván már korábban is érvényben voltak. Az árszabások értelmezése azért nehéz, mivel a megnevezések általában szűkszavúak (a kortársak számára így is érthetőek voltak) és nem lehet tudni, hogy egy-egy megnevezés az adott időben milyen divattörténeti tartalommal bír. A soproni vargák a nemesektől, ill. a pátriciusoktól a parasztokig, a nőktől a gyermekekig 9 fajta csizmát 11 változatban sorolnak fel: lovaglócsizma (*reyt stiffell*), a nadrágpaszomántig érő (*das ainem geet bis an die nestell*), marhabőrből (*rinder*) vagy kosbőrből (*Pokhuns*), gázoló csizma (*See stiffell*), jó marhabőrből (*gut rindern*), nyilván a fertői vadászatokhoz; félcsizma (*Botkhen*), szekérre való csizma (*wagen stiffell*), nyilván a sokat úton levő kereskedők számára; parasztcsizma (*Pauer stiffell*), az ülepig érő (*das einem geet ann dass gesess*) fiatal marhabőrből (*Jung rindern*) vagy pedig olyan, amelynél a térd fölött van a szorítója (*federspan*), rövid magyar csizma (*vngrisch Pössell*) vagy szokványos magyar csizma (*vngrisch Tschisma*), asszonynak vagy legfeljebb 16 éves fiatalembernek való csizma (*frauen stiffell oder einem khnaben Inn die 16 Jahr*), gyermekcsizma (*khinder stiffell*). Az árak 12 dénársolidustól azaz 360 dénártól egészen 14 krajcárig, azaz 98 dénárig oszlanak meg. Összehasonlításként közöljük, hogy 1532-ben Sopronban 12–17 dénársolidus közt mozgott 1 akó, azaz 54 liter bor ára.[52\(61\)](#) Egy pár gyermekcsizma kb. 16–10 liter bor árába került. Kétszer levart felsőrész (*gemecht*) a lovaglócsizmákon 26 krajcárba, a félcsizmáké 22 krajcárba került.

A férfitapucsért (*Pantoffell*) 1/2 dénárfontot, azaz 120 dénárt, a nőiért 20 krajcárt, azaz 40 dénárt

számítanak.

A tervezet tizenötféle férficipőt sorol fel: kétszer varrott, kivágott (18 krajcár), selyemkelméből varrt (16 krajcár), magasárú, meleg, teljesen bélelt (26 krajcár), csak fölül bélelt (18 krajcár), bélés nélkül (16 krajcár), huszáros (*husserisch*) 17 krajcár, olasz (*wellisch*) bélelt (16 krajcár), bélés nélkül (15 krajcár). A parasztcipők: csattal vagy szíjjal (*mit Einem rinkhen oder riemen*) 16 krajcár, egyszeri talppal (*mit Einer solen*) 14 krajcár, felsőrész (*gemecht*) hegyes orral (*mit Stössen*) 17 krajcár, orr nélkül 16 krajcár, felsőrész egyszeri talppal 14 krajcár, magyaros (*vngrisch*) felsőrész (*gemecht*) hegyes orral (*mit stössen*), 306de barázdák nélkül (*ane feltzenn*) 16 krajcár, hegyes orr nélkül (*ane stösse*) 15 krajcár.

A női cipők: felül fehér bőrből 12 krajcár, tompa orral (*geheybellt*) és dupla talppal 12 krajcár, egyszeri talppal 10 krajcár. Tízéves leányka (*dirndl*) cipője 10 krajcár, egyszeri talppal 9 krajcár, 5–7 esztendőes gyermeké 8 krajcár, 3–5 évesé 6 krajcár, 1–3 évesé 18 dénár, azaz 2 1/2 krajcár.

Az árszabásból nemcsak az egyes készítmények, hanem egyes részmunkák ára is kiderül. A szűkszavú leírásból is lehet azonban következtetni a korabeli divatra. Az utóiratban a vargamesterek a bőr és a bélésül használt szőrme, valamint a kellékek, a „cugehör” drága voltára hivatkoznak és felajánlják, hogy két tanácsbéli jelenlétében elkészítenek egyes darabokat az árak indokoltságának igazolására, sőt más városokból is meghívhatnak e célra vargamestereket.

1532. december 9-én a tanács megvitatta a tervezetet, de további sorsáról nem tudunk. Feltehető, hogy a 14 vargamester, különösen pedig az 5 belvárosi elérte, hogy a tanács végül is elfogadta. A tervezet mindenesetre nemcsak a soproni ár- és bértörténet, hanem a divattörténet szempontjából is tanulságos forrásunk.

8. A soproni vargák árszabása. Sopron, 1523. dec. 9.

Vuorsichtig Edell vnnd vesst weyse Hern. Nach dem vnns von Ewer weysheit Auferlegt ist wordenn vnnsrer Arbait vnnd Handweg Zu schetzen Wellicher mass vnnd in was khauf ein Jthliches stukh, so wirs dauon erhallten wöllen geben muegenn Haben wir ein Jeder bey seinen gewyssen erkhent vnnd stellen solhes E(wer) W(eissheit) fur hernach uolgt:

Zum ersten ein Par rinder reyt stiffell, das einem geet biss an die nestell vmb 12 sol. den.

Ein Pokhuns Par reyt stiffell vmb 12 sol. den.

Ein reyt Par Botkhenn vmb 10 sol. den.

Ein See Par stiffel gut rindern vmb 11 sol. den.

Ein Par wagen stiffell vmb 10 sol. den.

Ein Par Pauer stiffell Jung rindern das einem geet ann das gesess vmb 1 tal. den.

Ein Par Pauer stiffell ein federspan vber die khnie vmb 6 sol. den.

Ein Par vngrisch Pössell vmb 10 vnnd 5 sol. den.

Ein Par frauen stiffell oder einem khnabenn Jnn die 16 Jahr vmb 4 sol. den.

Ein Par vngrisch Tschisma vmb 28 k(reuzer)

Ein reytgemecht Zwir Abgeneet vmb 26 k(reuzer) (*1^r lap*).

Ein gemecht an ein Par reyt botkhen vmb 22 k(reuzer)

Ein Mannes Par Pantoffell vmb ein 1/2 tal. den.

Ein frawen Par Pantoffel vmb 20 k(reuzer).

Ein Par Ausgeschnitne schuech Zwir Abgeneet 18 k(reuzer)

Ein Moll Abgeneet vmb 16 k(reuzer)
 Ein hohes warme Par schuech durchaus gefuetert vmb 26 k(reuzer)
 Ein Ander hoch Par schuech obenumb gefuetert vmb 18 k(reuzer)
 307 Ein schlechts hoch Par schuech nichts gefuetert vmb 16 k(reuzer)
 Ein husserisch Par schuech vmb 17 k(reuzer)
 Ein wellisch Par schuech gefuetert vmb 16 k(reuzer)
 Ein wellisch Par schuech nichts gefuetert vmb 15 k(reuzer)
 Ein Par Pauer schuch mit Einem rinkhen oder riemen vmb 16 k(reuzer)
 Ein Par Pauer schuech mit Einer solen vmb 14 k(reuzer)
 Ein Pauer gemecht mit Stössen vmb 17 k(reuzer)
 Ein gemecht one Stösse vmb 16 k(reuzer)
 Ein gemecht mit einer solenn vmb 14 k(reuzer)
 Ein vnngrisch gemecht mit stössen ane feltzenn vmb 16 k(reuzer)
 Ein gemecht ane stösse vmb 15 k(reuzer) (*I^v lap*).
 Ein Par frauen schuech mit weysem leder oben 12 k(reuzer)
 Ein Par geheybellt schuech mit 4 Solen vmb 12 k(reuzer)
 Mit einer Solenn vmb 10 k(reuzer)
 Einem Dirndl ein Par schuech Jnn Zehen Jarr vmb 10 k(reuzer).
 Mit einer solenn vmb 9 k(reuzer)
 Ein Par khinder stiffell vmb 14 k(reuzer)
 Ein Par schuech einem kind von 5 Jar bis auf 7 vmb 8 k(reuzer). Von 3 Jarenn bis auf 5 vmb 6 (kreuzer).
 Von einem Jar bis auf 3 vmb 18 Phennig

Weyse hernn wo E(wre) W(eyssheit) vormeinte Dass wir solhe Arbeit wie oben begriffen Zu hoch oder Zuteur geschetzt hetten Sein wir des willens vnnd setzenns Zur E(wer) W(eyssheit) dass ewer weyssheit ein haut 4 Ein Puschemn fell 3 vnnd Ander Noturfft was do Zugehert bist khaufen Verwilligen wir vnns den wergZeug vnnd vnser gesind darZu Zulechen. Vnnd angeZaigte stukh Jnn beywesenn Zweier geschwornn bist machen Damit E(wer) W(eyssheit) Jnne wurde vnnd erkhonte ob wir die in einem Anndern khauf oder was gewin do bey seiy geben muegen.

Vber das alles Weyse hernn Erpietten wir vns so ewer weyssheit ann allem vnserm furbringen (*2^v lap*) vnnd AnnZaigen nicht ein genuegenn noch glauben wold geben. Pitten vnnd begeren wir an E(wer) W(eyssheit) wollet aus Andern steten Maister vnnsers hannd werchss losen herbringen. Vnnd vnser furgelegte stuk lossen erkennen ob wir solhes auss aigennutz oder aus not gedrunge sein worden Zu schetzen Welches doch bey menschen gedechtnus nie erhört Jst worden. Thun vns E(wer) W(eyssheit) in Aller vndertenikheit beuolhen Haben E(wer) E(hrsamen) W(eyssheit) willig vndertan Maister dess handwerchs der Schuster.

Kíviül: Mässigung der schuster Jrer gemachtn arbeit wie teuer sy die verkauffen mügen (*2^v lap*).

Jelzete: Lad. X fasc. 2 nr. 34. A városi nótárius jegyezte: Eingelegt Jnn Rat amb Montag vor lucie im XXXII^{ten}, eodem die verlesen etc.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Andrési Pál–Sódor Márton: Sopron és környékének kisemlős faunája II. rész

308 Andrési Pál–Sódor Márton: Sopron és környékének kisemlős faunája

II. rész

24. HÖRCSÖG – *Cricetus cricetus* (Linné)

Testhossz: 240–340 mm.

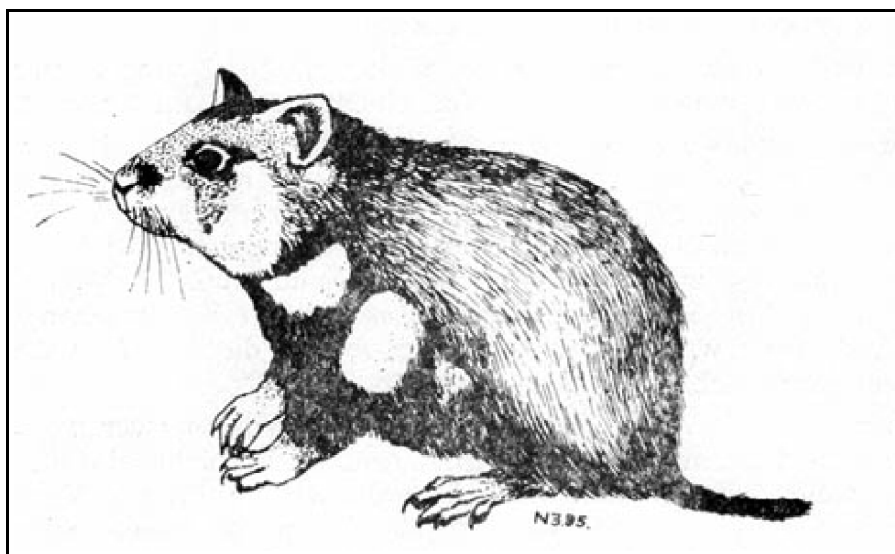
Súly: 150–385 g.

Nem védett!

Táplálék: hazai viszonylatban elsősorban a gabona, tavasszal a vetés, később a szemes termés (7. kép).

Elterjedése: Magyarországon a síkságok és dombvidékek gabonatermőhelyein mindenütt előfordul.

Lelőhelye: SZ: Szárhalmi erdő, 1982. IV. ? (B. b.) Sóllymosy (1939) szerint némely évben nagy számban fordul elő, Bauer (1960) is kimutatta a Fertő osztrák részéről.

7. Hörcsög (*Cricetus cricetus*)

25. ERDEI POCOK – *Clethrionomys glareolus* (Schreber)

Testhossz: 90–100 mm.

Súly: 18–30 g.

Nem védett!

Táplálék: különböző erdei magvak, rügyek, gyökerek, és némi állati táplálék.

Télen elsősorban fiatal fák kérgével él.

Erdészeti vonatkozásban komoly károkat okoz.

Elterjedése: elsősorban ligetes erdőkben, nagyobb, bokros helyeken él.

Lelőhely: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16. (A. o.), 1981. II. 8. (A. o.), 1982. III. 14. (A. o) SZ: Tómalom – Lapos hegy, 1984. IV. 16., (S. a.) Szárhalmi erdő, 1982. IV. ?, (B. b.) Szabó (1972) csapdákkal 51 példányt fogott a Tómalom környékén, a Hidegvíz-völgyben, a Pinty-tetőn és a Vadkan-árokban. Sóllymosy

(1939) szerint Nagylózs környékén gyakori. Bauer (1960) is kimutatta.

30926. *KÓSZAPOCOK – Arvicola terrestris (Linné)*

Testhossz: 170–180 mm.

Súly: 100–160 g.

Nem védett!

Táplálék: változó, gabonafélék, kukorica, burgonya, hagyma. A fiatal fákat elsősorban gyökerük rágásával károsítják.

Elterjedése: vizek környékén, réteken, gabonaföldeken, erdőszéleken egyaránt megtalálható.

Lelőhelye: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16. (A. o.) Sólymosy (1939) egy példányt fogott Nagylózs környékén. Bauer (1960) is kimutatta.

27. *FÖLDI POCOK – Pitymys subterraneus (De Selys-Longchamps)*

Testhossz: 80–100 mm.

Súly: 14–20 g.

Nem védett!

Táplálék: elsősorban nedvdús gyökerek és gumók.

Elterjedése: nedvesebb talajú erdőket, réteket és az ezek közelében elterülő földeket szereti. Mindenütt kis számban él.

Lelőhelye: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16., (A. o.), 1981. II. 8., (A. o.), 1982. II. 14., (A. o.), Soproni hegyvidék, 1982. V. ?, (B. b.), IK: Brandmajor, 1984. II. 29. (A. o.) F: Mekszikópuszta, 1984. II. 10. (T. a.), SZ: Szárhalmi erdő, 1984. IV. 17. (A. o.), Szabó (1972) megtalálta a Tómalom környékén, a Pinty-mocsárban és a Vadkan-árokban is. Bauer (1960) a Fertő osztrák részéről mutatta ki.

28. *MEZEI POCOK – Microtus arvalis (Pallas)*

Testhossz: 90–110 mm.

Súly: 14–38 g.

Nem védett!

Táplálék: Különösen kedveli a lucerna- és lóheretáblákat. A mezőgazdaság első számú közellensége. Különösen a 3–4 évenként jelentkező túlszaporodása idején okoz hatalmas károkat.

Elterjedése: sík- és dombvidégeinken mindenütt elterjedt, de a szántóföldeket követve benyomul a hegyi völgyekbe is. Télen behúzódik a lakott települések közelébe. Leggyakoribb pocokfajunk.

Lelőhelye: HV: Ágfalva – Bögöly hegy, 1984. II. 19., (A. o.). Jánospihenő, 1980. II. 16., (A. o.), 1981. II. 8., (A. o.), 1982. III. 14., (A. o.). Iker-árok, 1984. II. 8., (A. o.). 1984. III. 14., (A. o.). Soproni hegyvidék, 1982. IV. ?. (B. b.). IK: Brandmajor, 1983. II. ?, (F. t.), 1984. II. 29., (A. o., B. b.). Harkaibánya, 1984. I. 4., (F. t.). Magyarfalva, 1983. XI. ?, (B. b., F. t.). Magyarfalva, 1984. II. 29. (A. o., B. b., F. t.). Balfi parkerdő, 1984. IV. 30., (A. o.). F: Mekszikópuszta, 1980. III. 20., (A.f.) 1984. III. 10., (T. a.). SZ: Szárhalmi erdő, 1982. IV. ?, (B. b.) 1984. IV. 17., (A. o., B. b.). Szárhalom – lőtér, 1984. II. 21., (B. b.).

Tómalom – Lapos hegy, 1984. IV. 16., (S. a.). Mindenütt gyakori fajnak találtuk. Vizsgálataink során ez a faj került elő a legnagyobb számban. Több mint 3000 példányt határoztunk meg. Szabó (1972) csupán egy példányt gyűjtött belőle. Sólymosy (1939) szerint Nagylózs környékén a leggyakoribb faj. Bauer (1960) is kimutatta.

31029. *PATKÁNYFEJŰ POCOK – Microtus oeconomus (Pallas)*

Testhossz: 100–120 mm.

Súly: 24–48 g.

Védett!

Táplálék: gyökér és zsenge növényi anyag.

Elterjedése: a jégkorszak idején Európa középső tájain mindenütt előfordult. Állománya azóta északra szorult vissza, de a Kárpát-medencében, mindenekelőtt hazánkban néhány ponton szigetszerűen megmaradt. Így a Szigetközben, a Kisbalaton környékéről is előkerült. Előszeretettel tartózkodik vizes területeken, nádasokban, víz menti fás-bokros helyeken. Sopron környékéről kutatásaink során került elő első ízben. Ezenkívül a közelben még peresztegi előfordulásáról tudunk, melyet Bokor Tibor talált meg 1980-as gyűjtésű erdei fülesbagoly köpetekben.

Lelőhelye: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16., (A. o.), 1981. II. 8., (A. o.), 1982. III. 4., (A. o.). F: Mekszikópuszta, 1980. III. 20., (A. f.). SZ: Szárhalmi erdő, 1982. IV. ?, (B. b.). Szabó (1972) csupán feltételezi előfordulását a Fertő környékén. Bauer (1960) megtalálta a Fertő osztrák részén. Figyelembe véve Schmidt (1976) vizsgálatait, feltételezhető egy nagyobb, szigetszerű előfordulása, amely magába foglalja Sopront és környékét, a Fertő mellékét, a Hanság, a Szigetköz és a Csallóköz egy részét is.

30. *CSALITJÁRÓ POCOK – Microtus agrestis (Linné)*

Testhossz: – 95–120 mm.

Súly: 19–46 g

Védett!

Táplálék: különböző füveket, gyökereket rágcsál, télen a fák kérgét is lerágja.

Elterjedése: életmódja a patkányfejű pocokéval megegyező. Szintén nedves réteken, mocsarak közelében, nyirkos talajú erdőkben él.

Európa északi és középső területeit lakja. Elterjedésének déli határa hazánkon át húzódik. Hazánkban eddig csak a DNY-i részéről került elő. Sopronból két példány került elő, melyek közül az elsőt először mezei pocok aberrációnak néztük, mivel a határozói bélyegek nem voltak teljesen egyértelműek. A második egyed azonban egy igen jellegzetes példány. Mivel Ausztriában az Alpokalja faunájának tagja, nem volt kizárt soproni előfordulása sem. Elképzelhető, hogy a soproni egyedek a délebbre lévő hazai populációkhoz tartoznak, de valószínűbb, hogy az Ausztriában már megtalált szigetszerű Alpokaljai populációk legkeletibb tagja.

Lelőhelye: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16., (A. o.). Iker-árok, 1984. III. 14., (A. o.). Bauer (1960) szerint a Fertő környékén nem fordul elő, azonban Dél-Burgenland nedves, lapályos részein megtalálható.

31. Pézsmapocok – *Ondatra zibethicus* (Linné)

Testhossz: 250–280 mm.

Súly: 600–1200 g.

Nem védett!

Táplálék: Túlnyomólag növényevő, de állati táplálékot is fogyaszt.

Elterjedése: eredeti hazája Észak-Amerika. 1905-ben telepítették Csehországba, ahonnan hazai állományunk is származik. Jellemző élőhelyét a vízi növények szegélyezte, álló- és lassú folyású vizek jelentik.

311Lelőhely: Bánfalván a Rák patak mellett találtunk eltaposva egy példányt 1982 őszén.

F: a Fertő tóban közönséges. Madártani megfigyelő útjainkon gyakran láttuk.

Szabó (1972) két példányt említ Balf közeléből. Bauer (1960) a Fertő osztrák oldaláról mutatta ki. A Fertő-táj bibliográfiájában (Lászlóffy, 1972) a legtöbb irodalmat az emlősök közül a pézsmapocokról találtuk.

32. TÖRPE EGÉR – *Micromys minutus* (Pallas)

Testhossz: 60–75 mm.

Súly: 5–9 g.

Nem védett!

Táplálék: eledelét különböző magvak alkotják, különösen a zabot kedveli. Téli álmot nem alszik.

Elterjedése: hazánkban elsősorban nádasok környékén, gazos árokpartok mentén, folyóártereken él.

Lelőhely: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16., (A. o.), 1981. II. 8., (A. o.), 1982. III. 14., (A. o.) Iker-árok, 1984. II. 8., (A. o.) 1984. III. 14., (A. o.). F: Mekszikópuszta, 1980. III. 20., (A. f.). Szabó (1972) a Pinty-mocsárban, a Tómalom környékén és a Hidegvíz-völgyben is megtalálta. Sólymosy (1939) szerint Nagylózs környékén mindenütt nagy számban fordul elő. Bauer (1960) is kimutatta.

33–34. ERDEI EGEREK – *Apodemus* sp.

Ez a gyűjtőnév három egérfajt (sárganyakú erdei egér, közönséges erdei egér, kislábú erdei egér) foglal magába, melyek köpetanalízis segítségével nem különíthetők el. Ezért mi is együtt adjuk meg leelőhelyüket.

Lelőhely: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16. (A. o.), 1981. II. 8. (A. o.), 1982. III. 14., (A. o.). Iker-árok, 1984. II. 8., (A. o.) 1984. III. 14., (A. o.). Seprőkötőhegy, 1983. III. 30., (S. a.). IK: Brandmajor, 1984. II. 29., (A. o., B. b.). Magyarfalva, 1983. XI. ?, (B. b.) 1984. II. 29., (F. t.). F: Mekszikópuszta, 1980. III. 20., (A. f.) 1984. II. 10., (T. a.). László major, 1977. III. 19., (A. o.), (Kárpáti L. 1982). SZ: Szárhalmi erdő, 1982. IV. ? (B. b.). 1984. IV. 17., (A. o., B. b.). Szárhalmi lőtér, 1984. II. 21., (B. b.). Tómalom – Lapos hegy, 1984. IV. 16., (S. a.)

A mezei pocok után az egereket találtuk a legnagyobb számban, közel 600 példányban. Vizsgálataink szerint mindenütt gyakoriak. Szabó (1972) után Sopron környékéről két faj előfordulását tudjuk

bizonyítani:

33. Sárganyakú erdei egér – *Apodemus flavicollis* (Melchior)

Testhossz: 90–116 mm.

Súly: 24–40 g.

Nem védett!

Táplálék: elsősorban különböző magvak, de rovarokat, csigákat is fogyaszt.

Elterjedése: inkább erdőlakó, mint a közönséges erdei egér, bár az élőhelyben jelentős átfedés van.

Lelőhelye: Szabó (1972) csapdáival megfogta a Tómalom környékén, a Pintymocsárban, a Pintytetőn, a Hidegvíz-völgyben, a Vadkan-árokban és a Vörös-árokban is.

31234. Közönséges erdei egér – *Apodemus sylvaticus* (Linné)

Testhossz: 85–105 mm.

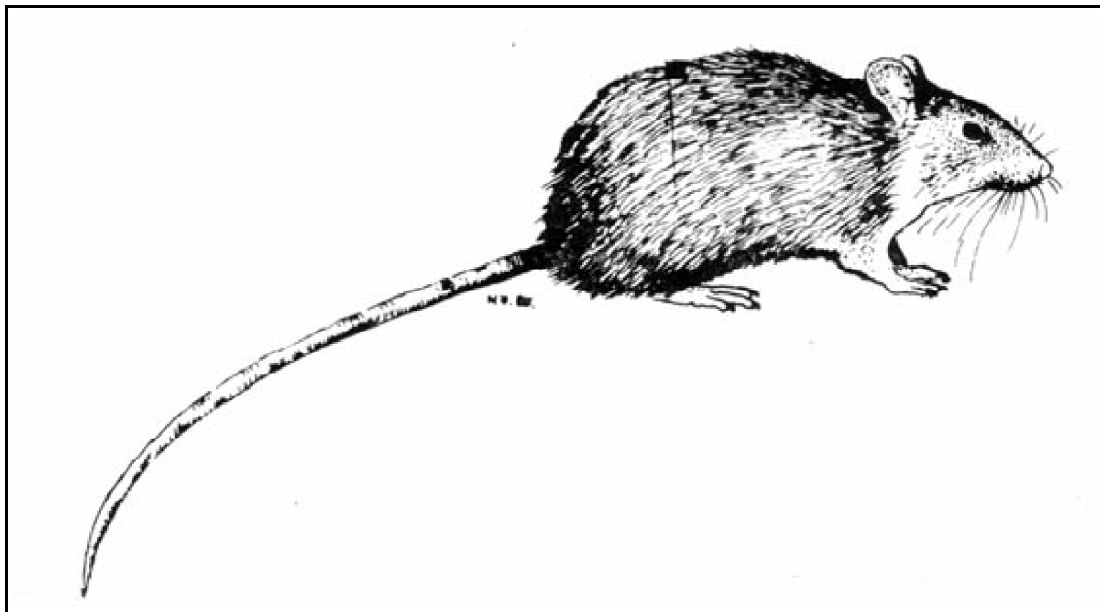
Súly: 16–26 g.

Nem védett!

Táplálék: az előző fajhoz hasonló. A mezőgazdaságra káros faj.

Elterjedése: elsősorban a kultúrterületeket és az azokkal határos bokros, fás részeket lakja.

Lelőhelye: Szabó (1972) a Pinty-mocsárból és a Pinty-tetőről mutatta ki. Sólymosy (1939) szerint Nagylózs környékén nagy számban fordul elő. Bauer (1960) dolgozatában is szerepel.

8. Házi patkány (*Rattus rattus*)

35. Házi patkány – *Rattus rattus* (Linné)

Testhossz: 160–235 mm.

Súly: 145–215 g.

Nem védett!

Táplálék: mindenevő. Táplálékösszetétele a vándorpatkányéval azonos (8. kép).

Elterjedése: Európában korábban gyakori volt. Azonban a vándorpatkány térhódításával számuk erősen megfogyatkozott. Elsősorban padlásokon, magtárakban fordul elő.

Lelőhelye: Bauer (1960) hivatkozik Vásárhelyire, aki Brennbergbányán találta meg. Sólymosy (1939) Nagylózs környékéről mutatta ki. A vándorpatkánynál ritkább fajként említi.

36. VÁNDORPATKÁNY – *Rattus norvegicus* (Berkenhout)

Testhossz: 190–270 mm.

Súly: 275–520 g

Nem védett!

Táplálék: mindenevő, ahol elszaporodik, ott igen nagy károkat okozhat.

Elterjedése: hazánkban mindenütt elterjedt. Elsősorban városokban, lakott településeken tanyázik, de egy része a nyári időszakban kihúzódik a földekre, kertekbe is.

Lelőhelye: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16., (A. o.). F: A csatornapartok állandó lakója. Gyakran kerül pézsmacsapdába, ahonnan lábának vagy farkának lerágásával menekül (Dr. Kárpáti L. szóbeli közlése). Szabó (1972) Balf és Fertőrákos között, egy halászházban gyűjtötte. Sólymosy (1939) szerint Nagylózs környékén mindenütt megtalálható. Bauer (1960) is kimutatta.

313 Megjegyzés: köpetekből a házi patkánytól egyértelműen csak a koponya alapján különíthető el. Annak ellenére, hogy mi csak az állkapcsokat találtuk meg, szinte biztosra vehető, hogy vándorpatkányról van szó. Az erdei fülesbagoly ugyanis nyílt területeken zsákmányol, ami a vándorpatkány élőhelye.

37. HÁZI EGÉR – *Mus musculus* Linné

Testhossz: 79–83 mm.

Súly: 11–14 g.

Nem védett!

Táplálék: minden elfogyasztható állati és növényi anyag.

Elterjedése: Magyarországon mindenütt közönséges. Megtaláljuk a nyílt mezőgazdasági területeken is, de jelentős mennyiségben csak lakott települések környékén él.

Lelőhelye: HV: Jánospihenő, 1980. II. 16., (A. o.), 1981. II. 8., (A. o.), 1982. III. 14., (A. o.). F: Mekszikópuszta, 1980. III. 20., (A. f.), 1984. II. 10., (T. a.). Sarród – László major, 1977. III. 19., (A. o.) (Kárpáti L., 1982). SZ: Szárhalmi erdő, 1984. IV. 17., (A. o.). Szabó (1972) két befogott példányt említ Sopron környékéről, a hely pontos megjelölése nélkül. Sólymosy (1939) szerint Nagylózs környékén igen nagy számban fordul elő. Bauer (1960) is kimutatta.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Andrcsi Pál–Sódor Márton: Sopron és környékének kisemlős faunája II. rész / Ragadozók (Carnivora) – 5. rend

Ragadozók (Carnivora) – 5. rend

38. *Borz – Meles meles (Linné)*

Testhossz: 620–690 mm.

Súly: 1100–1500 g.

Védett!

Táplálék: elsősorban csiga, madárfióka, béka, tojás, egér. Különösen ősszel répaféléket, burgonyát és kukoricát is fogyaszt.

Elterjedése: sík és dombvidéki erdőségeken mindenütt előfordul. Éjszakai életmódja miatt alig kerül szem elé.

Lelőhelye: HV: a Soproni hegyvidéken 1982 őszén figyelte meg Varga Zs. Bauer (1960) kimutatta a Fertő osztrák részéről.

39. *Hermelin – Mustela erminea Linné*

Testhossz: 215–290 mm.

Súly: 125–300 g.

Védett!

Táplálék: főleg apró emlősök, de ha teheti, kisebb madarakat is megfog.

Elterjedése: hazánkban is elterjedt faj. Elsősorban a bokros, ligetes, esetleg némi náddal kevert területeket kedveli. De kiterjedt nádasokban (pl. Kisbalaton, Fertő) is gyakorinak mondható.

Lelőhelye: F: 1980. III. 29-én figyeltük meg a Kőrgát mellett. Bauer (1960) is kimutatta.

31440. *Menyét – Mustela nivalis Linné*

Testhossz: 130–225 mm.

Súly: 45–130 g.

Védett!

Táplálék: elsősorban kisemlősök. Elsősorban éjjeli állat, de olykor nappal is látható.

Elterjedése: hazánkban mindenütt gyakori. Főként emberi települések közelében, szántóföldeken, bokros árokpartokon, erdőségeken figyelhetjük meg.

Lelőhelye: F: A Kőrgáton figyeltük meg 1981. IV. 4-én. SZ: Varga Zs. 1984. IV. 19-én figyelte meg a Nagy-Tómalom közelében. Bauer (1960) hivatkozik Vásárhelyire, aki Brennerbányán találta meg. Bauer a Fertő mellékéről is kimutatta.

41. *GÖRÉNY – Mustela putorius Linné*

Testhossz: 350–440 mm.

Súly: 500–1200 g.

Nem védett!

Táplálék: főleg kisebb-nagyobb emlős állatok, de megeszi a kígyót, békát, madarakat és azok tojásait is. Emberi települések közelében különösen egeret, patkányt fog, de ha teheti, a baromfióiban is nagy pusztítást végez.

Elterjedése: hazánkban mindenütt gyakori, de ritkán kerül szem elé. Elsősorban lakott települések közelében figyelhetjük meg, különösen télen, míg nyáron kihúzódik a mezőkre.

Lelőhelye: HV: Soproni hegyvidék, 1982. IV. ?, (B. b.). SZ: 1984. IV. 19-én a Szárhalmi erdőben figyelte meg Varga Zs. Bauer (1960) hivatkozik Vásárhelyire, aki Brennbergbányán találta meg. Bauer a Fertő osztrák részéről is kimutatta.

42. Mezei görény – *Mustela eversmanni* Lesson

Testhossz: 350–450 mm.

Súly: 500–1200 g.

Védett!

Táplálék: elsősorban apró emlősök, de az előző fajhoz hasonlóan gyíkot, békát, madarakat is fogyaszt.

Elterjedése: keleti elterjedésű faj. Az előző fajjal ellentétben sohasem húzódik emberi települések közelébe, hanem mezőkön, földi lyukakban él.

Lelőhelye: F: Dr. Kárpáti L. szerint a Fertő nádasában és a környező mezőkön előfordul. Télen nyomai a parttól több km-re is láthatók a tó jegén. Bauer (1960) hivatkozik Csörgeyre, aki Nagycenkről említ egy példányt. A Fertő osztrák oldaláról több példányt is gyűjtött.

43. Vidra – *Lutra lutra* (Linné)

Testhossz: 650–800 mm.

Súly: 6000–15000 g.

Védett!

Táplálék: elsősorban halak, de megfogja a békát, madarakat is.

Elterjedése: nálunk vizek mentén sok helyen előfordul, de a környezetszennyezés, a vadászat és az élőhelyek megszűnésével számuk vészesen megfogyatkozott.

Lelőhelye: F: Dr. Kárpáti L. szóbeli közlése alapján egyetlen előfordulásáról tudunk. 1969-ben a Hansági főcsatornán, a zsilip mellett lőttek egy példányt. Bauer (1960) hivatkozik Vásárhelyire, aki a Hanságban találta meg. A Fertő osztrák részéről is kimutatta.

31544. Nyuszt – *Martes martes* (Linné)

Testhossz: 400–530 mm.

Súly: 1000–1800 g.

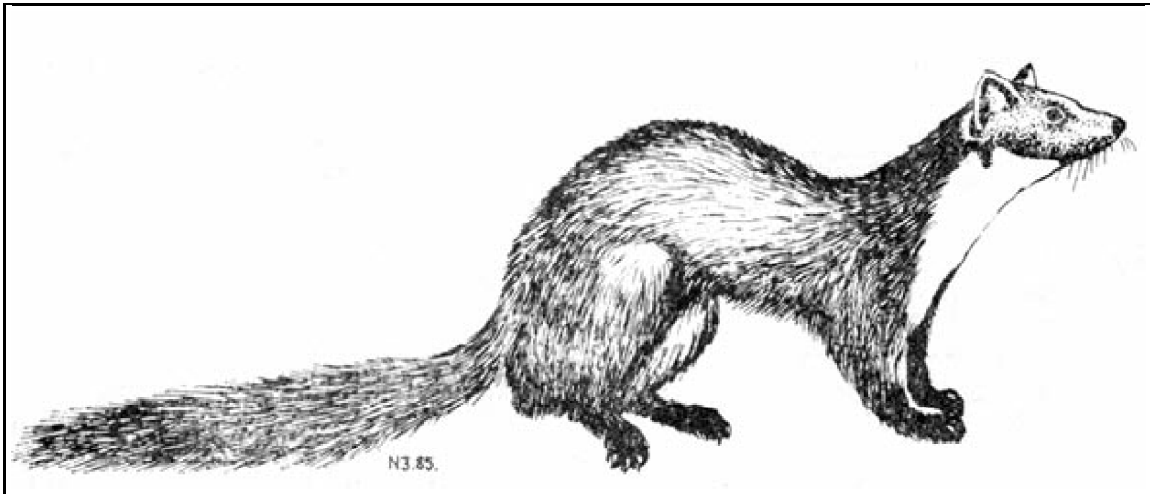
Védett!

Táplálék: elsősorban fán és földön található melegvérű állatok: Így mókus, pele, erdei egér, madár és annak tojása képezi táplálékát (9. kép).

Elterjedése: főként hazánk zárt erdőségeinek lakója. Kemény teleken az emberi települések közelébe húzódik.

Lelőhelye: SZ: Dr. Kárpáti L. szóbeli közlése alapján a Szárhalmi erdőben, tarvágás közben találtak egy családot odvas fatörzsben.

Bauer (1960) hivatkozik Vásárhelyire, aki Brennbergbányáról említi. Az osztrák részéről is kimutatta.

9. Nyuszt (*Martes martes*) Nagy J. rajzai

45. Nyest – *Martes foina* (Erxleben)

Testhossz: 400–500 mm.

Súly: 1300–2300 g.

Védett!

Táplálék: erdön mezőn, minden emlőst, madarat megfog, amivel megbirkózik. Ezenkívül fogyaszt mézet, sőt gyümölcsöt is.

Elterjedése: hazánkban gyakori. Előszeretettel tartózkodik emberi települések, majorok környékén, de erdőkben, sziklás helyeken is megtalálható.

Lelőhelye: éjszakai életmódja miatt csupán egy adatunk van. 1981 őszén az egyetemi kollégium előtt talált Kiss Balázs erdőmérnök egy elgázolt, idős példányt.

Bauer (1960) hivatkozik Vásárhelyire, aki Brennbergbányáról mutatta ki. A Fertő osztrák részén is megtalálta.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Andrédi Pál–Sódor Márton: Sopron és környékének kisemlős

faunája II. rész / VI. A KISEMLŐSFAUNA ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

VI. A KISEMLŐSFAUNA ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Összesen 45 kisémlősfajt sikerült kimutatnunk bagolyköpetelemzéseink és az irodalom felhasználásával. Ez több mint fele hazánk emlős fajainak.

Mivel vizsgálataink jelentős részét köpetanalízissel folytattuk, a fauna számszerű viszonyainak jellemzése igen nehéz. Főként, hogy a mennyiségileg is jelentős gyűjtésnek nagy része erdei fülesbagolytól származik. E faj pedig 316táplálékspecialista, így a kimutatott százalékos értékek nem reprezentálják az illető terület faunaösszetételét. Megközelítő következtetések azonban így is levonhatók.

A rovarévők hazánkban előforduló kilenc faja közül nyolcat találtunk meg. Ezek közül csupán két vízcickány faj az, amely nem köpetből került elő.

Vizsgálataink alapján feltételezzük, hogy a leggyakoribb cickányfaj az erdei cickány. A törpe cickány is valószínűleg mindenütt megtalálható, bár kisebb számban. Érdekesség a keleti cickány nagyobb mennyiségű előfordulása, ugyanis Schmidt (1976) szerint Nyugat-Magyarországon a mezei cickány domináns a keletivel szemben. Vizsgálataink szerint ez Sopron környékén éppen fordítva áll fenn.

A hiányzó rovarévőfaj hazánkban 1983-ban előkerült alpesi cickány (*Sorex alpinus* Schnitz). Főként az Alpok vidékén, a Keleti és Déli Kárpátokban, valamint a Dinári hegység magasabb részein fordul elő. Hazánkban 1983-ban a Kőszegi-hegységben találta meg Demeter András és Mészáros Ferenc. A kőszegi előfordulás alapján valószínűsíthető a Soproni hegyvidéki előfordulása is. Kimutatásához azonban jelentősebb mennyiségű gyöngybagoly- és macskabagolyköpet vizsgálata szükséges. Különösen a magasabb helyeken várható megjelenése, így elsősorban Brennbergbánya környékén.

Hazánkban eddig 23 denevérfajt mutattak ki, melyek közül Sopron környékéről 8 faj előfordulását sikerült bizonyítanunk. Ennél jóval több faj előfordulása várható. Bagolyköpet-vizsgálatokkal azonban pontosabb eredményt nem kaphatunk. Csak denevérek befogásával és határozásával várható a denevérfauna teljesebb megismerése. Feltételezésünket igazolja, hogy Sólymosy (1939) Nagylózs környékéről további két faj előfordulását említi. Ezek: közönséges denevér (*Myotis myotis*), piske denevér (*Barbastella barbastella*). Továbbá Bauer (1960) a Fertő osztrák részéről az általunk is kimutatott fajokon kívül még a következő 7 faj előfordulását bizonyítja: nagy patkósorrú denevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), fehér-torkú denevér (*Vespertilio murinus*), szőrös-karú denevér (*Nyctalus Leisleri*), durvavitorlájú denevér (*Pipistrellus Nathusii*), piske denevér (*Plecotus austriacus*).

A nyúlalkatúak mindkét faja megtalálható Sopron környéken. Magyarországon 23 rágcsálófaj él (ide sorolva a nem őshonos pézsmapöcköt is). Ebből 19 faj előfordulását sikerült kimutatnunk.

A mókus az erdősült részeken gyakori. Az ürge viszont csak a szárhalmi lőtéren fordul elő, mivel itt találja meg életfeltételeit. A hörcsög valószínűleg mezőgazdasági területeken gyakori.

Mindhárom pelefajt kimutattuk, de csak a mogyorós pele került elő köpetvizsgálataink során. A nagy pele és a mogyorós bele gyakori a Szárhalmi dombvidéken. Ennek ellenére erdei fülesbagoly és gyöngybagoly köpetekből csak elvétve kerül elő, mivel a pelék erdőben fordulnak elő. A két bagolyfaj viszont a nyílt területeken zsákmányol.

Érdekesség az erdei pele előfordulása, amelynek egy példányát Varga Zsolt találta elhullva a Soproni hegyvidéken. Ezen a vidéken már ritka, mivel errefelé éri el a faj elterjedésének nyugati határát.

Valamennyi pocokfaj előfordul a vizsgált területen. Az erdei pocok az erdős területek lakója. Különösen a szárhalmi erdőben gyakori.

Kifejlett kószapocok csak elvétve szerepel a közepes nagyságú baglyok táplálékában. A Fertő környékén és a szárhalmi dombokon is előfordulhat.

317A földi pocok kis számban, de minden területen előfordul. A mezei pocokkal azonos az élőhely igénye, így ennek gradációs ingadozásától erősen függ a földi pocokok száma.

Legnagyobb egyedszámban előforduló faj a mezei pocok. Gyakorlatilag minden gyűjtésben megtaláltuk. A hegyvidéken (Jánospihenő) végzett folyamatos vizsgálat az állomány erős ingadozását, és az 1982. évi gradációt is kimutatta.

A patkányfejű és csalitjáró pocok igen kis számban fordulnak elő, elsősorban a nedvesebb élőhelyeken. Mindkét faj előfordul a hegyvidék nedvesebb élőhelyein, míg a patkányfejű pocok a szárhalmi erdőben és a Fertő környékén is kimutattuk. A szárhalmi köpetekből előkerült pocok azonban vagy a Tómalom környékén, vagy a Fertő környékén ejtette el az egerészölyv.

Faunisztikai kutatásaink legjelentősebb eredménye e két faj Soron környéki előfordulásának bizonyítása.

Az egerek közül általánosan elterjedtek az erdei egerek. A mezei pocok után a leggyakoribb kisemlősök, azonban számuk a pocok állományingadozásától erősen függ.

Minden jelentősebb vizsgálat anyagában előfordult a házi egér. Az egész területen általánosan elterjedt faj a törpe egérrel együtt. Ez utóbbi fészket gyakran megtalálhatjuk mind a szárhalmi erdőben, mind a Fertő nádasaiban.

Az elő nem került egérfajok közül szinte biztos, hogy a Fertő mellékén előfordul a csikos egér (*Sicista subtilis* Pallas). Bauer (1960) a Fertő osztrák részéről kimutatta.

Hazai faunánkban a kisragadozók 9 faja fordul elő, melyből 8 fajt sikerült kimutatnunk. Köpetvizsgálataink során azonban csak egy faj, a görény került elő. Rejtett éjszakai életmódjuk, természetük és az előző fajoknál jóval kisebb egyedszámuk következtében baglyaink igen ritkán fogják meg őket. Ezért sem elterjedésükről, sem mennyiségi viszonyaikról nem tudunk semmit. Általában csak egy-egy megfigyelés alapján kerültek a listára.

Összefoglalva elmondható, hogy Sopron környéke aránylag kis területe ellenére is kisemlősökben igen gazdag. Ennek okát a terület domborzati és növényföldrajzi változatosságában látjuk. Kis területen az élőhelyek széles skálája előfordul, így a hegyvidéki, dombvidéki, síkvidéki és vízi állatok is megtalálják életfeltételeiket. A növénytakaró a fenyves erdőktől a lomberdőn, sziklagyepeken, nádasokon át a mezőgazdasági területekig változik. Több ritka, illetve reliktumfaj is emeli a terület faunisztikai értékét.

Dolgozatunkban részletesen csak a kisemlősökkel foglalkoztunk. Csupán megemlítjük, hogy a teljes emlős fauna feltárásához már csak néhány nagy testű, vadászható állatfaj leírása hiányzik. Ezek, a Sopron környékén általunk is megfigyelt fajok: a róka (*Vulpes vulpes*), a vaddisznó (*Sus scrofa*), a gímszarvas (*Cervus elaphus*) és az őz (*Capreolus capreolus*). Ezek leírása azonban meghaladja jelenlegi dolgozatunk

kereteit.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Andrési Pál–Sódor Márton: Sopron és környékének kisemlős faunája II. rész / VI. A KISEMLŐSFAUNA ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE / VII. Természetvédelem

VII. Természetvédelem

Sopron környékének jelentőségét a magyar természetvédelem is elismerte, amikor e kis területen két tájvédelmi körzetet is létrehozott. Ezek: a Soproni Tájvédelmi Körzet és a Fertői Tájvédelmi Körzet. Ez utóbbi a tavon és a hozzá tartozó legelőkön kívül a szárhalmi erdőt is magába foglalja. Jelentőségét mutatja, hogy az UNESCO 1979-ben Bioszféra Rezervátummá (MAB) nyilvánította.

318Az eddigi tények illetve a korábbi kutatások is igazolják, hogy a terület nemcsak kisemlős faunisztikai szempontból, hanem mind botanikai, mind egyéb zoológiai szempontokat figyelembe véve jelentős. Botanikai kutatások közül elsősorban Dr. Csapody István munkáit emeljük ki, a zoológia területén már feldolgozásra került a környék hal- (Faludi, 1974), kételtű és hüllő- (Marián–Traser, 1978), valamint madárfaunája (Kárpáti L., 1982) is.

A jelenleg hatályos 1/1982 (III. 15.)-ös számú OKTH rendelkezés alapján vizsgálva a területet, számos kiemelten védett növény- és állatfaj található itt. A védettség kiterjed a faj minden egyedére, az egyed valamennyi részére (növény), illetve bármely fejlődési alakjára (állat) és bármely állapotára (élő vagy elpusztított egyed, preparátum).

Az általunk vizsgált kisemlős fajok jelentős része is védett. Így a cickányok és a denevérek valamennyi faja. A rágcsálók közül elsősorban a ritka, és ezért gazdaságilag jelentéktelen fajok, mint a csalitjáró pocok, patkányfejű pocok, csíkos egér védettek. De védett az egyre jobban visszaszoruló ürge is. A kisorozók csaknem valamennyi fajt védi a törvény. Kivételt csak a görény képez.

Védettséget élvez a ragadozó madarak legnagyobb része, és az összes bagolyfaj is. Védettségüket indokolja ritkaságuk, és alátámasztja táplálkozásvizsgálatuk is. Ezekből láthatjuk, hogy jelentős mértékben fogyasztanak olyan rágcsálókat, amelyek a mező- és erdőgazdálkodásnak jelentős károkat okoznak.

Tudományos vizsgálatra egy ilyen csoport, mint a kisemlősök is, kiragadható és elemezhető. Természetvédelmi szempontból azonban csak környezetével (élőhely, táplálék, ragadozó) együtt értékelhető. Hiába védünk egy állatfajt, ha elpusztítjuk élőhelyét, vagy kipusztítjuk táplálékállatait. Eredményt csak akkor érünk el, ha az összes élettelen és élő tényezőre – az ökológia nyelvén a teljes ökoszisztémára – kiterjesztjük a védelmet. Ez az egyetlen mód, hogy hazánk e különleges és igen változatos adottságokkal rendelkező tája – Sopron és környéke – továbbra is ilyen maradjon.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Andrési Pál–Sódor Márton: Sopron és környékének kisemlős faunája II. rész / Irodalom

Irodalom

Andrés P.–Sódor M. (1980): Bagolyköpetvizsgálatok Sopron környékén. TDK dolgozat, EFE Sopron. 24.

Bauer, K. (1960): Die Säugetiere der Neusiedlersee-Gebietes. Bonner Zool. Beiträge 11, 2–4: 141–344.

- Brink, F. H. Van den (1957): Die Säugetiere Europas. Hamburg-Berlin, 225.
- Csapody I.–Papp V. (1983): A Fertő-tó és a Hanság tájvédelmi körzetek. OKTH. Budapest 1–24.
- Faludi J. (1974): A Fertő-tó halfaunája, különös tekintettel az angolna és a fogassüllő gazdasági jelentőségére. Diplomaterv, EFE Sopron.
- Gimes E. (szerk.) (1975): Barangolások a soproni erdőkben. Budapest, 136.
- Kárpáti L. (1982): A Fertő táj madárvilágának ökofaunisztikai vizsgálata. EFE Tudományos Közleményei, Sopron, 1:111–203.
- Keve A. (1984): Magyarország madarainak névjegyzéke. Akadémia, Budapest 100.
- Lászlóffy W. (szerk.) (1972): A Fertő táj bibliográfiája. Győr, 294.
- 319 Lovassy S. (1927): Magyarország gerinces állatai és gazdasági vonatkozásai. Budapest, 895.
- Marián M.–Traser Gy. (1978): Sopron környékének kétéltű-hüllő világa. SSz, 1978, 153–171.
- Mészáros F.–Demeter A. (1984): The Alpine Shrew (*Sorex alpinus* Schinz, 1937), new to the fauna of Hungary. *Vertebrata Hung.* XXII, 47–49.
- Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökének 1/1982. (III. 15.) OKTH számú rendelkezése. *Magyar Közlöny* 14:179–200.
- Schmidt E. (1967): Bagolyköpetvizsgálatok. *Magy. Madártani Intézet*, Budapest, 137.
- Schmidt E. (1974): Die Verbreitung der Erdmaus. *Microtus agrestis* (Linné, 1761) in Ungarn. *Säugetierkundliche Mitteilungen* 22, 1:61–64.
- Schmidt E. (1976): Kleinsäugerfaunistische Daten aus Eulengewölben in Ungarn. *Aquila* 82, 119–144.
- Schmidt E.–Topál Gy. (1976): Die Verbreitung der Brandmaus (*Apodemus agrarius*) in Ungarn. *Acta Sc. Nat. Brno*, 10., 21–26.
- Schmidt E. (1980): Adatok Békés megye kisemlősfaunájához baglyok táplálékvizsgálata alapján. *Békés Megyei Múzeumok Közl.* 6, 179–188.
- Schmidt E.–Gémes P. (1981): Kisemlősök. Bp., 63.
- Sódor M. (1984): A baglyok erdővédelmi és általános jelentősége táplálkozásbiológiájuk vizsgálata alapján. Diplomaterv, EFE Sopron, 44.
- Sólymossy L. (1939): Angaben zur Insectivora- Chiroptera- und Rodentia- Fauna des Komitates Sopron. *Fragmenta Fauna Hung.* 2, 37–39.
- Szabó I. (1972): Adatok Sopron és környéke Siphonaptera-faunájához. *Parasit. Hung.* 5, 329–348.
- Szunyoghy J. (1972): Emlősök-rovarevők. *Magyarország állatvilága XXII. köt. 1. füzet.* Bp., 55.
- Topál Gy. (1969): Denevérek. *Magyarország állatvilága XXII. köt. 2. füzet.* Bp., 79.

Topál Gy. (1969): Emlősök. (in: szerk. Móczár L.: Állathatározó II. kötet). Bp., 659–678.

Wagner, O. (1976): Vergleichende chorologische Untersuchungen an Kleinsäugerpopulationen im Karpathenraum. *Vertebrata Hung.* XVII, 19–87.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész

**320 Soós István: Cigányper Sopronban
(Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához)
II. rész**

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Pissó Katalin vagy más néven Marinka kihallgatása (1772. június 1)

**Pissó Katalin vagy más néven Marinka kihallgatása
(1772. június 1)**

Pissó Katalin a bíróság kérdéseire válaszolva elbeszéli, hogy Klimpára ment az unokatestvérét meglátogatni, mikor más cigányokkal együtt elfogták. Arra a kérdésre, tud-e valamit a rablásról, tagadólag felelt. A keszkenőket – összesen 5 darabot – amelyeket a németkeresztúri zsidónak eladott, Horváth János ajándékozta neki. Ezt követően Pissó Katalint szembesítik a németkeresztúri zsidóval, Löbl Mózessel, aki váltig tagadja, hogy a cigányoktól keszkenőket vett volna, jóllehet a cigánynő ezt megerősíti: Sopronban a Pócsi kapunál adta el neki azokat. A bíróság figyelmeztetésére Pissó Katalin megismétli előbbi vallomását, ti. ezeket a keszkenőket Horváth János adta át neki, és ő eladta darabját 20 krajcárért az említett zsidónak. Ezután veréssel fenyegetik meg a cigánynőt, s már majdnem megkapja az ütlegeteket, de ugyanazt vallja, mint korábban. A bíróság június 2-án Pissó Katalint 20 korbácsütésre ítélte és Sopron területéről kiutasította.

1mo Wie heist du, und woher bist du gebürtig?

R: Ich heisse Catharina Pisco, sonst aber Marinka, gebürtig von Harkau.³²⁽⁶²⁾

2do Warum bist du ins Arrest gekommen?

R: Ich bin nach Klingebach gegangen, meinen Vetter heimzusuchen, welcher allda kranck gelegen, und da bin ich mit andern Zigeunern abgefangen worden.

3^{tio} Ist dir bewusst, dass durch die Zigeuner auf der Land Strass nach Wienn ein Strassen – Raub begangen worden, und wenn du jemand denenselben kennst, nenne dieselbe?

R: Ich weiss von keiner Diebstahl nichts, und kenne auch keinen von denen Zigeunern.

4to Weill du Niemand von denen mit arretirten Zigeunern kennst, wo hast du denen die Schnupf-Tücher genohmen, welche du den Juden in Creutz verkauft hast, und wie viel stücker sind es gewesen?

R: Es hat mir ein³³⁽⁶³⁾ Zigeuner, Horváth János³⁴⁽⁶⁴⁾ 5 Tüchel geschenckt, welcher³⁵⁽⁶⁵⁾ mit eingefangen worden,³⁶⁽⁶⁶⁾ und zwar darum geschenckt, weill ich mit Ihnen nach Creutz gegangen bin.

5to Wie theur hast du diese Tüchel dem Creutzer Juden verkauft?

R: für einen 20^{ger} alle 5 Stück.

321 Auf dieses ist der von dem Hochfurstl(ich) Eszterháziſchen Verwalter in Creutz anhero geschickte Jud examiniret worden.

1° Wie heist ihr, und wo seyd ihr Wohnhaft?

R: Ich heisse Moyses Löwel, bin in Creutz Wohnhaft.

2do habt ihr nicht von einigen Zigeunern Schnupf-Tücher gekauft, wie viel, und, wie theur?

R: Ich habe keine Schnupf-Tücher vor denen Zigeunern gekauft, ist auch keiner von Ihnen zu mir gekommen.

3^{tio} Wie könnt ihr dieses laugnen, da auch doch gegenwärtige Zigeunerin, ein solches ins angesicht sagen wird?

R: Ich weiss nichts davon, ich habe auch nichts gekauft.

Hierauf hat die obennant Inquisitin dem Juden ins Angesicht gesagt: dass Sie diesen Juden dem letzt abgewichenen Mittwoch die besagten Tüchel vor den Potschy Thor allhier, wo sonst der Vieh-Marckt gehalten wird, verkaufft habe; dahingegen der Jud erwiedert: dass Er an selbigen Tag nicht einmahl hier gewesen seye.

4to du wirst ernstlich ermahnet die Warheit zu gestehen weilln der Jud laugnet, dass Er von dir Schnupftücher gekauft, wo du diese Tüchel hergenohmen, und wem du dieselbe verkauft hast?

R: Ich schwöre bey dem heiligen³⁷⁽⁶⁷⁾ Jesus Nahmen, dass mir diese Tüchel, wie ich oben schon gesagt von dem bemeldten Horváth János geschenckt worden, und dass ich Sie diesen Juden verkaufft habe p[er] 20 Kreuzer

Nachdeme Inquisitin hierauf mit Schlägen bedroht worden, und dieselben auch schon hätte empfangen sollen, hat Sie ausgesagt

Dass der mit arretirt Horváth János³⁸⁽⁶⁸⁾ ihr diese 5 Tüchel gegeben, welche Sie dem Juden verkaufft habe.

Den 2ten Juny ist besagte Inquisitin abermahl vorgenohten, und weilln sie diese gestohlene Tüchel nach Creutz zur Verkauff bringen sollte, mit 20 Korbács-Streichen abgestrafft, und von dieser Königl(ichen) Freystadt Territorio abgewiesen worden. Actum Soprony Anno et Die Amissis.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigánység XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Ferke Ferenc kihallgatása (1772. június 1)

Ferke Ferenc kihallgatása (1772. június 1)

A vádlott a bíróságnak kérdésére, vajon lopott-e, ha igen mennyit, és eladott-e keszkenőket, tagadólag válaszol. Erre szembesítik a jelenlévő Horváth Jánossal, aki a szemébe mondja, hogy Löbl Mózes zsidónak eladott 2 forintért keszkenőket. A bíróság figyelmeztetése, sőt fenyegetése ellenére is tagadja, amivel vádolják. Még ha megnyúzzák is, hangoztatja, nem tud más választ adni. Erre 15 botütést mérnek rá, de ez a büntetés sem változtatja meg vallomását. A bíróság Ferke Ferencet, mivel vele szemben semmi nem bizonyítható, és két társát feladta, elbocsátják és Sopron, valamint a városhoz tartozó 8 helység területéről

örökre kitiltják.

322¹. Wie heist du? woher gebürtig und von wonnen bistu anhero gekommen?

R: Ich heisse Frantz Ferke, gebürtig v(on) Donnerskirchen,³⁹⁽⁶⁹⁾ und bin von Párestágen⁴⁰⁽⁷⁰⁾ anhero gekommen

2. hast du keine Tüchel gestohlen? wie viel? von wem? und wen hast du sie verkaufft?

R: Ich habe keine gestohlen, und hab auch keine Verkaufft.

3. Wie getraust du dir dieses zu sagen: da dir doch der Gegen wärtig stehende

Zigeuner Horváth János ins Angesicht gesagt: dass du dem Creutzer Juden Moyses Löwel für 2 gulden Tüchel verkaufft habest?

R: Nein! Ich habe⁴¹⁽⁷¹⁾ dem gegenwärtig stehenden nichts verkaufft.

Auf dieses ist der Inquisit, mit dem Horváth János confrontiret worden. Welcher ihm ins Angesicht gesagt, dass Er in seiner Gegenwart für 2 fl(orenos) Tüchel dem bemeldten Jude verkaufft habe.

4to du⁴²⁽⁷²⁾ wirst ernstlich ermahnet: die Wahrheit zu gestehen; im widrigen Fall wirst du schärffer angegriffen, und geprugelt werden.

R: Wenn man mich auch schinden würde; so kann ich doch nichts anders aussagen.

hierauf hat derselbe 15 Stockstriche empfangen, aber auch nach diesen gelaugnet: dass Er dem Juden Tüchel verkaufft habe.⁴³⁽⁷³⁾

Den 2ten Juny gedachter Inquisit: die weilln wider Ihn nichts bezeugt werden können; und auch der mit inhaftirte Horváth János in seinen heutigen Verhör 2 andere entsprungene Zigeuner als Cammeraden angegeben hat, seines Arrests entlassen, und von dieser König(ichen) Frey Stadt Territorio und denen darzu gehörigen 8 dorfschaften, auf ewig verwiesen worden.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Miklós Jancsi feleségének, Marinkának kihallgatása (1772. június 2)

**Miklós Jancsi feleségének, Marinkának kihallgatása
(1772. június 2)**

Marinka kihallgatása során elmondja, hogy a többi cigánnyal együtt került fogságba és a rablásról semmit sem tud. Arra a kérdésre, hogy eladott-e keszkenőket, igennel válaszol; még pedig a németkeresztúri zsidónak Löbl Mózesnek három darabot kettő forintért. Ezeket a keszkenőket fia, Horváth János adta neki. A bíróság fenyegetésére, hogy nádpálcával verik meg, bevallja, hogy fia a keszkenőket a szárazvámi úton rabolta egy zsidótól, amint azt neki maga el is mondta.

1mo Wie heist du, und wer bist du?

R: Ich heiss Marinka des Miklos Jantsi sein⁴⁴⁽⁷⁴⁾ Weib.

2do Warum bist du ins Arrest gekommen?

R: Ich bin mit denen übrigen gefangen worden, aber ich veiss nicht warum.

3^{tio} Weist du nicht; dass die Zigeuner auf der Strassen gestohlen haben und wer sind diese Zigeuner? kennst

du sie?

R: Ich weiss nichts darvon.

323^{4to} hast du keine Tüchel verkaufft? und wem?

R: dem Creutzer Juden Moyses Löwel habe ich drey stückel 2 florenos verkaufft.

5to Wo hast du diese 3 Stückel hergenohmen?

R: Mein Sohn der Horváth János hat mir dieselben gegeben.

6to Weist du nicht wo dein Sohn diese Tüchel hergenohmen? bestehe es mit guten, sonst wirst du gepeitscht werden?

R: auf der Mühlidorfer Strassen, hat Er Sie gestohlen, wie er mir selbst bestanden hat von einen Juden, und Crabaten.⁴⁵⁽⁷⁵⁾

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Horváth János feleségének, Mária Annának a kihallgatása (1772. június 2)

**Horváth János feleségének, Mária Annának a kihallgatása
(1772. június 2)**

Mária Anna a bíróság kérdéseire elmondja, hogy a többi cigánnyal együtt az erdőben fogták el és azután bebörtönözték. A keszkenőket egy cigánytól, bizonyos Lovre Miska nevű cigánytól kapta, nem pedig lopta, aki férjének kettő forinttal adósa maradt. Arról nincs tudomása, hogy a cigányok a szárazvámi úton egy zsidót kiraboltak. A bíróság erre megfenyegeti, hogy komoly büntetésben lesz része, ha nem mondja meg az igazat, de a vádlott tovább tagad. Az 1772. június 10-én hozott ítélet szerint, Horváth János feleségét, mivel nincs rá bizonyíték, hogy a lopásról tudott vagy abban részt vett volna és mert csecsemője van, büntetés nélkül elbocsátják.

1mo Wie heisst du? Wer ist dein Mann, und woher bist du gebürtig?

R: Ich heisse Marianna, des inhafftirten Horváth János Eheweib, gebürtig von Wandorf⁴⁶⁽⁷⁶⁾

2do Warum bist du ins Arrest hieher gekommen?

R: Weillen ich mit andern Zigeunern in Wald angetroffen, und aufgefangen worden bin.

3^{ti}o hast du auch etliche Schnupf-Tücher, welche gestohlen worden, bekommen, und von wem?

R: Ich hab etliche Schnupf-Tücher von einem Zigeuner,⁴⁷⁽⁷⁷⁾ welcher⁴⁸⁽⁷⁸⁾ meinem Mann 2 f(lorenos) schuldig gewesen, und Lovre Miska geheissen, bekommen; diese hat mein Man an einer Creutzer Juden 2 f(lorenos) wiederum verkaufft.

4to hast du nicht mit dem Lovre Miska Schnupf-Tücher oder andere Sachen gestohlen; oder mit andern Zigeunern anderswo gestohlen?

R: Nein! Ich habe auch diesen Lovre Miska einmahlen ehedem gekannt. Habe auch Niemanden ehedem bestohlen.

5to Weisst du es nicht, und hast du auch einmahlen gehört: dass die Zigeuner ohnlängst auf der Mühlidorfer Strass einen Juden, welchen ein Crabath geführt hat, ausgeraubt haben?

R: Nein! ich weiss nichts, hab auch nichts davon gehört.

324^{6to} du wirst ernslich ermahnet, die Wahrheit zu gestehen; ob du nichts von diesen gestohlenen Schnupf-Tücher gewusst?

R: Nein! Wenn ich von diesen gewusst hätte, so würde ich keines angesehen haben.

Relat(um) in Senatu 10. Juny 1772 et determinatum: dass wellen die inhafftirte nicht gewust, dass die quaestionirte Tüchel gestohlen worden, und keinen Antheil an dem Diebstahl genohmen. Als ist dieselbe sowohl deswegen, als auch in Ansehung dessen weil Sie ein säugendes Kind hat ohne Strafe von hier entlassen worden. Oedenburg in Senatu Anno Die Amissis, [49\(79\)](#)

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigánység XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Gyurkó Jancsi, más néven Miklós Jancsi kihallgatása (1772. június 2)

**Gyurkó Jancsi, más néven Miklós Jancsi kihallgatása
(1772. június 2)**

Gyurkó Jancsi vádlottat vallomása szerint a Klimpa környéki erdőben fogták el egy horvát kirablásával kapcsolatban. Arra a kérdésre, mit csinált Klimpán, azt felelte, hogy lovat cserélt el. Sem a rablásról, sem pedig a keszkenőkről és eladásukról nincs tudomása. Tagadja, hogy a jelenlévő bebörtönzött Horváth Jánossal és Ferke Ferencsel együtt tartózkodott volna, jóllehet ezt a fiával és az utóbbi cigánnyal történt szembesítése alkalmával azok megerősítették. A bíróság fenyegetésére is kitart amellett, hogy sem a rablásról nem tud, sem pedig nem volt együtt a fiával és Ferke Ferencsel. Erre 12 botütést mérnek rá, ennek ellenére szilárdan kitart vallomása mellett.

1mo Wie heilt du, woher bistu, und wo Wohnhaft?

R: Ich heisse Jantsi Gyurko, von Donnerskirchen gebürtig und allda wohnhaft.

2. Warum, und wo bist du arretirt worden?

R: Weil ein Crabat auf der Strass ausgeraubt worden, so bin ich in Wald bey Klingenbach gefangen worden.

3. Was hast du in Klingenbach zu thun gehabt?

R: Ich habe den geschwornen in Klingenbach Matthias Scheuch [50\(80\)](#) ein Pferd vertauscht.

4. hast du nicht gehört: dass die Zigeuner jemanden auf der Landstrass nach Wienn, ausgeraubt?

R: Nein!

5. Weis du nicht ob die inhafirten, oder andere Zigeuner, in Klingenbach, oder anderswo Tüchel verkaufft?

R: Nein! Ich weiss nichts.

6. Bist du nicht zu Lantendorf [51\(81\)](#) gewesen mit deinem gegenwärtig stehenden Sohn Horváth János, und dem mit arretirten Frantz Ferke.

R: Nein!

7mo Wie kanst du dieses laugnen: da dir doch dein Sohn und der Frantz Ferke diese ins angesicht gesagt?

R: Ich bin nicht da gewesen.

3258. da aus allen Umständen herauskommt: dass du mit deinem Sohn, und dem Ferke überall mit zugegen gewesen; als sage aufrichtig aus, ob dir nichts von dem begangenen Diebstahl bekannt sey, sonst wirst du schärffer angegriffen werden?

R: Ich weis nichts davon, und bin auch nicht mit, oder bey Ihnen gewesen.

Als Inquisit hierauf 12 Stock Streich bekommen, hat derselbe dem ohngeachtet nichts weiter gestehen wollen, sondern ist fest darauf beharret, dass Er von keinen Diebstahl nichts wüste, und auch mit obigen 2 Zigeunern in Lantzenдорff nicht gewesen sey.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Rözeli Julianna kihallgatása 1772. június 2.

Rözeli Julianna kihallgatása

1772. június 2.

A fiatal cigánylányt Klimpán muskétások vették őrizetbe és a többi cigánnyal együtt – akiket mind ismert –, hozták Sopronba. Arra a kérdésre, hallott-e arról, hogy a cigányok loptak, nem-mel válaszol; ő maga csak a katonáktól és a meglopott horváltól tud az esetről. Az elfogott cigányokkal anyjával és nővérének férjével, Mátyás Jancsival Klimpára menet találkozott. Az ellopott keszkenők közül egyet sem látott és nem is kapott. A bíróság felszólítására mégis bevallja, hogy bár a tolvajlásról nem tud, egy keszkenővel Horváth János megajándékozta, az anyja pedig 5 garasért vett Horváltól keszkenőt, amelyeket Oszlopon egy ottani lakosnál hagyott. A bíróság figyelmeztetése ellenére is kitart vallomása mellett, hogy csak egy keszkenőt kapott, a többiről nem tud. Mivel bebizonyosodott, hogy a rablásban résztvett, ezért büntetésül 5 korbácsütést kap és a város területéről örökre kiutasítják.

1mo Wie heilt du, woher bist du gebürtig, und wie alt?

R: Juliana Rözeli, gebürtig v(on) Gross Zinkendorf, [52\(82\)](#) ledig, 16 Jahr alt

2. Warum bisttu ins Arrest gekommen?

R: Es sind Mosquetierer von der Stadt nach Klingenbach kommen, und haben mich samt denen übrigen mit gefangen, und anhero gebracht.

3. Kennst du die andern mit eingefangene Zigeuner?

R: Ja! ich kenne sie alle.

4. hast du nichts gehört: dass diese Ziegeuner gestohlen haben?

R: Nein! Ich habe nichts gehört, bis die Stadt-Mousquetierer gekommen sind, und der bestohlene Crabat selber gesagt hat; dass er bestohlen worden.

5. hast du keine von denen gestohlen Tücheln bekommen?

R: Nein! Ich habe keine gesehen und auch keine bekommen.

6. Wie bist du zu diesen Zigeunern kommen?

R: [53\(83\)](#) die andern Ziegeuner sind zurück auf Klingenbach gekommen, und ich bin mit meiner Mutter, und Ihrer Schwester Mann Matthias Jantsi auch nach Klingenbach gegangen, um nach Lantzenдорff Wahlfarthen zu gehn.

7. [54\(84\)](#) du sollst bekennen: ob du nichts, von [55\(85\)](#) dem durch die eingefangene Ziegeuner begangenen

Diebstahl weist: und ob du nicht davon etwas bekommen, und was?

326R: Ich weiss nichts von dem Diebstahl aber ich hab⁵⁶⁽⁸⁶⁾ ein Tüchel von Horváth János zu schenken bekommen. Und meine Mutter hat 2 Tüchel von dem selben um 5. groschen gekauft. welche⁵⁷⁽⁸⁷⁾ meine Mutter Zu Oszlip,⁵⁸⁽⁸⁸⁾ ich weiss aber nicht bey wem, gelassen;⁵⁹⁽⁸⁹⁾ dieser Mensch ist ein Inwohner⁶⁰⁽⁹⁰⁾ allda.

8. du wirst ernstlich ermahnet zu gestehen: ob du nicht mehr Tüchel von denen Ziegeunern bekommen hast, als eins; und wo Sie die übrigen verkauf haben?

R:⁶¹⁽⁹¹⁾ Ich habe nur eins bekommen; und weis nicht wo die andern hingekommen sind.

Die weilln diese Inquisitin von obigen Diebstahl participirt hat; als ist dieselbe mit 5. Korbátsch Streichen abgestraft, und von dem Stadt Territorio auf immer verwiesen worden.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Horváth János szembesítése büntársával Rugli Jancsival Nemeskéren, Sopron vármegye Törvényszéke előtt (1772. augusztus 31).

Horváth János szembesítése büntársával Rugli Jancsival Nemeskéren, Sopron vármegye Törvényszéke előtt (1772. augusztus 31).

Ezen 1772 dik esztendőben az Urnak menyben menetele Ünnepe előtt való napabban, de bizonyos napját nem tudja, a Szároz Vámi Nimetül Milidorfi uton Iczaka jött Két Horváth Szekér, a Szekeresek aluttak a Szekéren a Czigányok voltak hatan, úgy mint eő Ujvári Miska, máskint Nimetül Horváth Jancsi, Rugli Jancsi, a ki most Nemeskéren vagyon fogva, és Gyurko névü Czigányok, ismit az Annya Kata Marinka, s úgy Gréger Pittye Páll Felesige és maga Felesige Pisso Panni, Maria Lancendorfon livén, vissza jövet Vinpassingra⁶²⁽⁹²⁾ jöttek, annénd az Miiidorfi utra a szekereket megh Látván, Rugli Jancsi Horváth Jancsit oda huzta, és eő is föll hággott az utolso Szekérre, egy Sák partikát ell Loptak. Keszkenyös 17 végbül állát ell Loptak, és három darab tarkát, ezeket mind magok Köztök föll osztották, és Ujvári Miska, vagy is Horváth Jancsi adott ell három véget Két forinton Két garason, Rugli Jancsi adott ell hat véget, két forinton, az Annya adott ell három véget Két forinton egy Kereszt Uri Zsidónak Sopronyon Kivül alattomban, a Marha Vásár alkalmatosságával ismiri is a Zsidot, de nevezni nem tudja, a Gyurko nevü Czigán a ki ell ugrott, úgy mint a harmadik társok Két véget adott ell, máskint is adtak ell föl darabolván a Keszkenyekbül, és hogy Rugli Jancsi társok volt ezen Lopásban, és hogy ez szerint volt, a mint ell beszillette, arra Kész megh is halni, hogy igaz a mit vallott, Invinclatus Rugli coram figura Judicii occasione Confrontatione haec omnia negavit. Praeterea confrontatus est Horváth Jancsi, cum Matre sua nomine Kata Marinka respectu Joannis Rugli illa taliter fassa est.

Rugli Jancsit Kata Marinka jól ismiri, mivel egy testvér Eöcse Ligyen, de Rugli Jancsi a Lopáson jelen nem volt, hanem a maga két Fia Ujvári Miska, vagyis Horváth Jancsi, és ennek egy testvér Eöcse János névü, és egy Gyurko aliter ³²⁷sepli névü Czigán, ezen három Firfi Czigányok, és maga Kata Marinka is a Lopásban riszesölt, eő ugyan a szekérnél nem volt, hanem a Száraz Vámi Kertek alatt állott, Gréger Pittye Páll Felesige is ott volt a Lopáson, a ki Harkán, Kopházán, és Kereszt Urot tartoszkodik, és a Fiának föllebb irtt Horváth Jancsinak Felesige Pissó Panni ez is ott volt, és riszesölt is a Lopásban. Tandem Horváth Jancsi idquoque fassus est, hogy az Horváth Emberek ell mentt a szekeritül, midön az partikát Le vették volt.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Löbl Mózes kihallgatása Németkeresztúron, a herceg Eszterházy uriszéken 1772. szeptember 4.

**Löbl Mózes kihallgatása Németkeresztúron, a herceg Eszterházy uriszéken
1772. szeptember 4.**

Löbl Mózes a bíróság azon kérdéseire, ti. a cigányok loptak, jártak-e nála és tőlük vett-e valamit és mikor, tagadólag válaszol. Nem-mel felel arra is, hogy Sopronban a Pócsi kapunál vagy máshol vett volna valamit is a cigányoktól. Nem ismeri Horváth Jánost, csak egy Péter nevű cigányt. Horváth Jánostól semmit nem vásárolt. A bíróság felszólítja őt, hogy az igazat mondja, mivel a kihallgatott cigányok mind bevallották, mennyi keszkenőt és miyen áron adtak el neki. A kérdéses napon (szerdán) – hangsúlyozza Löbl – nem is volt Sopronban, hanem három másik zsidóval kedden utaztak a városba, amikor is a Péter és testvére a feleségéhez jöttek s 6 vég keszkenőt kb. 2 forintért kihoztak, amiért 19 darab különböző keszkenőt adtak. A bíróság újra figyelmeztett Löbl Mózeset, hogy vallja be: ismeri az említett cigányokat, akik otthonosak Németkeresztúron, s ott adták el a keszkenőt, így mindenképpen tőlük kellett, hogy vegye azokat. Löbl változatlanul kitart vallomása mellett, hogy ő semmiféle cigányokról nem tud, mégha azok őt ismerik is. A bíróság ezután kéri, mondja meg, honnan tudott a 19 darab (vég) keszkenőről és kinél vannak ezek? Löbl szerint egy szegény zsidótól tudta meg, aki Nagycenken találkozott egy idegen zsidóval: ez neki keszkenőket ajánlott megvételre, de pénzsűke miatt nem tudta megvenni, ezért Löbl az ismert zsidóhoz, Lázár Józsefhez küldte őt, és maga megpróbálta, hogy az átutazó zsidót a keszkenőkkel megállítsa és Németkeresztúrra küldje. Lázár az idegen után utazott és Újkéren találkozáva vele, a keszkenőt elvette és összecsomagolta, lepecsételte, majd egy zsidó levél kíséretében a zsidóbíróhoz a hivatalba vitte. Löbl továbbra is kitartott vallomása mellett. Az igazság kiderítése érdekében 12 botütésre ítélik, de ez sem változtatja meg Löbl véleményét. Tanúnak megidéznek azt a kocsiat, aki Löblt és másik három zsidót Sopronba szállította, de ő a keszkenőkről semmit sem tudott.

1mo Wie Inquisit heysse, von Wahnenn gebürthig, wie alt, und wo er sich aufhalte.

R: heisse Moyses Lub von Creuz gebürthig, alt 54 Jahr verheurathet, und zu Creutz Haussässig.

2do ob ihme wissend, warum er vor gefordret worden?

R: er wisse es nicht.

3^{io} ob ihme wissend, dass die Zigeiner gestohlen haben, und was.

R: Er wisse es nicht.

4to ob er nichts von Zigeinern erkaufet habe, was, und wann

R: Er habe gar nichts von Zigeinern erkaufet, und ware ihme kein zigeiner in das haus gekamen.

328 5to ob er nicht zu öedenburg von denen Zigeinern was erkaufet habe und an welche[em] orth?

R: noch weniger in öedenburg ist ein Zigeiner zu ihm gekamen, habe auch denenselben nirgends etwas abgekaufet.

6to ob er keine zigeiner kenne?

R: Er könne gar keinen.

7mo ob er keinen Zigeiner kenne der Horváth Janos heisse?

R: kannte keinen Zigeiner mit Nahmen nennen ausser dem Peter.

8vo Es kamet vor, dass er von den Zigeiner Horvath Janos tuchle erkaufet haben, solle sagen, wie viel und wie theüer?

R: Er habe gar nichts erkaufet.

9no Er solle die Warheit bekennen, und nicht so halsstarrig seyn, indeme sowohl der Horvath Janos 3 ganze stückl per f(lorenos) auf dem Vieh Marckt vor dem Potschy Thor ihm selbst verkauft zu haben, als auch der Zigeiner Gyorkó vor 4 st(ückel) Tuchel, dann der Frantz Ferke um 2 f(lorenos) zusammen 12 ganze stückl Tüchel ihme verkauft zu haben eingestanden und ihme in das gesicht gesagt. Nicht minder die Catharina Pisco ihme is das angesicht bey Einen Löbl(ichen) Stadtgericht gesaget dass Er von ihr an einen Mitwoch auf bemerkten vieh Markt 5 stuck Tüchl per 20 Kreuzer erkaufet: ferners Bekennet auch die Marinka ihme 3 stückl per 2 f(lorenos) verkauft zu Haben, und Leztlich die Mariana frey aussaget dass ihr Mann ihme etwelche schnuftucher zu 2 f(lorenos) verkauft habe, auch all dieser Verkauf seye an einen Mitwoch geschehen.

R: Er habe gar nichts erkaufet, ware auch an den Mitwoch nicht zu oedenburg gewesen sondern an einen Erchtag /:wie die grosse Musterung gewesen:/ seye Er mit drey anderen Juden aldahin gefahren, und von der Jüdin Brunano verschiedene wahren eingekaufet, unter welcher zeit ein Zigeuner der Peter sein bruder, zu seinen weib gekamen 6 Elln Leinwand so 2 f(lorenos) austragen, genohmen, und dafür 19 stück verschiedene Tuchl gegeben.

10mo Wie Er doch sagen könne, dass er keinen Zigeiner kenne, und nichts von ihnen erkaufet habe? entgegen der Horvath Janos ihme Inquisiten mit Nahmen, Persohn, und wo er zu Creutz Hauslich ist, gänzlich beschreiben habe, auch die Pisco Kata wegen 5 geschänkten Tücheln nach Kreuz zu ihme gegangen und die tüchl verkauft ihme angedeutet hat, mithin mit selben genugsame bekantschaft gehabt haben muss, und hieraus klar erhellet, dass er von denen Zigeinern die tüchel erkaufet hat.

R: Es kann sein, dass die Zigeiner ihne kennen, er aber kenne keinen, und kann nie mahl wie all zeit sagen, dass er von selben nichts erkaufet habe.

11mo Wie Inquisit den 31: May die 19 stuck Tüchl in das amt gebracht, hat er auch bekent, dass ihme noch Tüchl bey Jemand wissend wären, solle also sagen, woher er solches gewusst, und bey weme solche seynd?

R: Einer armer Creutzer Jud gerstl Mayer, so in verschiedenen orthen hausiren gehet, hat ihme gemeldet dass er den 29 May zu zinkendorf einen Fremden Juden angetrofen, welcher ihme gerstel tüchel zu kaufen angetragen, wegen geldabgang aber nichts kaufen können, als hat Inquisit [329](#)nach Schützen⁶³⁽⁹³⁾ zu dem bekanten Jud Lazar Joseph den gerstel geschicket, und ersuchet dass selber den mit denen tücheln durch passirenden Juden anhalten und ihme die tüchl nach Creuz schicken solle, ist also der Lazar demselben nach gefahren und bey Ujkér⁶⁴⁽⁹⁴⁾ angetrofen denselben die tüchl weggenommen und in eine sack zusammen gelegeet, und verpetschiret, dann den 3: Juny nebst einen Jüdischen brief /: welcher in Copia verteutscher Beylieget:/ durch den Juden Richter in dass Amt gebracht worden.

Auf vor stehende Fragen wurde der Inquisit nachmahlen den 4ⁿ Sept(ember) Constituiret, der aber in seiner aussag vest verblieben, und weillen mann mit gütte nichts heraus bringen könnte, wurde er um die Warheit besser zu bekennen mit 12 Stock-Streich Belegeet, er bliebe als dan ebenfahls stäts darbey, dass er keine Tüchel von denen zigeinern erkaufet habe.

Es wurde auch der Fuhrmann Haus Ringauf von Creutz Cifret und examiniret dass er zwar den Inquisiten Moyses Lub mit noch drey anderen nach oedenburg geführet, jedoch nichts von tücheln gesehen habe, dagegen habe er von der Jüdin Brunano warum hinweg, und aus dem:vogen tragen solten, den tag und wothen wisse er aber eigentlich nicht actum Landt gerichts Canczley Creucz Dies et Anno ut Supra.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigánység XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Lázár József héber betűkkel írt (jiddis) levelének német átirata

Lázár József héber betűkkel írt (jiddis) levelének német átirata

Geschicht zur Nachricht, dass die verflossene Wochen habe bekommen ein Botten von Moyses Löbl, dass ich soll sehen mit Vernunft, wie ich die Tüchel bekommen kan von die Leüth. aber sie seynd nicht zu mir herein kommen. also bin gleich nachgefahren, und bey Ujkér angetroffen, und habe die Tüchl fast mit gewalt bekommen, bey Wesenheit den Botten überschicke in natura mit mein Pettschaftt daran, bey dieses habe mich müssen verobligiren 9 fl(orenos) zu bezahlen, mithin bitte, das mein Geldt widerum bekommen soll, und ich kein schaden haben soll.

Lazar Joseph

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

330 HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

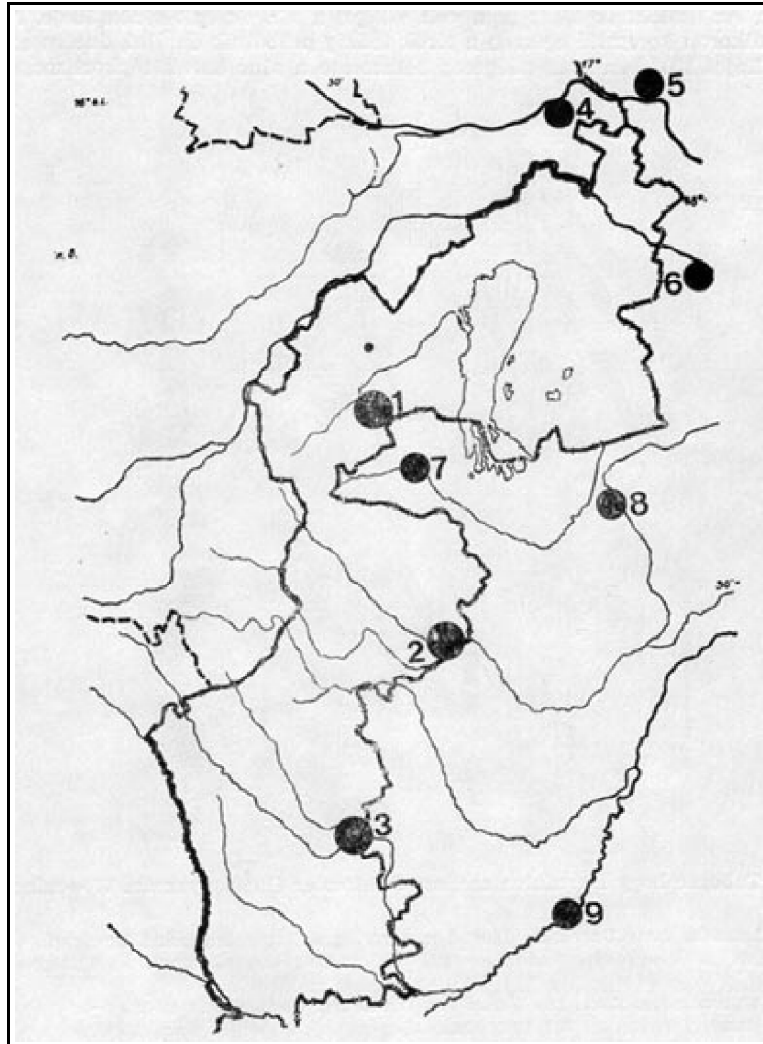
1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Kaus, Karl: Darufalva (Drassburg), Locsmánd (Lutzmannsburg), Pinkaóvár (Burg) (Burgenlandi vörös sáncok régészeti vizsgálatainak eredményei 1891–1986-ig)

Kaus, Karl: Darufalva (Drassburg), Locsmánd (Lutzmannsburg), Pinkaóvár (Burg) (Burgenlandi vörös sáncok régészeti vizsgálatainak eredményei 1891–1986-ig)^{*(95)}

1. A vörös sáncokat tartalmazó erődítmények vizsgálata (égetett sáncoknak, vagy salaksáncoknak is nevezték ezeket) a mai Burgenland területén 1891-ben Bella Lajosnak a Darufalva¹⁽⁹⁶⁾ melletti Taborac hegyen végzett kutatásával kezdődött. 1898-ban Bella Lajos a locsmándi Kirchbergen lévő sáncépítményekről is írt.²⁽⁹⁷⁾ 1900 körül voltak az első pinkaóvári ásások. Sajnos ezekről a kutatásokról, amelyeket Erdődy I. végzett, nincsen semmiféle feljegyzésünk. A leletek, főleg középkori fegyverek és vastárgyak azonban később a Burgenländisches Landesmuseumba (Kismarton) kerültek. 1928–1934 között a múzeum eredményes ásásokat folytatott, A. Barb, F. Hauptmann és K. Mossler irányításával a Darufalva melletti Taborac hegyen.³⁽⁹⁸⁾ 1952-ben M. Mitscha-Märheim, A. J. Ohrenberger és B. Saria próbaásást végzett Pinkaóvárrott⁴⁽⁹⁹⁾ és 1953–1967 között A. J. Ohrenberger többször ásott a locsmándi Kirchbergen.⁵⁽¹⁰⁰⁾ 1983 és 1986-ban leletmentő ásások folytak Pinkaóvárrott és Locsmádon K. Kaus

vezetésével.[6\(101\)](#) A darufalvi Taborac hegyet 1933-ban H. Schuster és J. Weninger mérték fel.[7\(102\)](#) A pinkaóvári és locsmánci erődítmények felmérését 1951-ben és 1955-ben K. Ulbrich végezte[8\(103\)](#) (1. kép). Jelmagyarázat az 1. képhez: 1. Darufalva; 2. Locsmánd; 3. Pinkaóvár; 4. Deutsch-Altenburg/Hainburg; 5. Pozsony; 6. Mosonmagyaróvár; 7. Sopron; 8. Kapuvár; 9. Vasvár/Győrvar.

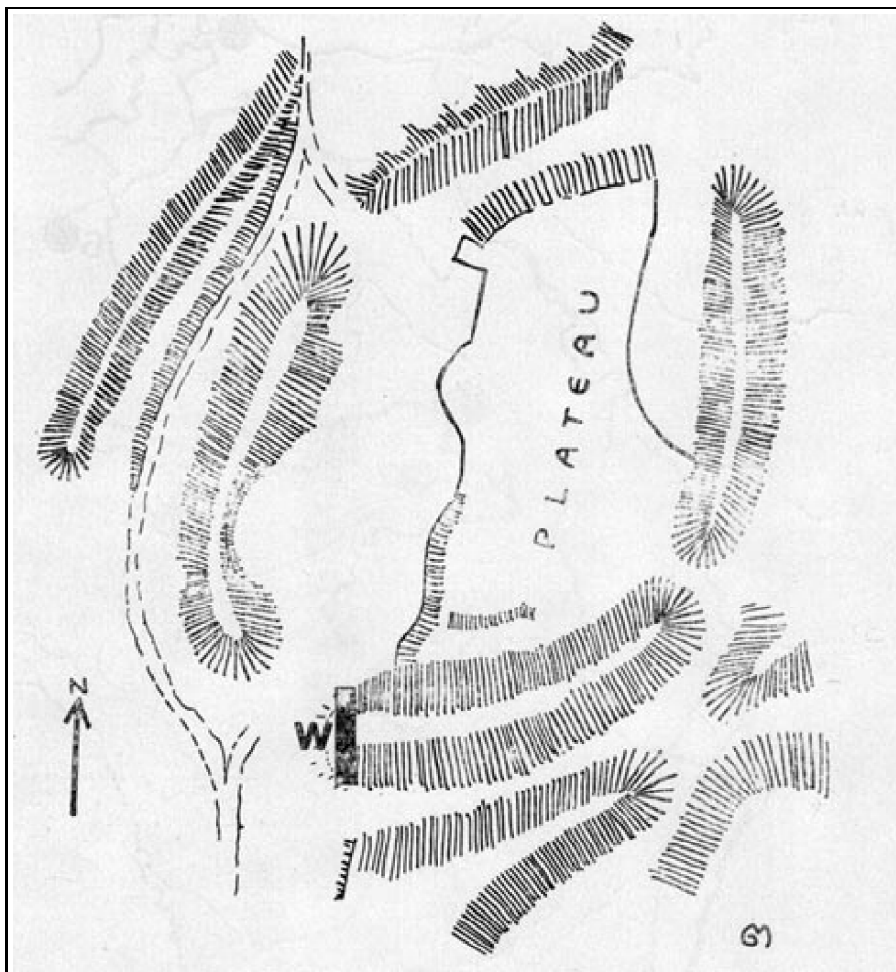
2. Darufalva-Taborac (2. kép)[9\(104\)](#)

[331](#)1. Vörös sáncok az osztrák-magyar határterületen

A darufalvi Taborac hegy vára, amely a községtől Ny-ra, a hegy lejtőjén épült, egy 140×160 m átmérőjű ovális körsánc. A sáncok K-i és É-i irányban a terep szélé felé alacsonyabbak voltak, ellenben D-i és Ny-i irányban az enyhe emelkedéssel szemben az 5 m magas fősánc előtt még két árok és egy alacsonyabb elősánc található. 1930 és 1960 között a Taborac hegyen végzett homokkitermelés közben néhány DK-i és DNy-i sáncmaradvány kivételével az egész sáncépítményt lehordták. A belső teret is erősen süllyesztették. A plató, ahol később a körsánc épült, a neolithikumtól [332](#)a római császárság idejéig lakott terület volt. Ki kell itt emelnünk a vonaldíszes[10\(105\)](#) kerámia néhány leletét, különösen az ismert darufalvi Vénuszt,[11\(106\)](#)

18 fejalakú poharat,¹²⁽¹⁰⁷⁾ bronzkori lakótelep gödreit, zsinórdíszes kerámiával¹³⁽¹⁰⁸⁾ közép- és későbronzkori bronzokat,¹⁴⁽¹⁰⁹⁾ valamint La Tène-kori¹⁵⁽¹¹⁰⁾ leleteket. Az ezekből a települési korszakokból származó mindenféle anyagot a meg nem erősített platón a vár építéskor összeforgatták. Az ásatóknak tehát nem volt világos a sáncok építésének ideje. Az őskortól a rómaikoron keresztül egészen a török időkig próbálták datálni, dacára annak, hogy Bella Lajos 1892-ben már világosan felismerte a sánc koraközépkori megépítését.

2. A Taborac hegy Darufalva mellett G. Mossler (1958) nyomán. W = sáncmetszés

333A Taborac hegy vörös sáncának felépítéséről az 1933. évi ásatás alapján – mikor is a sáncot többször átvágták – metszetek, vázlatok, fotók és leírások alapján az alábbiakat tudjuk: Az 5 m magas déli sánc legalább két részben épülhetett és a magja föld–homok–agyagkeverék volt, kevés égési nyommal. Ezen felül, különösen a belső oldalán 3 m magasságig égett sánc található, amelyben elszenesedett faoszlopmaradványok feküdtek különböző helyzetben (3. kép). Az erőd többi sánchrésze egyazon időszakban épülhetett és tiszta égetett sáncnak kell tekinteni.

Mivel a sáncmetszetekben talált számos leletnél a pontos leletkörülményeket és a rétegviszonyokat sajnos nem rögzítették, csak egy vasból készült ácsszekerce maradt az egyetlen datálható darab az égetett sánc

építési idejére: ezen a szekercén a még ma is látható égési nyomok mutatják, hogy a vörös sáncból származik.

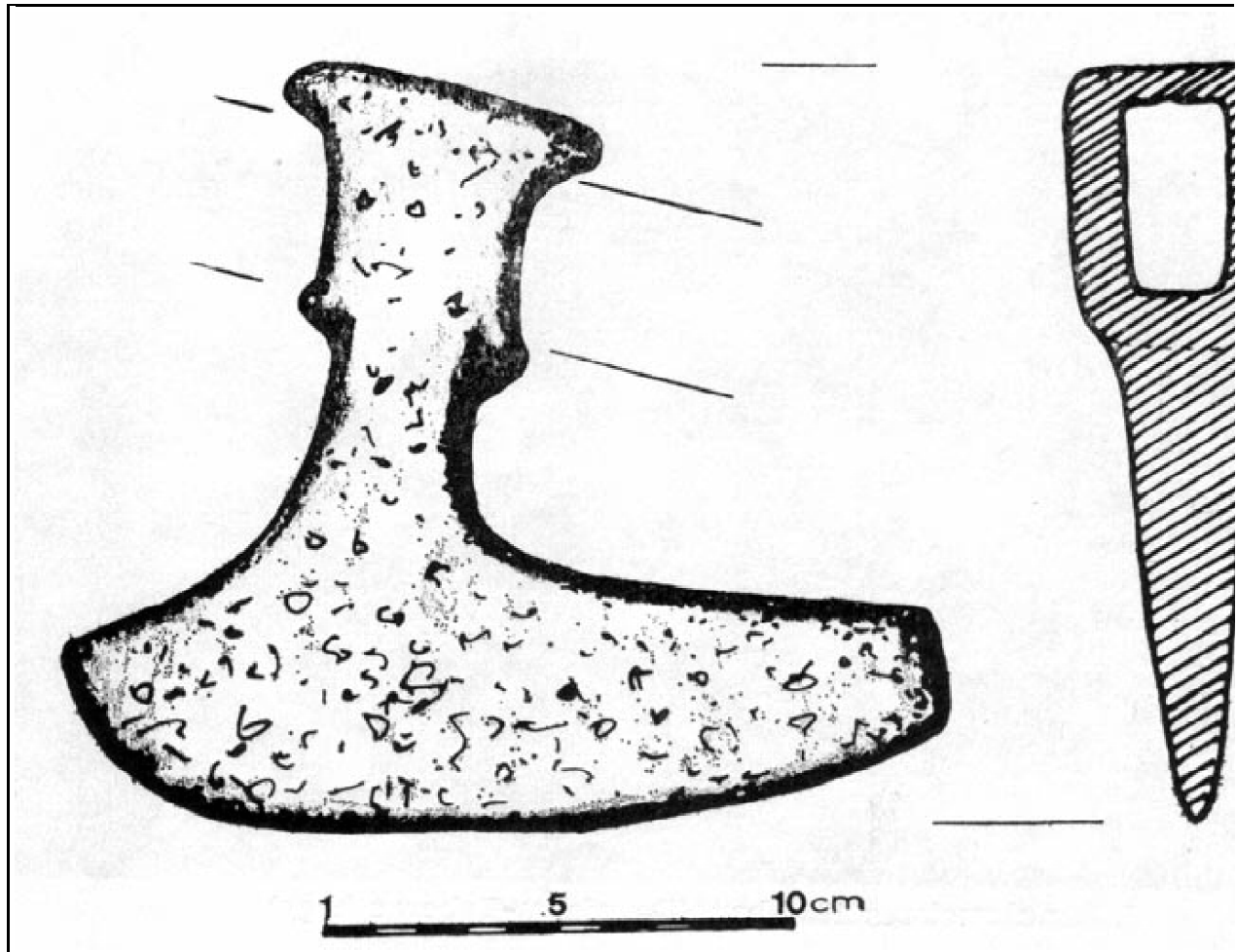

3. Sáncátmetszés 1933-ban (Darufalva-Taborac hegy)

Vasbalta (Burgenländisches Landesmuseum ltsz. 25.618): széles balta asszimmetrikus pengével és nyélyuk-nyúlványokkal. M: 16,2 cm, pengehossz: 18,8 cm (4. kép). W. Hübener szerint ilyen típusú balták már a VI–VII. századtól előfordulnak,¹⁶⁽¹¹¹⁾ A. Ruttkay a hasonló darabokat „V” típusának „D” variánsába, a IX–X. századba sorolja.¹⁷⁽¹¹²⁾ Habár ez a típus a sírokban is előfordul, telhát mint harci eszközt is használhatták; a darufalvi baltát munkaeszköznek, tehát ácsbaltának kell tekinteni.

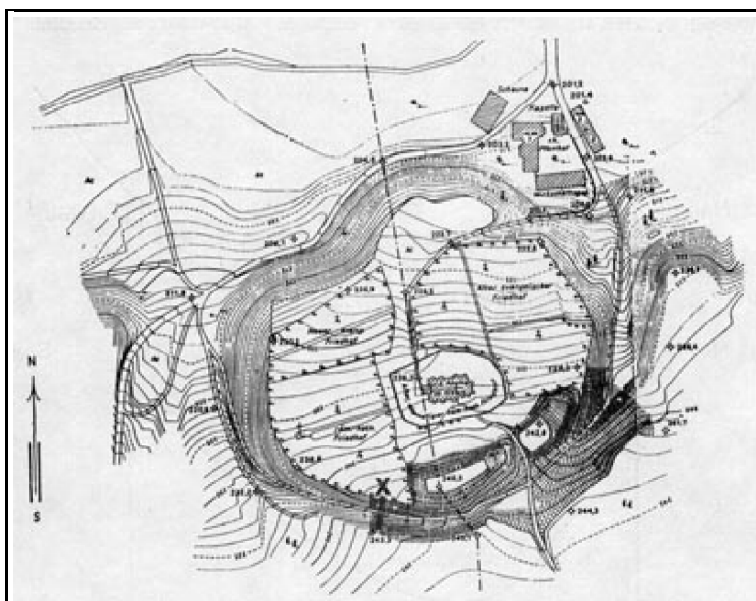
Ezek szerint a darufalvi vörös sánc felépítésének idejét a IX. század végére, vagy a X. század elejére datálhatjuk. A Taborac hegyi erődítmény megsemmisítésére egy ugyancsak nagyon érdekes darufalvi lelet utal: 1902-ben a Taboractól alig 500 m-re Ny-ra ezüstkincset fedeztek fel.¹⁸⁽¹¹³⁾ Az ezüstkincs egy nyak-, 1 karperecből, ³³⁴⁵ nagy ezüst gyöngyből, 29 harangformájú és 8 golyóalakú ezüst függőből, valamint 4 karneolgyöngyből áll. Az ezüstkincs a soproni múzeumban van, összsúlya 0,40 kg. Habár a nyakperec részben törött, nem ún. „törtezüst leletről” van szó, hanem egy igazi ékszer-kincsletről. Bóna István szerint ezt az ékszergarnitúrát a X. század utolsó harmadában, de legkésőbb a X–XI. század fordulóján készítették. Az ékszert, amely valószínűleg egy igen gazdag asszonynak a tulajdona lehetett, III. Henrik 1044-beli „per Supronium”¹⁹⁽¹¹⁴⁾ hadjáratával összefüggésben rejthették el. E háborúk folyamán dülhették fel a darufalvi Taborac hegyen lévő erődöt is.

3. Locsmánd-Kirchberg (5. kép)

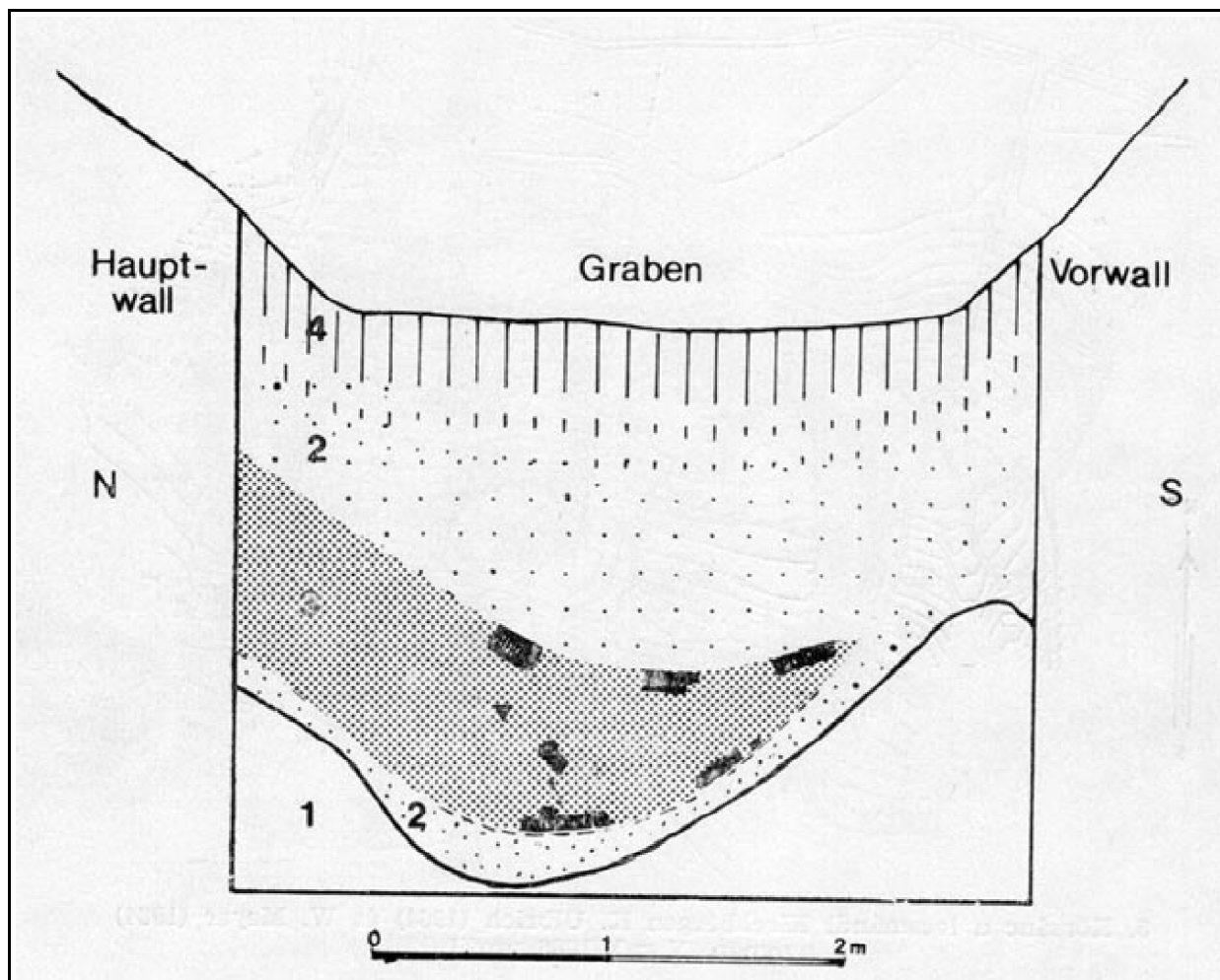
4. Vasbalta a Darufalva-Taborac hegyről (Burgenlandi Tartományi Múzeum 25.618. leltári sz.)

Locsmándtól D-re, a Répce folyó jobboldali magas fennsíkján épült a katolikus Szt. Vid plébániatemplom, mellette van a katolikus és az evangélikus temető. A templom a hajdani locsmándi ispánsági vár majdnem köralakú sáncának D-i részén épült. A sáncokat a XIX. században a temető létesítése, valamint kibővítése alkalmával részben elegyengették. Csak D-n 100 m hosszúságban maradtak meg, aránylag épen. A külső árok és helyenként az elősánc még jól felismerhető.[20\(115\)](#) A köralakú sánc átmérője 160 m volt.

5. Körösánc a locsmándi Kirchbergen K. Ulbrich (1964) és W. Meyer (1984) nyomán. X = X/1986 profil

A. Ohrenberger, aki a sánc térségében több kutatószondát nyitott, azon a véleményem van, hogy 3 m mélységig „egy középkori vasolvasztó- és kohász telep feltöltését metszette át,²¹⁽¹¹⁶⁾ gazdag vassalak- és elszenesedett famaradványokkal, vörösre égett agyaggal; ez alatt pedig régebbi agyagsáncot talált, ami azt jelenti, hogy ő ezt a sáncot nem erődnek tartja, hanem lerakatnak, ahol ipari hulladékot tároltak, ami ³³⁵ellen joggal foglalt állást Nováki Gy.²²⁽¹¹⁷⁾ A. Ohrenberger 1971-ben a „régebbi agyagsáncot” a IX. századtól a XII. század elejéig datálta.²³⁽¹¹⁸⁾ Sem az 1955. és az 1958. évi ásátási vázlatrajzok, sem a fotók, sem az ásátási napló alapján nem tudunk az építési idő egyes szakaszaira és a sánc kinézetére következtetni. Egy bizonyos azonban, hogy a locsmándi erődítmény a vörös sáncokhoz tartozik. 1986-ban az árkon keresztül Ny-i és D-i irányban a körsáncról teherforgalmi utat építettek. Az építkezés előtt a szerző régészeti kutatást folytathatott, amikor is 12 metszetben tudta a védőárkot megfogni. Eredmény: Az árok a valamikori locsmándi ispánsági vár védműve és alapárokra van kiképezve. Az alapja 1–2,4 m mélységben húzódik a mai járószint alatt. A védőárkot feltehetően a X. században építhették a fa-föld-falhoz és hosszabb ideig nyitva volt. A XII. vagy XIII. században a fa-föld-sánc konstrukció tűzvész következtében elpusztult. Ekkor kerülhetett nagyobb mennyiségű égett törmelék az árokba. Mivel a törmelékben sok volt a római tégladarab, feltehető, hogy ez a téglanyag másodlagosan kerülhetett beépítésre a sáncba (mint védőfolyosó?). A tűzvész után az árok humusszal folyamatosan feltöltődött, tehát a sáncot nem építették újjá (6. kép). Az árkon kívül, amelynek alja 8 m-re van a mai sáncokrona alatt, még a terepen felismerhető egy alacsonyabb elősánc. Ezt az elősáncot részben azonban ³³⁶egy régebbi római védőárookra (Spitzgraben) építhették. A római téglák, amelyeket a középkorban újból felhasználtak, abból a római falból származnak, amelynek alapját a plébániatemplom közelében fedezték fel. Az újabb kutatások igazolták Bella Lajos és Barb A. megállapításait, akik az erődítményt „római tábor”-nak, illetve középkori várnak mondják.²⁴⁽¹¹⁹⁾ Jelmagyarázat a 6. képhez: 1. természetes, sárga agyag; 2. humuszos árokfeltöltés; 3. téglatöredékes égési feltöltés; 4. humusz, v. kerámia. 1986-ban az árkon át vezető út építése miatt csak az árok alját tudtuk megvizsgálni.

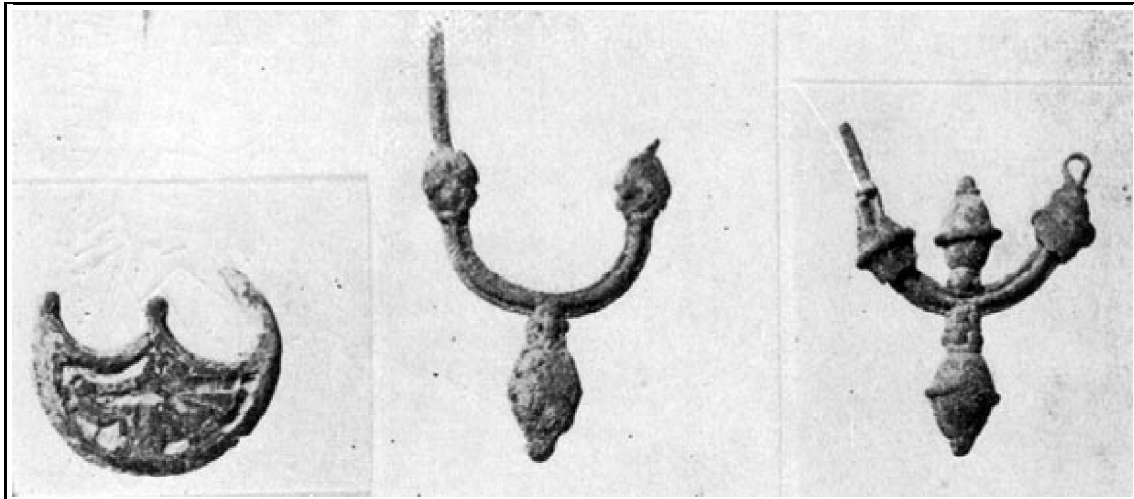

6. Locsmánd: védőárok átmetszése (N = észak, S = dél)

Az árok datálása a kerámialeletek alapján történt, amelyeket az árok aljában, illetve a feltöltésben találtak. A sáncszondázások leletei nincsenek a metszetrájakon feltüntetve, azért nem vehetjük a datáláskor sem figyelembe. Érdekes azonban az a lelet, amelyet 1960-ban a templomnál találtak: egy félhold alakú fülbevaló, zománcbetéttel, amely stilizált lótuszvirágot ábrázol.[25\(120\)](#)

A fülbevaló a karintiai köttlachi kultúra hagyatéka és a IX. század második felére, vagy a X. század első felére datálható.[26\(121\)](#) A gombaformájú markolatvégződésű vaskarddal [337](#)együtt – amelyet 1983-ban találtak és amely a XI. századból származik[27\(122\)](#) – a fülbevaló annak a nyugati elemnek bizonyítéka, amely a locsmándi várhegy betelepítésében mutatkozik. A keleti elemekre utal 2 Halimba-típusú [28\(123\)](#) fülbevaló hurokkapcsos zárral, amelyet az 506. és 621. sz. sírban találtak (7. kép).[29\(124\)](#)

4. Pinkaóvár (8. kép)

7. Locsmánd: IX–X.századi fülbevaló (Burgenlandi Tartományi Múzeum 25.910., 25.909. leltári sz.)

Részben D-re, részben Pinkaóvár körzetében, a Pinka kanyarjában, a folyó bal partján épült a védmű. A darufalvi és locsmándi vártól eltérően, itt nem valódi körsáncról van szó, hanem egy szakasz megerősítéséről. Ez abból magyarázható, hogy egy őskori építményt a korai középkorban ismét véderőműnek használtak. Közben ezt a nagy építményt a föld-fasáncok beépítésével és az előttük létesített árkokkal többször kisebbítették. A középkorban és a késői középkorban ide még két kicsi védőépítmény került. A IX–X. századi védősánc a Pinka meredek lejtőjén kezdődik, a Szt. András plébániatemplomtól Ny-ra, majd a templomtól É-ra húzódik és a temető előtt elhaladva tart kelet felé. A templomtól keletre húzódik a sánc, szorosan a Pinka K-i meredek lejtője felett ívformában dél felé, ami azt jelenti, hogy a körsánc létesítésének tipikus korai középkori tendenciája részben itt is érvényesült.

Az így keletkezett erődítmény a térképen mint középső vár (Mittelwerk),³⁰⁽¹²⁵⁾ megfelelhet az első írásos említésnek, amikor is IV. Béla király a *Chem*-nemzetségből származó alattvalóinak azt a falut adományozta „melyet Óvárnak hívnak és ahol régi idők óta egy castrumnak kell lennie”³¹⁽¹²⁶⁾ Ennek a „castrum”-nak alapterülete kb. 150 x 120 m, az összterület lényegesen nagyobb: összhossza 500 m, szélessége 250–100 m.

3388. Pinkaóvár védősáncai K. Ulbrich (1954) és W. Meyer nyomán

Miközben a legészakibb és legmagasabb sáncot, amely valószínűleg a késői bronzvagy a korai vaskorból származik még sohasem kutatták, a második és harmadik [339](#)sáncot 1953-ban 5 helyen vágták át. Ezek eredményeként megállapították, hogy a pinkaóvári Pinka-kanyar benépesülése már a neolithikumban kezdődik, és a bronz-, vas- és a római korszakon keresztül egészen a középkorig folytatódik. A részlegesen kiegészített sánc, amelybe a XII. század elején kőfalat építettek, a IX. századból, legkésőbb az 1000 körüli időkből származhat. [32\(127\)](#) Mint Locsmándnál, úgy itt sem ismerték fel az égetett sánc fa–föld-szerkezetét, hanem a vörös agyag- és salakrétegeket vasolvasztótelep maradványaként magyarázzák. A volt facölöpüregeket vasolvasztók fűjtatócsatornájának nézték. [33\(128\)](#) 1983 márciusában a középső vár platójának szélén, keleten, a volt kapu körzetében a védőművet részben lehordták. K. Kaus itt készített metszete későbbi planírozott rétegek mellett egy kb. 1 m széles száraz kőfal alapját mutatja. Ezt a száraz kőfalat a kerámialeletek alapján a IX. század végére, a X. század elejére datálhatjuk. Azonban nem védő-, hanem támasztófalnak kell tekinteni. A tulajdonképpeni vörös sáncot nem találtuk meg. [34\(129\)](#)

Pinkaóvár vára az itt megnevezett várak közül a legjobb megtartású és az újabbkori beépítés következtében még legkevésbé veszélyeztetett. Megőrzése Nyugat-Pannónia és Burgenland története szempontjából rendkívül fontos. Teljes védelem alá való helyezésének eljárása megindult.

5. *Összefoglalás:* Darufalva-Taborac, Locsmánd-Kirchberg, Pinkaóvár várainak vörös sáncai, mind hatalmas körsáncok 150 m átmérővel és kb. 15 000 m² területtel. A IX. vagy X. században a fa-föld falkonstrukcióval épültek a mind nagyobb számú lakosság megvédésére. A helyneveket illetően feltűnő, hogy mindig a „vár” (Burg) elnevezéssel vannak összefüggésben. Hasonló erődítmények az osztrák–magyar határterületen, amelyek a német „Burg”, illetőleg a magyar „vár” elnevezéssel hozhatók kapcsolatba: Pozsony (Pressburg), Deutsch-Altenburg/Hainburg, Magyaróvár (Ungarisch-Altenburg/Wieselburg), Kapuvár, Sopron (ödenburg), az elpusztult Tollenburg, Vasvár (Eisenburg) és Győrvar. [35\(130\)](#) Ezeknek a váraknak legnagyobb része a gyeplvonaltól nyugatra fekszik olyan területen, amelyet nagyon sok történész néptelen határterületnek tekintett. Ezek az ún. néptelen határterületeken van a legtöbb vörös körsánc. Építésükhöz, feladatuk tökéletes ellátásához, valamint megvédésükhöz, amelyhez központi igazgatási funkciók is kellett hogy járuljanak, sok ember jelenlétére volt szükség. Ezek nemcsak a megerősített létesítményben lakhattak, tehát előjáróik közelében, hanem a közeli falvakban is. Ezek a közeli falvak főleg a vár ellátását szolgálták.

Azzal, hogy mennyi munkára és mennyi anyagra volt szükség a várak hatalmas fa-föld falkonstrukcióinak megépítéséhez, Nováki Gy. [36\(131\)](#) foglalkozott behatóbban. A Darufalva-Taborac hegyi körsánc építetőivel kapcsolatban nagyon érdekesek Bóna István megjegyzései a darufalvi ezüstkincs elrejtőiről és használóiról: Bóna István azt feltételezi, hogy a IX–X. században határvédőkként orosz és besenyő segédnépeket telepítettek vidékünkre. [37\(132\)](#)

A széleskörű kérdéskomplexum, amit itt bemutatunk, megérdemli a további régészeti és történeti kutatást. Burgenland helytörténete is nagy figyelemmel fogja kísérni a jövőben a vörös sáncokkal megerősített várak történetét.

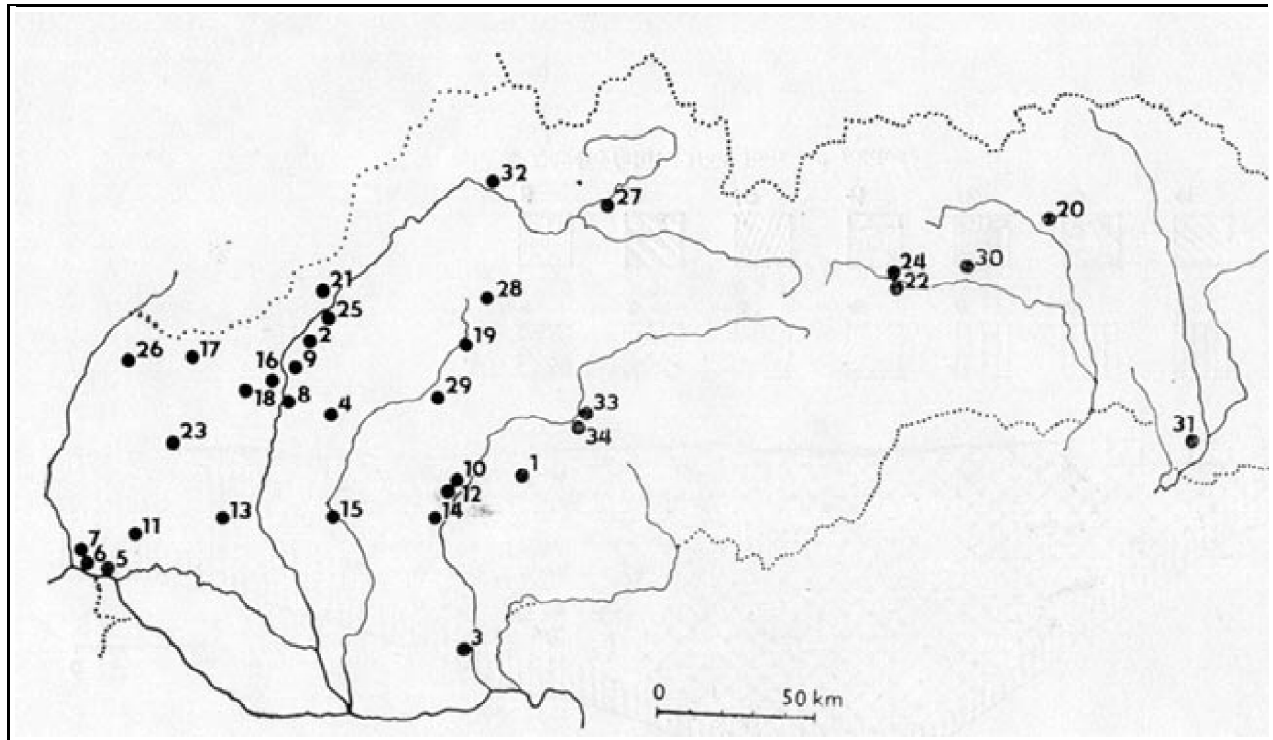
1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Štefanovičova, Tatiana: A szlovákiai égetett sáncok kérdéséhez

340 Štefanovičova, Tatiana: A szlovákiai égetett sáncok kérdéséhez*[\(133\)](#)

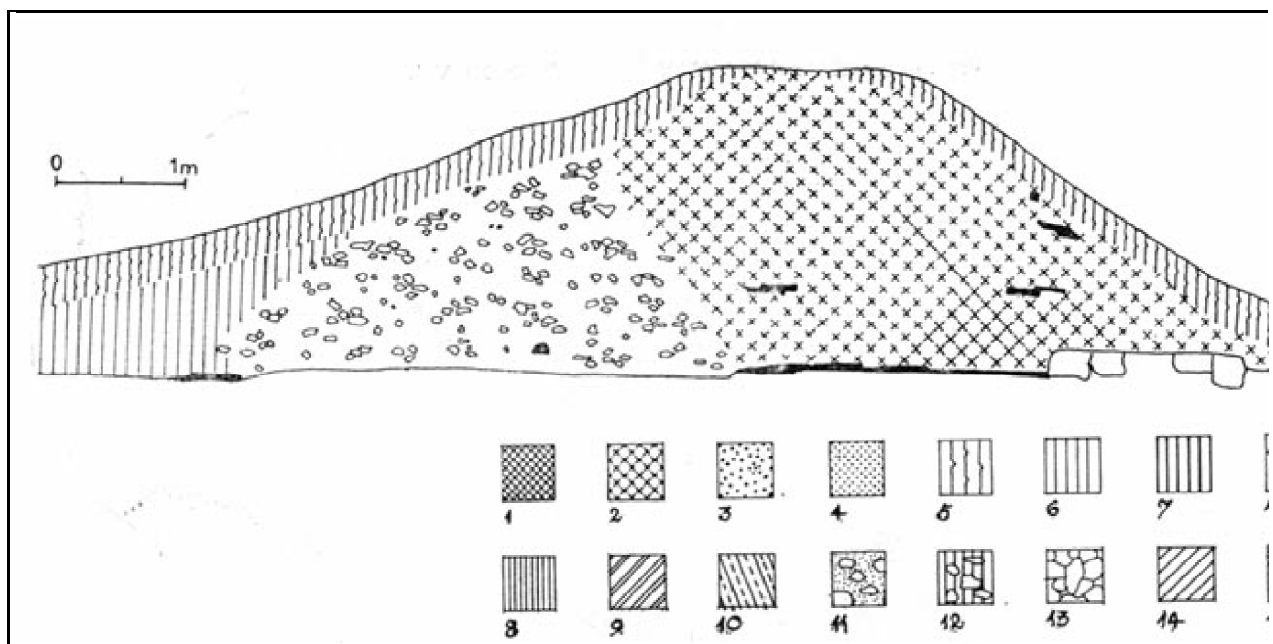
Ha előadásomban a szlovákiai égetett sáncokról kell szólnom, előjáróban rögtön meg kell jegyezniem, hogy ez olyan kérdés, amelynek eddig Szlovákiában nem szenteltek elég figyelmet, dacára annak, hogy már a régebbi irodalom is figyelmeztet arra, hogy ezt a jelenséget vizsgálni és magyarázni kell. A IX–XI. századi erődítmények vizsgálatánál a kutatók felfigyeltek az elszenesedett falkonstrukciók maradványaira, valamint a vörösösen kiégett agyagra. Az ilyen megfigyelések kiértékelésénél azonban szükséges megkülönböztetni azt, hogy itt szándékosan kiégetett sáncról van-e szó, hogy egyes agyagrészek kiégetésével nagyobb tartósságot érjenek el, vagy pedig ezek olyan égési nyomok, amelyeket olyan tűz okozott, amely az erődítményeket elpusztította.

Szlovákiában Š. Janšák volt az, aki az erődítmények építésénél az égetett sáncok technikájának alkalmazását tételezte fel. Tanulmányaiban, amelyeket a régi szlovákiai településekről tett közzé, nemcsak felmérte, hanem meg is vizsgálta az eddig ismert szlovákiai földsáncokat (1930, 1931, 1932, 1933–34, 1935, 1938). A terepen nem végzett kutatásokat, ezért az ő megfigyeléseit csak útmutatónak tekinthetjük a további vizsgálatokhoz. Az ilyen technikával való erődítményépítkezést J. Eisner is feltételezi a szláv betelepülőkről írott áttekintő művében (1947, 144.). Több helyet említ, amelyek égetett sáncokkal voltak megerősítve. Pl. Trenčín (Trencsén); Hrádok (Temetvény) Dlžin (Delzsény) mellett; Nitriansko Rudno

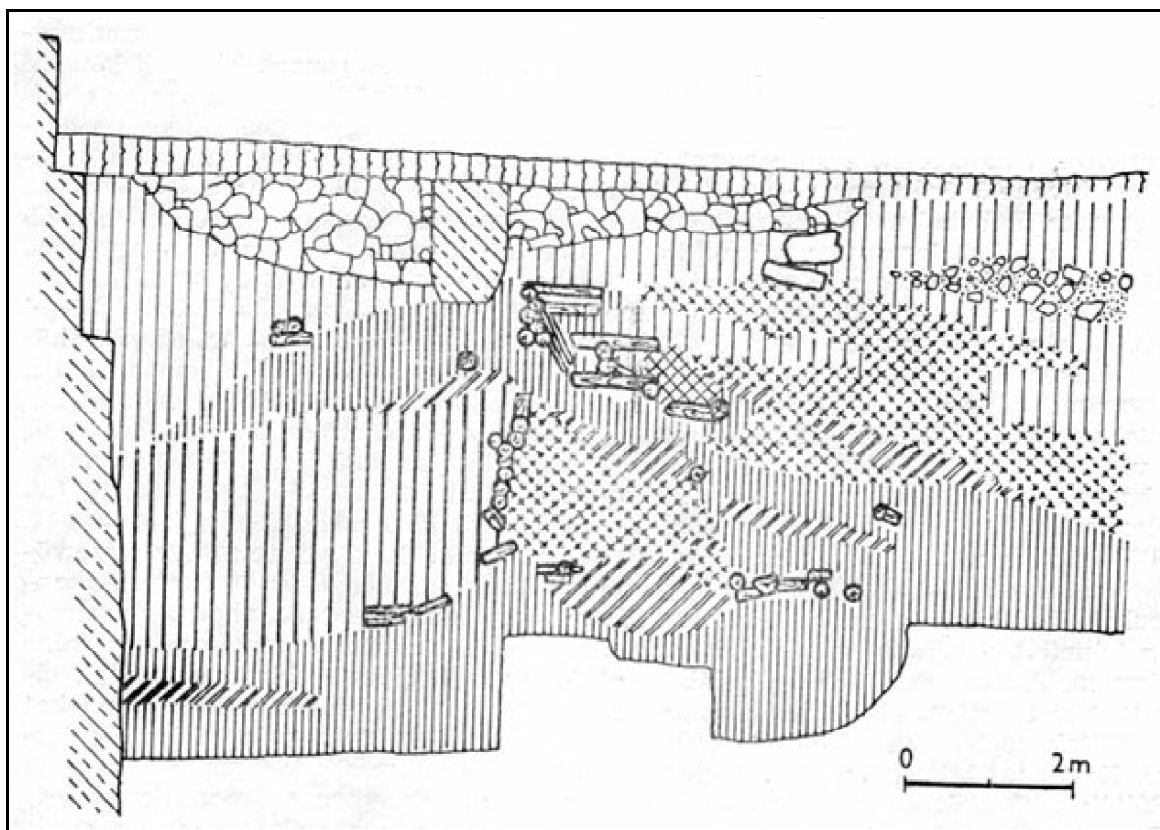
(Nyitrarudna) közelében; Malý Hrádok (Kisvárad); Diviaky (Nyitradivék) mellett a Nitricanál; Hrádok, Môtova (Mátyásfalva) mellett, Zvolen (Zólyom) közelében; Zámčisko Nova-Baňa-nál (Újbánya, Bars-m.); Hrádze, Kozárovce (Kovácsi, Bars-m.) mellett a Garam völgyében; és Pečenice (Hontbesenyőd), Levice (Léva) közelében. Ezek közül némelynek égetett sáncai vannak, amelyek a Halstatt-korból származnak, a szlávok csak másodlagosan telepedtek sáncaik közé. Pl. Sary hrad Brančnál (Berencs), Myjava (Miava) környékén. Az itt említett földsáncok közül csak nagyon keveset vizsgáltunk meg, a többi adatai is csak külső megfigyelésből származnak. A trencsényi ásások csak a középkori várra koncentráltak és eddig nincsen adat arra vonatkozólag, hogy volt-e itt egy régebbi erődítmény. Zámčisko hatalmas földsánca köves belső feltöltéssel volt megerősítve, kiégetés nyomait a vizsgálatnál nem találtuk (M. Kliský 1976, 456–461). Hrádze földsáncában (Tlmače/Tolmács, Bars m.) mellett egy próbaásatásnál A. Habovštiak (1974, 6–7; 1975, 97–118) megállapításai szerint faszerkezettel épített földsánc volt, külső oldalán kőfallal megerősítve, néhány helyen tűz nyomával, égetett sáncok technikájának alkalmazásáról itt szó sem lehet. A többi lelőhelyet nem vizsgálták meg részletesebben (1. kép). A térkép vázlat részletei: 1. Banská Štiavnica (Selmechánya); – 2. Beckov (Beckó); – 3. Biňa (Bény); – 4. Bojná (Nyitrabánya); – 5. Bratislava-Hrad (Pozsony-Vár); – 6. Bratislava-Devín (Pozsony-Dévény); – 7. Bratislava-Devínska Nová Ves (Dévényfalu)-Nad lomom, Na pieskoch; – 8. Ducové (Ducó); – 9. Hrádok (Kisvárad); – 10. Hronský Beňadyk (Garamszentbenedek); – 11. Jur pri Bratislave (Pozsonyszentgyörgy); – 12. Kozárovce (Kovácsi, Bars m.); – 13. Majcichov (Majtény); – 14. Malé Kozmálovce (Kiskoszmály); – 15. Nitra (Nyitra)-Martinský vrch, Na všku, Lupka, Borina; – 16. Pobeďim (Pobedény); – 17. Podbranč (Berencsváralja); – 18. Prasník (Prázsník); – 19. Prievidza (Privigye)-Hradec; – 20. Šarišske Sokolovce (Szokoly); – 21. Skalka nad Vahom (Szkála); – 22. Smižany (Szepessümeg); – 23. Smolenice (Szomolány); – 24. Spišska Tomašovce (Tamásfalva); – 25. Trenčín (Trencsén); – 26. Unín (Nagyúny); – 27. Vyšný Kubín (Felsőkubin)-Ostra skala; – 28. Vyšehrad; – 29. Zemianske Kostol'any (Nemeskosztolány); – 30. Žehra (Zsegra)-Dreveník; – 31. Zemplín (Zemplén); – 32. Žilina (Zsolna)-Divinka; – 33. Zvolen (Zólyom); – 34. Zvolen (Zólyom)-Môtová (Mátyásfalva).

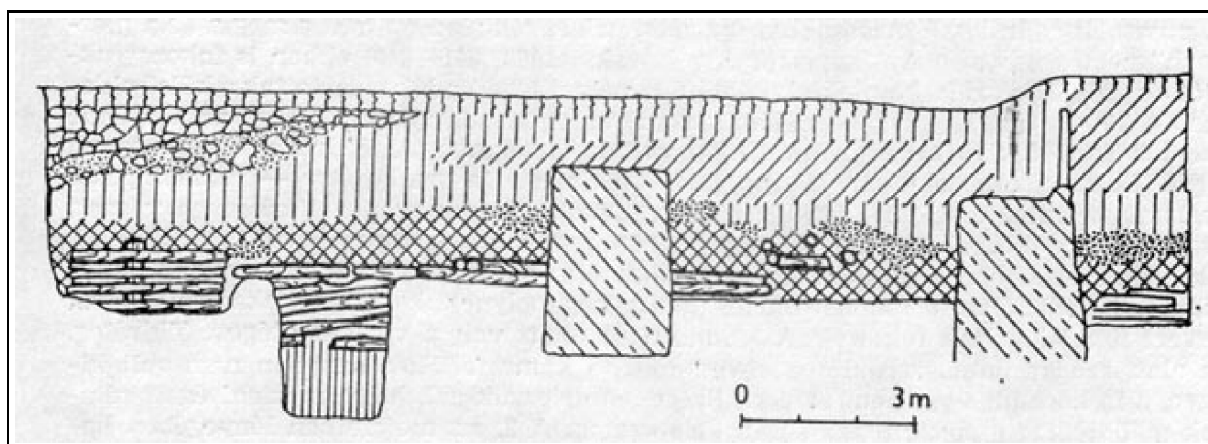
341. A IX–XII. századi földvárak Szlovákia területén

342. Dévényfalú: „Nad lomom” földvár

3433. Pozsony-Vár: 2. metszet, keresztmetszet

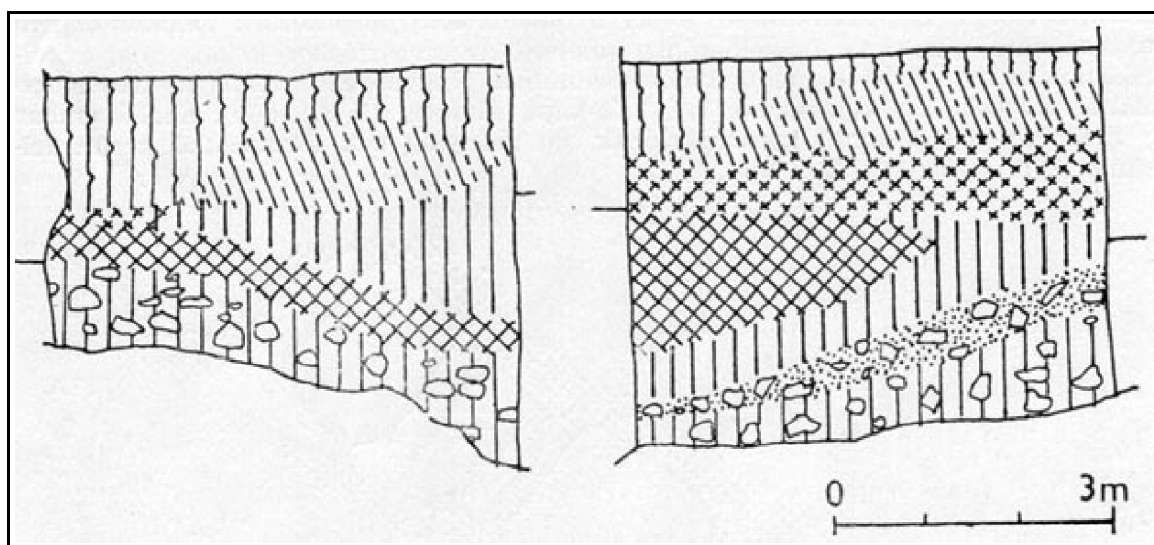

4. Pozsony-Vár: 2. metszet, hosszmetset

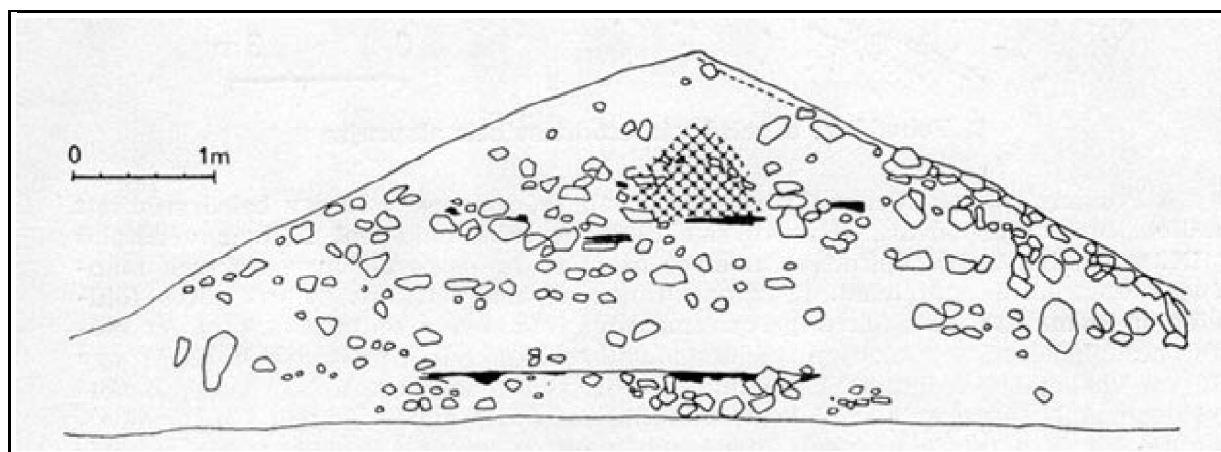
344A földsáncok kutatásának mostani helyzete Szlovákiában csak igen kevés lehetőséget nyújt arra, hogy az égetett sáncok problémáját megoldhassuk. Az ismert kb. 40 földsánc közül, amelyek a IX–X. századból származnak, csak 25 esetben volt feltárás, de különböző szempontból némelynél csak hitelesítő vizsgálat történt. Több ásatás eredményét nem publikálták eléggé, különösen nem az erődítmény szerkezetére vonatkozó megfigyeléseket. Éppen ezért, hogy az égetett sáncok kérdését követni tudjuk, csak néhány

lelőhelyet vehetünk figyelembe. Különösen vonatkozik ez a dévényi kapu környékén lévő földsáncokra. Dévénynek van egy régebbi, idősebb erődítménye, valószínűleg a késő római időből, ez egy földsánc, ahol nem voltak világosan kivehető égési nyomok. Az É-i bejáratot két kisebb földsánc védte a „Devinska Kobyla” nevű hegyoldalon, ezek valószínűleg később létesültek. Idősebb ezeknél a „Nad lomom” nevű földsánc, amelyet Kraskovská vizsgált meg (1966, 147–160). Valószínűleg a IX. század első felében építették, amit az ott talált leletek, különösen a vasból készült tárgyak bizonyítanak. Az erőd a „Devinska Kobyla” ÉNy-i nyúlványán, szoroson a Morva folyó közelében fekszik. A kutatásnál az erődítményt három helyen átmetsztették. Az első metszet azt mutatta, hogy a 2,5 m magasságban megmaradt sánc a külső oldalán 150 cm széles szárazon rakott (habarcs nélküli) kőfallal volt védve (2. kép). Jelmagyarázat a 2. képhez: 1. fekete égett réteg faszénrel; 2. vörösre égett földréteg; 3. hamuréteg; 4. másodlagosan megégett föld; 5. humusz; 6. barna föld; 7. feketésbarna föld; 8. zsíros fekete talaj; 9. szürke agyagréteg; 10. fal, falomladék; 11. homokréteg kövekkel; 12. barna föld kövekkel; 13. tört kőréteg; 14. feltöltési réteg; 15. égett fa; 16. elkorhadott fa, fagerenda. Itt a sánctest nagy része vörösesen kiégett föld volt, amely a köves homlokfal alépítményét is borította. A konstrukció legjobban megmaradt részét 225 cm mélységben találták, ahol párhuzamosan fektetett, a kőfalba mélyesztett fagerendák voltak lefektetve, merőlegesen a sánc irányára. A sánc belsejét helyi palából való kőfeltöltés képezte, ebben is találtak elégett farészeket. A sánc irányára merőlegesen fektetett gerendák mellett olyanokat is találtak, melyek az irányt követték, és nyilvánvalóan a faépítményt kötötték össze. Kraskovská itt kazettás-faszervezetet tételez fel. A másik két metszetben nem találtak a kiégetésnek különösebb nyomait. A 3. sz. metszetben a sáncterület más volt, a külső kőfalat nem találták meg, a sánctestet sárga homok képezte, és ott is találtak elszenesedett famaradványt. Megint az alsó rétegben volt jobb a megtartás, de itt valószínűleg nem égett, hanem elkorhadott fáról volt szó, mivel nem volt égési nyom. Tehát a sánc nem égett ki teljességében, azért az 1. sz. metszetben talált elégett részt olyan tűz maradványának tekinthetjük, amely a földvárat elpusztította. A pusztulás után kissé magasabban ugyanezen hegyoldalon építették meg a „Na pieskoch” nevű földvárat. Az ásatáskor Kraskovská (1962, 241–249) ebben is fakonstrukciót és kőből készült homlokfalat talált, amelyet fagerendák is tartottak a külső oldalán. A 10–15 cm széles gerendákat három rétegben találták úgy, hogy azok a sánc mentén feküdtek és keresztgerendákkal voltak összekötve. A földvárban tűz nyomát figyelték meg, ezek a nyomok azonban – tekintettel a szerkezetre – inkább pusztulásra, semmint a szándékos kiégetésre vallanak. Pozsonyban, a Várhegyen végzett ásatáskor az eredeti földsáncot több helyen feltárták (Štefanovicová 1975, 21–57). Az 1. sz. metszetben a mostani járószint alatt 3 m mélységben 20–30 cm vastag tölgyfagerendákból készült fakonstrukciót találtak, amelynek kazettái (fakamrái) kővel kevert földdel voltak feltöltve. A leomlott fal fölött volt a vöröses átégett földréteg, az alatt szürke hamuszerű réteg következett, a kamrafeltöltés azonban nem volt kiégve, a fa korhadott volt, nem átégett. Ezért feltételezzük azt, hogy az itteni égett rétegek a földvárat elpusztító tűz során keletkeztek. A 2. sz. metszetben lényegében hasonló volt a helyzet (3., 4. kép), a fagerendákból készült védőfal felett és a belső oldalán vörösesen átégett földréteg volt, az építmény feltöltése azonban, amely a felső részeken rácsos szerkezetű volt, nem volt átégve. A rácsszerkezet alatt barnás földfeltöltés választotta el ezt a hamus és erősen átégett rétegtől, amelyben famaradványokat találtak. Az alsó faépítményből csak a homlokrész maradt meg összefüggően, vízszintesen rakott elkorhadott gerendák formájában. Éppen ezért tételezzük fel azt, hogy az alsó részt, amely kb. ugyanolyan mélységben feküdt a mai járószint alatt, mint az 1. sz. metszetben lévő, egy régebbi, a tűz által elpusztított védőfal [346](#) képezte, ami fölé később kamraszerkezettel egy újabbat építettek. A belső rész elégett földjében feketésszürke, barnásvörös salakmaradványokat találtak, amelyek porózusak, de nagyon szilárdak voltak. A fekete salak fő alkotó elemét Ca, Al, Mg, másodlagos komponensét Fe képezte, a vörös salak főkomponensként Ca, Fe, Al, Mg tartalmú volt; a Ba, valamint Na és Cr nyomelemként jelentkezett. Valószínűleg itt vassalakmaradványokról beszélhetünk,

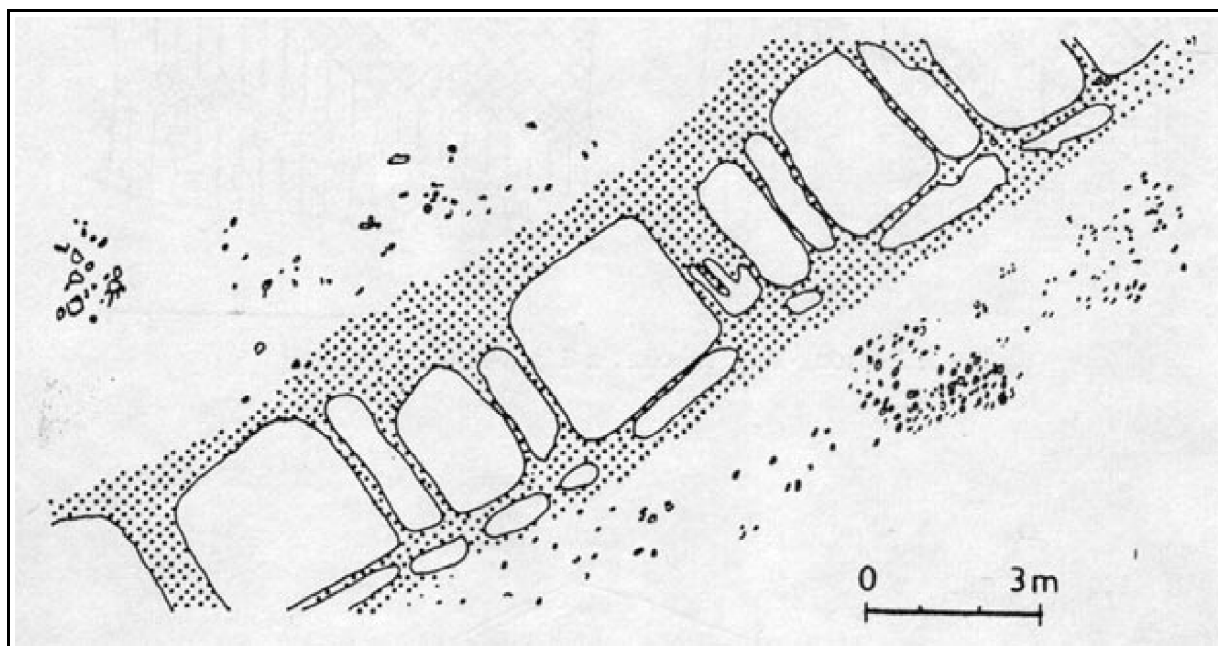
amelyek az olvasztáskor keletkeztek, az olvadáspontot nem mérték meg a laboratóriumban. Nagyon erősen átégett földréteget találtak az erődítés kutatásakor a Lipót-kapu alatt is (5. sz. kép), ahol azonban nyoma sem volt hasonló konstrukciónak, de aránylag sok törmelékű került felszínre. A réteg nagyon laza volt.

3455. Pozsony-Vár: metszet a Lipót-kapu alatt

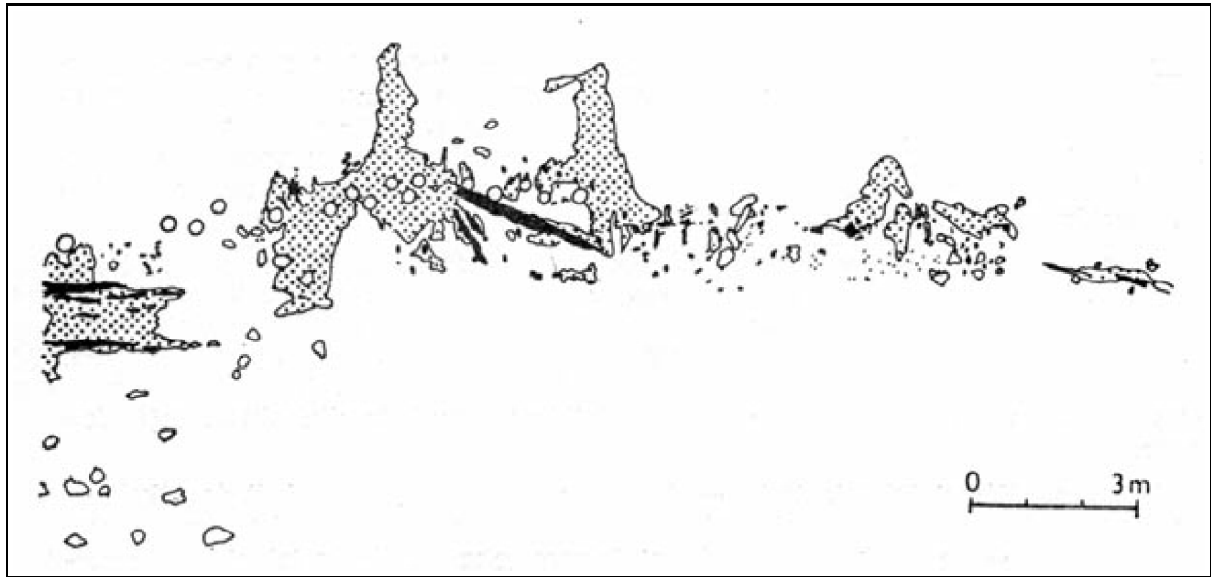
6. Pozsonyszentgyörgy: keresztshelvény

7. Pobeďný: a belső vár erődítéseinek alaprajza

A Pozsony melletti Szent György magaslati erődítésnek volt egy belső erődített területe, valamint elővára (Kraskovská 1963). A tulajdonképpeni földvár védőfalát a IX. században fából építették, amelyet azonban az előkerült maradványok alapján rekonstruálni nem lehet. (Tűz pusztította el, ahogy ezt az elégett vörös földréteg a legmagasabban fekvő gerendamaradványok felett mutatja (6. kép). Az elővár később létesült, szokatlan védőfala volt cölöpökből, amelyeket kívülről egy 110 cm vastag fal védett. A Pobeďim (Pobeďény) földvárában, a Vág középső völgyében nagyon érdekes konstrukciót találtak. Ez a vár a Vág árterületén, a völgyben feküdt és a tulajdonképpeni földvárból és az elővárból állt. A VIII. század végén keletkezhetett, 830-ban a morva és a nyitrai hercegségek egyesítésekor elpusztult. Legelőször a földvár erődítménye készült el, nemsokára utána az elővár erődítményét is megépítették (D. Bialeková 1978, 149–174). A földvárnak kamraszerkezetes fala volt (7. sz. kép), amelyet a külső oldalon kőből készült homlokzatfal erősített. A sáncok (4×4 m), egymástól kétsoros rőzsefonattal ellátott gerendákkal voltak elválasztva és agyaggal szorosan feltöltve. A kamrabelsők szintén agyaggal voltak feltöltve. Az elővár megerősítése hasonló volt, de egyszerűbb (8. sz. kép). A kamrák kisebbek (3 × 3 m), és csak egyszeres rőzsefonattal készült fallal voltak elválasztva. Először úgy látszott, hogy a dupla falakat a betöltött földdel szándékosan égették ki, hogy a betöltött föld téglához hasonlóvá szilárduljon; de a későbbi kutatás megmutatta, hogy a földvárnak csak egyes részei voltak átégve, a többi részen egyáltalán nem látszik tűz nyoma, és ott levegő hozzáérése nélkül szenesedett el a fa, illetve elkorhadt. Az ásatás befejezése után a cikkíró arra a meggyőződésre [347](#) jutott, hogy az elégett maradványok inkább a sáncot elpusztító tűzvész következményei, és itt nem lehet szó az égetett sáncok technikájának alkalmazásáról (D. Bialeková 1978, 165). Az itt – bár csak kevés számú, de aránylag hiteles dokumentáció alapján bemutatott IX–XII. századbeli földvárszerkezetekből az következik, hogy az égetett sáncok technikáját Szlovákiában nem használták. Természetesen nem lehet kizárni azt, hogy a jövőbeni kutatások adatokat szolgáltatnak ezen technikai módszerről. Feleletre vár még például azoknak az égetett sáncoknak a kérdése, amelyek néhány km hosszban húzódnak Levicétől (Lévától) nem messze és eddig rendszeresen még nem kutatták őket. Ez –

hasonlóan a többi eddig még fel nem tárt földszánckutatásokhoz – a további vizsgálatok feladata lesz.

8. Pobeďný: a belső vár erődítéseinek alaprajza a belső oldalon a cölöplyukak sorával

**1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI /
Štefanovičova, Tatiana: A szlovákiai égetett sáncok kérdéséhez / Irodalom**

Irodalom

Bialeková, D. 1978: Vyskum a rekonstrukcia fortifikácie na slovanskom hradisku v Pobeďime. S. Archeol. 26, 149–177.

Eisner, J. 1947: Slovenskvo v dobe kultúry hradistnej. In: Slovenské dejiny I. Bratislava, 120–158.

Habovstiak, A. 1974: Praveké a ranohistorické sídliská v oblasti Slovenskej brány. Vlastivedny casopis 23, 8–15.

Habovstiak, A. 1975: Hradisko z 9–10. storocia v Tlmacoch, Slov. Archeol. 28, 97–118.

Jansák, S. 1930: Staré osídlenie Slovenska. Sborník muzeálnej slovenskej spolocnosti 24, 28–64.

Jansák, S. 1931: Staré osídlenie Slovenska. Sborník muzeálnej slovenskej spolocnosti 25, 31–61.

Jansák, S. 1932: Staré osídlenie Slovenska. Sborník muzeálnej slovenskej spolocnosti 26, 1–5.

Jansák, S. 1933–34: Staré osídlenie Slovenska. Sborník muzeálnej slovenskej spolocnosti 27–28, 30–71.

Jansák, S. 1935: Praveké osídlenie s obsidiánovou industriou na vychodnom Slovensku. Bratislava, 70–73.

Jansák, S. 1938: Staré osídlenie Slovenska. Dolny Hron a Ipel v praveku. Turciansky sv. Martin.

Klisky, M. 1976: Vysinné slovanské hradisko na Zámčisku pri Novej Bani. Slov. Archeol. 24, 453–461.

Kraskovská L. 1962: Slovanské hradisko pri Devínskej Novej Vsi. Slov. Archeol. 10, 241–249.

Kraskovská L. 1963: Vel'komoravské hradisko v Jure pri Bratislave, Sborník Slov. národného múzea 3, 67–102.

Kraskovská, L. 1966: Slovanské hradisko v Devínskej Novej Vsi „Nad lomom”, Slov. Archeol. 14, 147–160.

Stefanovicová, T. 1975: Bratislavsky hrad v 9–12. storoci. Bratislava.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK

348 KISEBB KÖZLEMÉNYEK

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Hencz József: Az MSZMP Sopron Városi Bizottságának feladatterve az MSZMP KB 1987. július 2-i gazdaságpolitikai programjának megvalósítására

Hencz József: Az MSZMP Sopron Városi Bizottságának feladatterve az MSZMP KB 1987. július 2-i gazdaságpolitikai programjának megvalósítására¹⁽¹³⁴⁾

A ma embere rendkívül bonyolult, ellentmondásos belső és külső körülmények között él. Az ismert és megbecsült eredmények ellenére jelentősek a gazdasági feszültségek, de legalább akkorák a társadalmi gondok is. Halaszthatatlanná vált a felhalmozott nehézségek felszámolása annak érdekében, hogy megalapozhassuk a jövőbeni előrehaladás feltételeit. E törekvések találkoznak az egész lakosság érdekével, egyetértésével és tenniakarásával.

A gazdaság stabilizálása, továbbfejlődése érdekében az MSZMP Központi Bizottsága 1987. július 2-i ülése, majd az országgyűlés gazdasági-társadalmi kibontakozási programot fogadott el. A program a gazdaság gondjainak megoldása mellett társadalmi változtatásokat is előírányoz, felismerve, hogy csak a gazdasági és társadalmi struktúra együttes fejlesztése hozhatja meg a szükséges haladást. A Központi Bizottság programjának megvalósítására Városi Pártbizottságunk is elkészítette saját feladattervét.

A Sopron Városi Pártbizottság – átérezve a feladat jelentőségét és súlyát – kritikusan értékelté gazdaságpolitikai és a gazdaság pártirányításával kapcsolatos döntéseit, elemezte a gazdasági-társadalmi folyamatokat, a térség településfejlesztésének kérdéseit. Áttekintette a taggyűléseken, vitafórumokon, személyes beszélgetéseken elhangzottakat. Kikérte a társadalmi és tömegszervezetek, a párttagok és pártonkívüliek különböző csoportjainak véleményét. A következtetéseket és a haladás érdekében teendő intézkedéseket a közvélemény elé tárja annak érdekében, hogy azok következetes végrehajtásával – bevonva a lakosság széles rétegeit – nagyságrendünknek megfelelően elősegítsük az ország haladását, ezen keresztül

a térség lakosságának boldogulását.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Hencz József: Az MSZMP Sopron Városi Bizottságának feladatterve az MSZMP KB 1987. július 2-i gazdaságpolitikai programjának megvalósítására / Röviden Sopron és vonzáskörzete gazdaságáról

Röviden Sopron és vonzáskörzete gazdaságáról

A pártértekezlet óta a térségben a népgazdasági tendenciáktól lényegében nem eltérő – számos negatív és pozitív folyamatot magába foglaló –, de annál nagyobb mértékű fejlődésről lehet számot adni. A magasabb dinamikát alapvetően az évtized közepén végrehajtott, a műszaki színvonalat növelő fejlesztések alapozták meg. Ez jellemző az ipari és élelmiszeripari vállalatok többségére (SOFA, ELZETT, SOTEX, Petőházi Cukorgyár, Sörgyár, Kenyérgyár), de más ágazatokban is hasonló törekvések tapasztalhatók. Eredmény, hogy az iparvállalatok az elmúlt időszakban jelentősen növelték tőkés exportjukat az import szintentartása mellett. A gazdálkodást negatívan befolyásolták mind objektív okok (a szabályozórendszer gyakori változtatása, az importgazdálkodás merevségei stb.), mind szubjektív jelenségek (szállítási és munkafegyelem hiánya, szervezatlenség és ösztönzés ellentmondásai, vezetési gondok). A fizetési mérleg egyensúlyát jó irányban befolyásoló idegenforgalom szinte ugrásszerű **349**fejlődést ért el. A növekedés infrastrukturális feltételei az utóbbi években **valósultak** meg, de a minőségi turizmus igényeit nem elégítik ki; más oldalról kevés a középáras és olcsó szálláshely is.

Az élelmiszergazdaság eredményessége – elsősorban a soproni egységek produktuma miatt – nem a kívánt mértékben változott. A mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban találkozunk egyrészt bátor szerkezetváltással, eredményes gazdálkodással, ugyanakkor objektív és szubjektív tényezők miatt egyes gazdaságok fejlődése nem megalapozott, elmarad a lehetőségektől. A problémák között elsősorban a vezetési színvonal gyengeségeit kell megemlíteni. Egyes területeken a nem megfelelően átgondolt kereskedelempolitika, vezetői alkalmatlanság, belső torzalkodások, a rugalmasság hiánya nehezítik a gazdálkodást.

Kevés haladás történt a személyi és szervezeti feltételek tudatos javításában annak ellenére, hogy a vállalati önállóság erre sokhelyütt lehetőséget adott. A vállalatok többségére jellemző, hogy a stabil kereslet nem készítetett eléggé az előrelátó gondolkodásra, a megfelelő személyi és szervezeti változtatásokra. Az érvényben lévő szabályozó és érdekeltségi rendszer sem váltott ki kellő ösztönzést.

Az elmúlt időszakban bevezetett vállalatirányítási formák hozzájárultak **az** eredményes gazdálkodáshoz, tartalmuk azonban elmaradt a várakozástól és a lehetőségektől. A fórumok eszköztára hiányos, munkamódszerük, informáltságuk, tagjaik felkészültsége a „gyermekbetegségek” jegyeit viseli. Lassú a valós tulajdonosi érzet kialakulása. Több vállalatnál nehézséget jelent a tulajdonosi, irányítási funkciók és az érdekvédelem összehangolása.

Az új vállalkozási formák száma növekvő tendenciájú, vállalati és vállalaton kívüli területeken egyaránt. Működésüket az eredmények mellett különböző gondok is kísérik, amelyek mögött elsősorban jövedelmi és munkafegyelmi feszültségek húzódnak meg. A vezetői tevékenység – a következetes, vállalati érdeket képviselő magatartás – a vállalati munkaközösségek ellentmondásait nem oldotta fel megfelelően. Sokhelyütt eltűrték a lazaságokat, a fő munkaidő terhére történő egyéb munka végzését.

A termelő infrastruktúra fejlődése – a távközlési hálózat kivételével – jó üteműnek értékelhető (földgázra történő átállás, biztonságos vízellátás stb.). Haladás a GYSEV magyar vonalának villamosítása. Feszítő és sürgős megoldásra váró gond a telefonhálózat bővítése, mert ez a termelő szektor és az intézmények fejlődését, gazdálkodását egyaránt akadályozza. Az átadott kereskedelmi egységek, a megvalósítandó áruházak enyhítik, de közel sem oldják fel az ellátásban meglévő feszültségeket. A megcsappant költségvetési források miatt jelentős gondok vannak a nem termelő infrastruktúrában. A fejlesztés reális lehetőségei számottevően csökkentek. Nagyobb eredményeket felmutatni ott tudunk, ahol idegen források bevonására volt lehetőség (Sportcentrum, aluljáró építés indítása). Jelentős erőforrásként tartjuk számon a vállalati pénzeszközök bevonását és a lakosság áldozatvállalását egyaránt. Jó példája volt ennek a földgáz bevezetése.

A VI. ötéves terv időszakában elkezdett, a lakosság ellátását biztosító beruházások kivitelezési üteme esetenként csökkent. Eredmény, hogy a lakosság életkörülményeit nagyban meghatározó egészségügyi ellátás és iskolahálózat bővítésére, felújítására fokozott gondot fordítottunk. A tanácsi lakásépítési lehetőségek nagymérvű visszaesése viszont Sopronban a legfeszítőbb problémát okozó gond lett, elsősorban a fiatalok, a pályakezdők körében. Kevés a lakásépítés célját szolgáló – lehetőleg olcsó – telek. Feszültségforrás volt a város nem kielégítő tisztasága, a lakóházfelújítások sok esetben alacsony minősége is.

Az intézményeknél sokhelyütt a szakmai, szervezeti, nem egy esetben szabályozási gondok akadályozták a takarékos gazdálkodást. A tanácsi intézmények az adott feltételek között megfelelő munkát végeztek; a bevételek növelését, a vállalkozások, kezdeményezések, takarékosági törekvések megvalósítását valószínűsíthetően a kialakított integrációs formák is gátolták.

350A feladatok sokrétűsége, az igényes végrehajtás a pártmunka hatékonyságának vizsgálatát is megköveteli. Az eredmények és gondok keletkezéséhez a pártszervek és szervezetek tevékenysége is hozzájárult. A pártbizottság időarányosan és kellően súlyozva, a főbb kérdéseket érzékelve vizsgálta a város és a községek életét, megalapozott határozathozatali munkával formálta a helyi döntéseket. A munkamódszerben helyes irányú változások következtek be. A döntések általában hosszú távra és a legfontosabb kérdésekben szabták meg a teendőket. Ezekon kívül azonban fellelhető a rész kérdésekben történő feladatátvállalás is. Számos hiányosság található a végrehajtás szervezésében és ellenőrzésében. Az eredmények ellenére nem kielégítő a demokratizmus fejlődése, ezen belül a pártdemokrácia sem. A demokratizmus szélesítését területünkön is gátolták a társadalmi viszonyokban és a fórumrendszerekben érzékelhető működési zavarok. A közvélemény a korábbiaknál kritikusabban ítéli meg a vezetők tevékenységét.

A pártbizottság a kádermunka során a változó követelmények szellemében járt el, bár ennek a gyakorlatban nem minden esetben tudott érvényt szerezni. Több esetben a vezető funkció betöltésére pályázók alacsony száma okozott gondot, máskor az előkészítő munka volt felületes. Megtalálható a kevésbé alkalmas vezetőkkel szembeni túlzott türelem is.

A lakosság nemegyszer bírálta a városi szervek munkáját az ellátás, az általános rend, fegyelem számonkérése, a fejlesztések sorrendisége miatt. A kialakult feszültségek, ellentmondások egyrészt tőlünk független okok következményei, másrészt helyi irányítási, vezetési fogyatékoságokból erednek. Nemegyszer viszont – okulva a kezdeti hiányosságokból – jelentős eredmények születtek. Ide soroljuk a területfejlesztési hozzájárulás céljának kialakítását és megszavazását, a növekvő társadalmi munkát, a

különböző társadalmi szervezetek tevékenységének megélénkülését.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Hencz József: Az MSZMP Sopron Városi Bizottságának feladatterve az MSZMP KB 1987. július 2-i gazdaságpolitikai programjának megvalósítására / Melyek a legfontosabb teendők a térség gazdaságában?

Melyek a legfontosabb teendők a térség gazdaságában?

A gazdasági-társadalmi kibontakozás programja a korábban elhatározott célkitűzések, a meglévő határozatok újjólag történő felülvizsgálatát, számos, a gazdaság és a társadalom helyzetéből fakadó új feladat kimunkálását igényli. A közép és hosszú távú tervekben megfogalmazott alapvető gazdaságpolitikai és városfejlesztési feladatrendszer irányultsága többségében helytálló; van azonban, amit a feltételek változásának megfelelően módosítani kell. Abból kell kiindulni, hogy az eddigi módszerek sem népgazdasági, sem helyi szinten nem hoztak megfelelő eredményeket, esetenként kritikus helyzeteket teremtettek. Új típusú dinamizmusra, új megoldásokra, radikális „reformra” van szükség az intézményeknél, a gazdaságirányításban, a helyi feladatok kialakításában és végrehajtásában.

A kibontakozási program új, igen magas szintű – és semmi mással nem helyettesíthető – követelményeket támaszt az országos irányító szervekkel szemben. Az ő feladatuk az olyan feltételek, szabályozó és ösztönző rendszer, piaci mechanizmusok kialakítása, amelyek a gazdálkodó egységek és az egyes személyek érdekvizonyain keresztül szolgálják a KB július 2-i határozatának végrehajtását.

A Városi Pártbizottság és a pártszervezetek alapvető teendője, hogy a pártmunka eszközeivel segítsék elő a feltételek, az új szabályozó és ösztönző rendszer leghatékonyabb érvényesülését, gondoskodjanak a megfelelő fogadókészség kialakításáról és – a káderpolitikai elvek következetes érvényesítésével – a végrehajtás személyi feltételeiről. Tárják fel, jelezzék az esetleges ellentmondásokat, sürgetve – és lehetőség szerint elérve – a szükséges változtatásokat. Segítsék elő a különböző gazdálkodó egységek közötti együttműködés fokozását, a jó módszerek elterjesztését.

A pártszervezetek rövid távú célja lehet a külgazdasági egyensúlyt – a szabályozó és ösztönzőrendszer követelményeinek megfelelően – javító és a hatékonysági feltételek megvalósítását biztosító munka elősegítése, támogatása a gazdálkodó egységeknél. Az ilyen irányú követelménytámasztás alapvető feladat: ide tartozik [35](#) az exporttermelés ösztönzése, az anyag és az energia takarékos felhasználása, a piaci munka erősítése, a jobb, korszerűbb módszerekkel szembeni nyitottság. A gazdaságos export fokozása mind az ipari és mezőgazdasági vállalatok és szövetkezetek, mind a kereskedelemben, szolgáltatásban, idegenforgalomban tevékenykedők számára követendő. Ebben a szakaszban kell magalapozni a hosszútávú célokat. A feladatok teljesítését megfelelő időben és határozottan számon kell kérni.

Hosszabb távon – a megújuló érdekeltségi viszonyokkal összhangban – az említetteken kívül a műszaki színvonal emelése, az ezen alapuló minőségjavítás, a korszerűség legyen a fő irány. A vállalatok, intézmények feladatrendszere bővüljön ki a műszaki fejlődés szabta követelmények alapján történő szerkezetmódosítás gyorsításával. E folyamat együtt járhat egyes vállalatok visszaesésével, eredményességük romlásával. A felszabaduló munkaerő szervezett elhelyezkedését meg kell oldani. E téren fontos szerepe van a tanácsok helyzetfeltáró, koordináló munkájának.

A munkaerő átcsoportosításához hasonlóan támogatni kell a hatékonyabb területek felé irányuló tőkeátcsoportosítást, a lakossági pénzeszközök bevonását. A Városi Pártbizottság kiemelten foglalkozzék

azon gazdálkodó egységekkel, amelyek önhibájukon kívül vagy saját hibájukból nehéz helyzetbe kerültek (pl. Öntödei Vállalat, ELZETT, Fertőszentmiklósi TSz., Dózsa TSz. stb.). Az illetékes állami szerveknél érje el, hogy megfelelő megoldások szülessenek. Helyre kell állítani a munka becsületét, elismerve – a megújuló érdekeltségi viszonyok figyelembe vételével – a kiemelkedő minőségű és mennyiségű munkát.

A műszaki fejlődés személyi feltételét az alkotó reálértelmiség, a hozzáértő szakemberek jelentik. Az ő megbecsülésük javuljon, jövedelmük az átlagnál nagyobb mértékben emelkedjék. E követelménynek fokozatosan lehet és kell eleget tenni, a folyamatot azonban már a jövő évtől – akár a források radikális átcsoportosításával is – meg kell kezdeni. A vállalatoknál ez jelentős kereseti aránymódosulást jelenthet már közép távon is.

Az érdekeltségi viszonyok alakítása mellett a vállalati és tárcaszintű át- és továbbképzés segítése, szorgalmazása pártszervezeteinknek is feladata. A MTESZ, a TIT, a Közgazdasági Társaság javítsa ezirányú tevékenységét, szervezési, gazdasági lehetőségeit jobban kihasználva. A munkakultúra emelése alapfeltétele a műszaki fejlődés befogadásának.

Térségünkben a műszaki színvonal kívánt mértékű javulása nem nélkülözheti az információs technika, elsősorban a telefonhálózat bővítését. A Pártbizottság, a pártalapszervezetek e vonatkozásban is legyenek támogatói, kezdeményezői **az** anyagi lehetőségek feltárásának, a társadalmi összefogás szervezésének. Biztosítani kell, hogy a vállalatok, szövetkezetek, intézmények mindegyike arányosan vegyen részt a telefonhálózat fejlesztéséhez szükséges források biztosításában.

Továbbra is támogatjuk a vállalati önállóság növelését minden szervezeti formában. Erősítjük a vállalkozó szellemet és kedvet a vállalaton belül és az új szervezeti egységek kialakításában egyaránt. Az iparpolitika megvalósításában rendkívül fontosnak tekintjük a város- és iparfejlesztés összehangolását, a termelés és az infrastrukturális feltételrendszer koordinálását. A tanács ennek feltételeit dolgozza ki és rendszerét tervezze meg.

A mezőgazdaságban dolgozó pártszervezetek a gazdasági vezetés, a még eredményesebb gazdálkodás követelményét tartásuk szem előtt. A minőségi paraméterek javítása mellett alapvető a mindenkori piaci igények figyelembevétele. A növénytermesztésben kerüljön előtérbe a környezetkímélő technológiák alkalmazása, a ráfordítások jobb munkaszervezésen keresztül történő csökkentése. Szorgalmazzák **az** új eljárások, fajták elterjesztését, fokozzák együttműködésüket más gazdasági ágazathoz tartozó vállalatokkal. A történelmi borvidék súlyának és szerepének növelését a meglévő társasági rendszer szükséges módosításával, illetve továbbfejlesztésével kell segíteni. Mind a növénytermesztésben, mind az állattenyésztésben hosszútávú cél a háztáji gazdálkodás fejlesztése, az állami és szövetkezeti szektor integrációs tevékenységének fokozása. Bővíteni kell a termékfajtánként kisebb mennyiségű, **352** gazdaságos, exportképes termékek arányát. Támogatjuk a mezőgazdasági üzemek ipari szolgáltató tevékenységét, a kistermelést. A Pártbizottság és az illetékes pártszervezetek gondoskodjanak a vezetési színvonal javításáról.

Az élelmiszeripari vállalatok és mezőgazdasági termelőszövetkezetek nagyobb szerepet vállaljanak a térség ellátásának javításában. Vegyék figyelembe a különböző rétegek anyagi lehetőségeit és az idegenforgalom igényeit egyaránt. A választékbővítés, a kiszerelés módosítása, a csomagolástechnika fejlesztése fontos szükséglet és lehetőség. Fokozzák kezdeményező készségüket, kezdjenek újszerű vállalkozásokba.

Az építőipari tevékenységgel foglalkozó vállalatok, szövetkezetek alapvető feladata a teljesítmények, a minőség javítása. Sopronban a városfejlesztés, a lakásfelújítás különleges igényeket és követelményeket

támasztanak mind az új épületek létrehozásával, mind a régiek rekonstrukciójával kapcsolatban.

A kereskedelmi ellátás fejlesztési irányai adottak. Ennek szellemében megindult hálózatfejlesztés mellett szorgalmazzuk, hogy a térség vállalatai, szövetkezetei alakítsanak ki kapcsolatot egy-egy kereskedelmi vállalat boltegységével, és gondoskodjanak arról, hogy az általuk termelt fogyasztási cikkek Sopron és a városkörnyék üzleteiben megtalálhatók legyenek. E téren fejtsenek ki megfelelő koordinációs tevékenységet a tanácsok.

Az idegenforgalom fejlesztését a hosszú távú irányelveinkben lefektetettek szellemében kell folytatni, törekedve arra, hogy a bevásárló turizmus mellett az idegenforgalom színvonala is növekedjék. A turizmus szerepe mind a külgazdasági egyensúly, mind a lakosság közérzetének javításában tovább nő.

Alapvető érdek a tőkés devizabevétel erőteljes növelése. A turistaforgalom (hazai és külföldi) várható emelkedésére fel kell készülni. A városi tanács, az érdekelt községi tanácsok, az idegenforgalmi szervezetek és az idegenforgalommal foglalkozó vállalatok és szövetkezetek közreműködésével – az Országos Idegenforgalmi Hivatal segítségét is kérve – készüljön hosszú távú fejlesztési terv. Ebben keresni kell a gyógy-, üdül- és konferencia-, illetve kulturális turizmus szélesítésének lehetőségeit, a fejlesztéshez szükséges feltételek (szálláshelyek, infrastruktúra) biztosítását. E téren is indokolt a külföldi tőke bevonását elősegíteni. Ki kell dolgozni azon fejlesztések pályázatait, amelyekben az OIT támogatását kérjük (pl. a határátkelő és a várost elkerülő út megépítése, a Fertő komplex hasznosítása, benzinkutak, motel létesítése stb.). A Városi Tanács keresse a város és térsége idegenforgalma egységes irányításának lehetőségeit. Segíteni kell a Sopron–Közszeghegyalja Üdülőkörzet célirányos fejlesztését.

A város földrajzi fekvése és gazdasági adottságai kedvező feltételt kínálnak a működő tőke bevonására a gazdaság minden ágában. A Pártbizottság és a Tanács együttes ösztönző, koordinációs segítése mellett e folyamatot el kell indítani és ki kell bontakoztatni.

A költségvetésből gazdálkodó intézmények fokozottan ügyeljenek a takarékos, racionális gazdálkodásra, beleértve a hatékony munkaerőgazdálkodást is. Szolgáltatásaik fejlesztésével növeljék bevételeiket.

Városunkban és a városkörnyéken több kutatóbázis működik. Az itt folytatott kutatótevékenység számos területen kapcsolódhat területünk termelő tevékenységéhez és a különböző intézmények munkájához. E kapcsolat jelenleg még számos területen kihasználatlan. A pártszervezetek követelmény támasztással ösztönözzenek tartalmas munkakapcsolatok kialakítására.

A városi tanács szélesítse kapcsolatait a gazdálkodó vállalatokkal. Keressenek közös vállalkozási lehetőségeket eredményességük, bevételeik kölcsönös növelése érdekében. A stabilizációs szakaszban a közületi és lakossági fogyasztás korlátozásával kell számolni.

A várható hatások miatt a városi és községi tanácsok készüljenek fel a helyzethez való alkalmazkodásra, feladataik súlyozására, átrendezésére. A gazdasági szabályozók változásának vállalatgazdálkodásra és életszínvonalra gyakorolt hatását a pártszervezetek figyeljék, érzékeljék és jelezzék a felsőbb pártszervezeteknek.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Hencz József: Az MSZMP Sopron Városi Bizottságának feladatterve az MSZMP KB 1987. július 2-i gazdaságpolitikai programjának megvalósítására / Településfejlesztés, infrastruktúra

353 Településfejlesztés, infrastruktúra

A város- és községpolitikában élvezzen prioritást a szociális biztonság fenntartása. A folyamatban lévő egészségügyi és szociális beruházásokat folytatni kell. Tervszerűen valósuljon meg a kórház rekonstrukciója, a lehetőségekhez mérten javuljon a járóbetegellátás. Legyen hangsúlyos feladat a meglévő és a várható szociális gondok kezelése, megoldása. Az alacsony nyugdíjjal rendelkező, a többgyermekes és a halmozottan veszélyeztetett családok helyzetét javító intézményrendszereket fejleszteni, az őket segítő intézkedések hatékonyságát javítani szükséges. Ebben a tanácsi feladatok mellett a gazdálkodó egységek, kollektívák vállaljanak az eddigieknél is nagyobb kezdeményező szerepet saját dolgozóik segítségével. Szükséges, hogy a városi és községi tanácsok szociálpolitikai tevékenysége összehangoltabb legyen a gazdálkodó egységek ezirányú munkájával. Ma a kisebb intézkedéseknek is jelentős súlyuk lehet (pl. vizsgálni kell annak lehetőségét, hogy a nyugdíjasoknak a lakásukhoz legközelebb lévő üzem, intézmény biztosítson térítéses étkezést). A rászorultság elvének megfelelő intézkedések és azok ellenőrzése magasabb fokú társadalmisítás mellett valósuljanak meg.

A várospolitikai egyik legfontosabb hosszú távú feladata a lakásellátás gondjainak megoldása. A tanácsok és a vállalatok együttműködése legyen szorosabb és eredményesebb. Sopronban az általános rendezési tervet is felül kell vizsgálni. A részletes rendezési terveket úgy kell változtatni, hogy már középtávon jelentősen növekedjék a lakásépítésre alkalmas területek száma az infrastruktúra lehetőségeinek függvényében. Ez az egyetlen módja annak, hogy a felépülő lakások száma emelkedjék. Az eddig folytatott lakásgazdálkodási gyakorlatot át kell értékelni; az egyik fő irány az agglomerációs gyűrű fejlesztése lehet. A lakásgazdálkodásban társadalmi programjainkkal összhangban kiemelten kell kezelni az ifjúság lakásgondjainak megoldását, bővíteni indokolt a szervezett lakáscsere formáit.

A szellemi tőke gyarapítása a haladás alapfeltétele. Felértékelődik a dolgozó ember általános és szakmai kultúrája. Az oktatással való fokozottabb törődést az általános gazdasági-társadalmi kibontakozás sikere, a város iskolaváros jellege, az oktatás szervezeti hiányosságai, egyes intézmények korszerűtlensége egyaránt indokolják. Az oktatásügyre igénybe vehető eszközeink felhasználását optimális arányokban kell tervezni, a működtetés, karbantartás, felújítás, fejlesztés, bővítés területei között. A pártbizottsági állásfoglalásnak megfelelően továbbra is törekedni kell központi pénzeszközök igénybevételére. Iskoláink, kollégiumaink jelentős része oly mértékben elhasználódott, hogy a nevelő-oktató munka alapfeltételeinek sem tesz eleget. A fejlesztések sorában részesüljön előnyben a város és környéke gazdasági felemelkedését szolgáló ágazatok szakmunkás- és középkáder képzése, amelyben az eddigieknél nagyobb mértékben szükséges igénybe venni a vállalati erőforrásokat. Az oktatásügy szintentartásában és fejlesztésében a legszélesebb értelemben vett környezet támogatásán túl döntő szereppel bír az iskolán belüli megújulás, a szemléletváltozás. E kérdéssel a tanintézeti pártbizottság úgy foglalkozzék, hogy már a közeljövőben is eredmények szülessenek. Ehhez kérjen segítséget a megyei szervektől is.

A tanácsok – összehangolva munkájukat a megyei tanács illetékes osztályaival – segítsék elő a munkaerő-igények mind teljesebb kielégítését, a szükséges átképzést. A stabilizációs szakaszban nagyobb létszámú munkaerő lép ki a középiskolákból. Ez, párosulva a termelő és nem termelő szférából felszabaduló munkaerővel, foglalkoztatáspolitikai gondot jelenthet. A térségben is kialakulhat az átmeneti elhelyezkedési gondokkal küszködők köre. Ennek feloldásához szoros együttműködésre van szükség a munkaerőgazdálkodás, az oktatási, a gazdálkodási és a szociálpolitikai szervezetek között.

A differenciáltabb közművelődési igények kielégítése érdekében meg kell vizsgálni a közművelődési

intézményrendszer struktúráját, belső érdekeltégi viszonyait, a támogatások rendszerét, nagyrendezvényeinket, programjainkat, s a város és környékének munkamegosztási lehetőségeit. Hasonló elemzéseket kell folytatni eddig kialakított sportpolitikai döntéseink felett is. A változások szolgálják a lakosság ³⁵⁴életkörülményeinek javulását, az idegenforgalom távlati céljait egyaránt. A térség gyógyüdülő jellegét figyelembe véve szorgalmazni kell a környezetvédelmi feladatok megoldását.

A már említetteken túl gondoskodni kell további közérzetjavító intézkedések megtételéről. Egy éven belül kezdje meg működését az úttörő tábor. A tanácsok segítsék elő az általános- és középiskolás diákok külföldön történő nyelvtanulását (Ausztria, NDK) az egyes családok közti gyermek-csereüdültetésen keresztül.

A szabadidő hasznos eltöltését fokozott mértékben szükséges segíteni. A Városi Tanács koordinációjával, az érintett termelőszövetkezetek és állami gazdaságok aktív közreműködésével további lehetőségeket kell keresni hétvégi telkek kialakítására.

Biztosítani szükséges, hogy a lakóházfelújítási tevékenység minősége erőteljesen javuljon. Az eredményről rendszeres ellenőrzéssel kell meggyőződni. Ahol nem következik be lényeges javulás, ott szigorú felelősségrevonást kell alkalmazni. A tanácsok fokozzák a város és a községek tisztasága, környezeti kultúrája érdekében tett erőfeszítéseiket. Ez a tanácsokkal és az érintett vállalatokkal, szervekkel szemben fokozott követelményt jelent.

További lépések szükségesek a nyílt településpolitika megvalósítása érdekében. Ki kell dolgozni azon formákat, amelyek felhasználásával nagyobb nyilvánosságot kapnak a várospolitikai kérdések már a döntéshozókészítés időszakában. A lakossággal a tanácsok vitassák meg a menet közben szükséges változtatásokat is. Alapelv, hogy helyes településpolitikát csak a lakossággal együtt lehet folytatni, fokozott szerepet biztosítva a különböző társadalmi és tömegszervezeteknek. Élénkíteni kell a Városszépítő Egyesület munkáját.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Hencz József: Az MSZMP Sopron Városi Bizottságának feladatterve az MSZMP KB 1987. július 2-i gazdaságpolitikai programjának megvalósítására / A megújulás fontos társadalmi ügy

A megújulás fontos társadalmi ügy

A feladatok sikeres megoldása megköveteli és egyben feltételezi a párt megújulását, belső életének kritikus átforgatását és korszerűsítését, a pártdemokrácia radikális fejlesztését, a pártirányítás módszereinek felülvizsgálatát felső, közép és alsó szinteken egyaránt. Csak ezzel érhető el, hogy az elmúlt időszakban csökkent bizalom a korábbi, illetve annál magasabb szintre emelkedjék. E nélkül a kibontakozást elősegítő különböző szintű határozatok nem teljesíthetők. Tudati oldalról társadalmunk felnőtté vált. A fő célok tekintetében egység van, szilárdak az alapok, tekintélyt vívtunk ki a világban. Van tehát lehetőségünk stabilizálni, majd kibontakoztatni a pozitív társadalmi és gazdasági folyamatokat.

Pártbizottságunknak, a párt- a társadalmi és tömegszervezeteknek alapvető kötelességük a jelenlegi helyzet őszinte elemzése, a célok egyértelmű megjelölése és a végrehajtás következetes számonkérése; meghatározó jelentőségű, hogy a térségben is olyan intézkedések szülessenek, amelyek a pozitív folyamatok elindulását (illetve a negatívok megszüntetését) segítik. A párttagság és főként a pártonkívüliek meggyőzésének leghatásosabb eszköze munkánk javítása, illetve eredményessége. Fontos feltételnek tartjuk, hogy a

határozatok végrehajtása a gazdasági egységek és intézmények szintjén haladéktalanul kezdődjen meg. Mindenkivel meg kell értetni, hogy végérvényesen megszűnt annak a lehetősége, hogy egyes megoldandó problémákat tovább toljunk magunk előtt.

A párt vezető szerepének erősítésére, a valódi demokratizmus erőteljes fejlesztésére és egyben a végrehajtásban szükséges fegyelem radikális növelésére van szükség. Meghatározó jelentőségű a pártdemokrácia és a pártfegyelem fokozása. Pártbizottságunk és a pártszervezetek kezdjen meg az e téren jelentkező elmaradások felszámolását, abból a tényből kiindulva, hogy a társadalmi ellenőrzés erősítése a legfontosabb garanciák közé tartozik.

A megújulás folyamatában döntő fontosságú a káderpolitikai elvek határozott érvényesítése, a vezetési munka megújítása. Azok a vezetők kapjanak megbízást, akik meggyőződéssel szolgálják politikai céljainkat, magas fokú szakmai hozzáértéssel rendelkeznek, élvezik környezetük bizalmát. A vezetők megítélésében legyen elsődleges az eredményesség. Emellett hangsúlyozottan kell figyelembe venni a kapcsolattartó képességet, a demokratizmus gyakorlását, az erkölcsi tisztaságot. Az alkalmatlan vezetőktől meg kell válni. Ebben a Városi Pártbizottság legyen határozottabb, kezdeményezőbb, és erre ösztönözze a pártszervezeteket is.

Az illetékes pártszervek és pártszervezetek gondoskodjanak a különböző intézmények működésének felülvizsgálatáról. Nálunk is jelentős tartalékok vannak a párt, tanácsai, társadalmi és mozgalmi szervek tartalmi munkájában. Indokolt a létszám felülvizsgálata is.

Az ellentmondásokat (szabályozórendszer és más ellentmondások) határozottabban kell jelezni a felsőbb pártszerveknek, és el kell jutni addig, hogy a felvetésekre minden esetben válasz, illetve intézkedés szülessen.

Fel kell lépni az elmúlt időszakban egyre terjedő protekciónizmus, jogtalan előny- és jövedelemszerzés, korrupció minden megnyilvánulása ellen. A pártszervek és szervezetek ebben vállaljanak kezdeményező szerepet. Csak közgazdasági eszközökkel e negatív jelenségek nem szüntethetők meg; az emberek az erkölcsi megújulást várják tőlünk.

A következő időszakban a lakosságnak fokozódó terheket kell vállalnia. Ennek elfogadtatása fontos teendőnk, melléve a meglévő garanciákat, amelyek segítik azon meggyőződés kialakítását, hogy a jövő érdekében érdemes vállalni az átmeneti nehézségeket.

Erősödjék a párt tömegkapcsolata, vezető szerepe. Ki kell dolgozni azokat a formákat, amelyek erősítik, megújítják a vezető szervek, a vezetők és a dolgozó kollektívák, a dolgozók közötti kapcsolatokat. A demokratikus döntéshozatalnak térségünkben jó hagyományai vannak. A lakosság véleményének széles körű figyelembevételével készítettük el pl. Sopron város fejlesztésének hosszú távú irányelveit²⁽¹³⁵⁾ az ipar, a mezőgazdaság, az idegenforgalom, a sport, a művészeti élet stb. fejlesztési koncepcióját.

Alapvetőnek tartjuk – és ez a kibontakozási program egyik fontos garanciája lehet – az ifjúsággal, ezen belül a Kommunista Ifjúsági Szövetséggel való szoros együttműködést a célok kialakítását és a megvalósítását illetően. A ma fiatalja jogosan igényli, hogy még fokozottabb mértékben vehessen részt a teendők kimunkálásában is, hisz saját jövőjének formálásáról van szó. A pártszervezetek, a párttagok az agitációs és propaganda munkában legyenek példamutatók és határozottak. Elő kell segíteni – propaganda munkánk, várospolitikai tevékenységünk nyitottsága érdekében –, hogy a feltételek megteremtése után

kezdje meg működését a városi televízió, illetve egy városi és városkörnyéki hetilap.

Egyértelművé kell tenni a felelősséget, gondoskodni a feladat-elhatárolásról. E téren fontos teendőink vannak. Pártbizottságunk, a városi tanács, a különböző pártbizottságok, gazdasági egységek, az alapszervezetek szintjén. Szükséges a különböző szervek, szervezetek tevékenységének felülvizsgálata is.

A végrehajtás során két feladat elvégzését fokozottan kell garantálni:

a) A pártszervek és szervezetek a KB állásfoglalásának megfelelően a megyei és városi pártbizottságok feladatterve alapján határozzák meg saját feladataikat, komplex módon fogalmazzák meg a legfontosabb követelményeket a gazdasági, intézményi működés egészével kapcsolatosan. A fentiek alapján – a kormányprogram, az ágazati minisztériumok irányelvei, a módosított szabályozó és ösztönző rendszer ismeretében – a gazdasági, intézményi vezetés alakítsa ki rövid, közép és hosszabb távú elképzeléseit, azt a dolgozó kollektívákkal vitassa meg. A pártszervek és szervezetek gondoskodjanak a megfelelő ellenőrzésről (dolgozzanak ki ellenőrzési tervet).

356b) A következő időszakban nagy jelentősége van a lakosság hangulatának. A tanácsok, üzemek, intézmények stb. tegyenek olyan intézkedéseket, amelyek a dolgozók, a lakosság közérzetének javulásához vezetnek.

Változatlanul fontosnak tartjuk mind városi, mind üzemi, intézményi szinten a kezdeményező szerep fenntartását, illetve fokozását. Tovább szükséges növelni a pártmunka nyitottságát, a döntéshozatal szélesítését, a nyilvánosságot. A pártirányítás eredményességének növelése igényli a munkamódszer és munkastílus folyamatos korszerűsítését.

Az eredményes megvalósításhoz óriási erőfeszítés szükséges. Ezért a legfontosabb kérdéseket állandóan napirenden kell tartani; egyéni és csoportos beszélgetéseket folytatva elősegíteni a végrehajtást, biztosítani az ellenőrzést. A munka minőségében, hangulatában is érződjék, hogy valami új kezdődik, ami magasabb minőséghez kell hogy vezessen. A legfőbb garanciát cselekedeteink jelenthetik.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Szita Szabolcs: Sopronban született a sűrített levegős légzőkészülék feltalálója

Szita Szabolcs: Sopronban született a sűrített levegős légzőkészülék feltalálója

A Soproni Szemle 1960. évfolyamában Irmédi-Molnár László részletes írásban¹⁽¹³⁶⁾ idézte fel Kőszeghi Mártony Károly hadmérnök életét és alakját. A ma Caesar-házként ismert soproni épületben (Hátsókapu 2.) 1783-ban napvilágot látott feltaláló születésének évfordulóján több publikáció is méltatta műszaki, kutatói tehetségét és sokoldalú munkásságát.

A Soproni Szemlében közölt korábbi életrajzban, de a bicentenáriumi megemlékezések némelyikében²⁽¹³⁷⁾ is Kőszeghi Mártony mint a gázálarc feltalálója szerepel. Ez azonban téves. A feltaláló 1829-ben ugyanis nem a ma gázálarcként ismert – szűrőbetéttel ellátott és a környező levegő szennyezettségétől függően használható – készüléket alkotta meg, hanem a sűrített levegős légzőkészüléket.

Tény, hogy a Kőszeghi Mártony készülékénél alkalmazott, fejre húzott bőrszak³⁽¹³⁸⁾ a találmányt némileg hasonlatossá tette a gázálarchoz. A konstrukció azonban nem gázálarc volt, mivel ha a környezeti levegő

oxigéntartalma 15% alá esik, a gázárc szolgáltatva levegő már légzésre nem alkalmas! Mártony viszont olyan készüléket alkotott, melynek viselője a környezettől függetlenül kapta a háton viselt acélpalackból a 20 bar nyomás alatt tárolt, 120 liternyi levegőt. Ez a felszerelés a katonai célú robbantások után 25–30 percnyi tartózkodást tett lehetővé a sűrű, mérgező gázokkal teli földalatti aknában.⁴⁽¹³⁹⁾ A hadmérnök konstrukciója tehát olyan funkciót ellátó légzőkészülék volt, amely ma a bányamentő, a tűzoltó, a tartós merüléseket végző békaember nélkülözhetetlen, megbízható felszerelése.

A korszakalkotó jelentőségű készülék feltalálójának szülőháza az ápolit és látogatott soproni műemlékek sorába tartozik. A MTESZ vagy valamely – Kőszegi Mártony Károly találmányát hasznosító – szervezet adományozta emléktábla joggal gyarapíthatná Sopron sajnálatosan csekélyszámú technikatörténeti emlékhelyeit.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Papp János: Légi tevékenység Sopron vármegyében (1944/45)

357 Papp János: Légi tevékenység Sopron vármegyében (1944/45)

Ebben a dolgozatban – a rendelkezésre álló dokumentumok, valamint a korabeli sajtó adatainak felhasználásával – a Sopron vármegyei¹⁽¹⁴⁰⁾ események összeállítására teszünk kísérletet.²⁽¹⁴¹⁾ Nem foglalkozunk a Sopronban történetekkel, mivel azokat már korábban részletesen feldolgozták, illetőleg közreadták.³⁽¹⁴²⁾

1944. április 3-át követően azonban az ország egész területén fennállt a bombázás potenciális veszélye.

Áprilistól augusztusig elsősorban Budapest, valamint a stratégiaileg fontos közlekedési csomópontok (Győr, Szolnok, Debrecen, Miskolc, Szeged), illetőleg kiemelt ipari objektumok (Szöny, Almásfüzitő, Pét) ellen intéztek támadásokat, – az ország nyugati része csak légi harcok színtere volt.

A németországi célpontok ellen vonuló, hazánkat általában D-É vagy DNy-ÉK-i irányban átrepülő kötelékeket rendszeresen támadták a magyar és német vadászrepülők. Sopron vármegye fölött is számos légicsatára került sor s ennek során több repülőgépet lőttek le:

Dokumentálhatók az alábbiak:⁴⁽¹⁴³⁾

Időpont	Helyszín	Géptípus
1944. április 23.	Fertőboz határában	?
1944. április 24.	Bágyogszovát határában	B-24
1944. április 24.	Farád határában	?
1944. május 10.	Soprontól DNy-ra	bombázó
1944. május 10.	Sopronban (Bécsi domb)	vadász
1944. május 10.	Sopronkőhidán	bombázó
1944. május 10.	Fertőrákos ÉNy-i részén	bombázó
1944. május 29.	Lépesfalva határában	bombázó
1944. június 16.	Kapuváron	B-24

Időpont	Helyszín	Géptípus
1944. június 26.	Csapodon	bombázó
1944. június 26.	Csepreg környékén	bombázó
1944. június 26.	Fertőszentmiklóson	B-24
1944. július 26.	Sopronkövesd határában	B-24
1944. július ?	Csepreg határában	vadász
1944. augusztus 22.	Rábakecölben	B-24
1944. augusztus 22.	Rábasebes határában	B-24
1944. augusztus ?	Csepreg határában	B-24
1944. szeptember 10.	Bősárkány határában	bombázó
1944. szeptember 20.	Hidegség határában	?
1944. szeptember 20.	Bükön	?
1944. október 13.	Nemeskér határában	B-24
1944. december ?	Lócs határában	?

358A szárazföldi hadszíntér közeledésével a légi hadviselés egyre inkább veszélyeztette az ország nyugati területeit is. Az Oberkommando der Wehrmacht (OKW) 1944. szeptember 5-én a német szárazföldi haderőnem hadművelési területévé nyilvánította Nyugat-Magyarországot is. Stratégiailag elsősorban Sopron ellen lehetett légitámadásra számítani.

Mivel szeptember elején a MASAF 305. és 306. vadászrepülő-wingek állományába tartozó vadászrepülő-csoportokból (Fighter-Group) hetet kiemeltek a XV. Vadászrepülő Parancsnokság alárendeltségébe, így ettől kezdve ezek a P-51 (Mustang) és P-38 (Lightning) gépekből álló egységek is hajtottak végre fedélzeti fegyvereikkel a bombázóktól független támadásokat. – Sopron vármegyében az első ilyen jellegű akcióra 1944. október 13-án került sor. A büki állomáson egy vasúti szerelvényt, a község határában az ott dolgozókat géppuskázták, emellett több fertőmenti községre is támadtak fedélzeti fegyverekkel. Szerencsére egyik sem követelt halálos áldozatot.⁵⁽¹⁴⁴⁾

November 1-jén sor került az első Sopron vármegyei légitámadásra. Egy kötelékből kivált gép 7 darab 750 fontos (kb. 440 kg) bombát dobott Ágfalvára. A támadásnak 20 halálos áldozata és 22 sebesültje volt.⁶⁽¹⁴⁵⁾

Ugyanezen a napon 13 vagy 14 vadászgép géppuskázta és gépágyúzta a kapuvári vasútállomást; az akció során egy fő életét veszítette.⁷⁽¹⁴⁶⁾ December 6-án, a Sopron elleni támadással egyidőben a vármegye területén is volt légi tevékenység. Így Sopronbánfalván, ahol a közeli laktanyákból a Hősök temetője körüli erdőbe menekült katonák közül sokan életüket veszítették a ledobott bombáktól valamint a repülőgépek fedélzeti fegyvereinek golyóitól.⁸⁽¹⁴⁷⁾ Dél előtt 12 óra 10 perckor 8 halálos áldozatot követelő támadás érte a kastély körüli részen Nagycenket is.⁹⁽¹⁴⁸⁾ Ezen a napon a légi harcokban – 6 golyótól találva – életét veszítette Prenner József rep. őrvezető.¹⁰⁽¹⁴⁹⁾ Január hónapban és február első hetében a ködös, párás időjárási körülmények miatt szünetelt a légi tevékenység, azonban az újraindulás után sem ért már Sopron vármegyei helységeket (Sopront kivéve!) stratégiai légitámadás.

Március második felétől a szárazföldi harcok alakulása megváltoztatta a légi hadviselés jellegét is; ekkor

már csak az egyes helységekért folytatott harcok támogatására alkalmazott, kisebb egységekre épülő bevetések alkalmazására került sor.

Ezeknek az eseménytörténete ma már érdemlegesen nem rekonstruálható, egyetlen támpontként az anyakönyvek adatait vehettük számításba. A bejegyzések alapján a március végi napokban a vármegye területén (Sopron nélkül) 20 esetben szerepel a halál okaként bombatalálat okozta sérülés.¹¹⁽¹⁵⁰⁾

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Németh Alajos: Az ideiglenesen „hontalanná” lett sopronkőhidai fegyház élete egykorú hivatalos kimutatás alapján

Németh Alajos: Az ideiglenesen „hontalanná” lett sopronkőhidai fegyház élete egykorú hivatalos kimutatás alapján

1. Ahogy már említettük (SSz. 1985, 334), 1945. március 31-én ért a szovjet hadsereg Kőhídára. A pince-óvóhelyen, illetőleg az óvóhely bejáratánál fogadták őket az odamenekültek Geissbühl Mátyás katolikus lelkésszel az élükön. Néhány napig azután is a pince-óvóhely volt a „lakásuk”. Közben a férfiakat a rákosi Tiess-féle malomba kísérték az oroszok. Ugyan a fegyőrök hamarosan visszatértek, de rövid idő múlva újra eltávoztak. Geissbühl lelkész maradt az asszonyokkal és a gyermekekkel. 3594–5 nap múlva katonai parancsra nekik is el kellett hagyniuk az óvóhelyet, mivel a szovjet katonaságnak szüksége volt rá. A lelkész és 9 fegyőröcsalád Fertőrákosra költözött, ahol az apácák által vezetett katolikus iskola és óvoda helyiségeiben kaptak ideiglenes lakóhelyet. Ez az ideiglenes állapot másfél évig tartott. A többi fegyőrök és tisztviselők másutt kerestek és kaptak különböző ideiglenes szállást.

A fegyrintézet közvetlenül a felszabadulás után fogolytáborrá lett s az is maradt jó ideig.

Az igazságügyi hatóságoknak olyan épületkomplexumról kellett gondoskodniuk, amely ideiglenes fegyrintézet céljára – ha nem is alkalmas, de valamiképpen felhasználható volt. Nem volt könnyű dolog, hiszen a város nagy részét, nemcsak magánépületeket, de középületeket is a háború folyamán súlyos bombatalálatok érték. Az illetékes hatósági közegek végül is a volt 48-as gyalogsági kaszárnyát látták – úgy ahogy – megfelelőnek ideiglenes fegyrintézet céljára. Az egész kaszárnyáról nem lehetett szó, részben mivel bombatalálat abban is okozott károkat, részben pedig politikai foglyok internálási céljait is egyelőre a 48-as kaszárnyának kellett szolgálnia.

Milyen állapotok voltak abban az ideiglenes „fegyrintézet”-ben, megtudhatjuk „A soproni országos fegyrintézet és szigorított dologház igazgatósága El 6/1946. szám” alatti, azaz egykorú „Kimutatás”-ból a fegyrintézet alkalmazottairól.

A birtokomban levő dokumentumban felsorolt neveknel – többi között – ezekre a fontosabb kérdésekre található adatok: sorszám, név, életkor, hivatali cím, beosztás, közszolgálatba lépésének éve, családi állapota, gyermekeinek száma, Nyugatra távozott-e, melyik párt tagja, igazolták-e, a nyilas uralom alatt előlépett-e.

2. Az eredeti dokumentumban felsorolt neveknel (összesen 102) e helyen – a nevek többségének elhagyásával – csupán az adatok számbeli statisztikáját közöljük, illetőleg néhány esetben a vezeték- és keresztnév első betűjét.

Életkor:

Tisztségviselőknél

49 éves 2 fő
47 éves 1 fő
46 éves 1 fő
43 éves 1 fő
41 éves 1 fő
38 éves 1 fő
36 éves 1 fő
34 éves 1 fő
33 éves 2 fő
24 éves 1 fő

Főfegyőröknél

60 éves 1 fő
54 éves 1 fő
52 éves 2 fő
51 éves 2 fő
49 éves 2 fő

Fegyőröknél

55 éves 1 fő
54 éves 1 fő
52 éves 2 fő
51 éves 2 fő
50 éves 4 fő
49 éves 4 fő
48 éves 3 fő
47 éves 4 fő
46 éves 3 fő
45 éves 3 fő
44 éves 8 fő
43 éves 4 fő
42 éves 3 fő
41 éves 3 fő
40 éves 2 fő
39 éves 7 fő
38 éves 4 fő
37 éves 1 fő
36 éves 3 fő
35 éves 2 fő
34 éves 1 fő
33 éves 1 fő

32 éves 2 fő
31 éves 3 fő
28 éves 2 fő
27 éves 2 fő

9 fegyőrnél az életkor nincs beírva.

360 Közszolgálatba lépésének éve:

Babella Vilmos megb. igazgató	1915
Kalmár Pál osztályvezető	1919
Nagy József intézeti gépész	1924
Dénes Gyula gondnok	1926
Sólyom Kálmán fogházfelügyelő	?
Jákó György gazdasági irodavezető	1936
Geiszbühl Mátyás fegyintézeti lelkész	1938
Orosz László irodasegédtsízt	1938
Németh Gyula őrpáncsnok	1939
Olasz Gyula irodasegédtsízt	1943
Bárdosi Jenő ág.h. evangélikus lelkész	1944
Dr. Udvardy Jenő gondnok	1946

Főfegyőrök és fegyőrök

Hivatalba lépett:

Év	fő	Év	fő	Év	fő
1918	1	1927	8	1937	2
1919	1	1928	4	1938	1
1920	3	1929	2	1939	1
1921	3	1930	2	1940	7
1922	5	1931	2	1941	11
1923	3	1933	1	1942	5
1924	4	1934	1	1943	3
1925	3	1935	2	1944	13

A nőtlen fegyőrök száma: 8

A nős fegyőrök száma: 94

Gyermektelen fegyőrök: 9

A gyermekes családok gyermekeinek száma:

17 fegyőrnek van 1–1 gyermeke
26 fegyőrnek van 2–2 gyermeke
18 fegyőrnek van 3–3 gyermeke
11 fegyőrnek van 4–4 gyermeke
1 fegyőrnek van 5 gyermeke
2 fegyőrnek van 6–6 gyermeke
1 fegyőrnek van 8 gyermeke
1 fegyőrnek van 9 gyermeke

Öt fegyőr családi állapota, esetleges gyermekek száma nincs beírva.

Nyugatra távozott-e?

Nem távozott: 85.

Nyugatra távoztak a következők (a káderlap sorszámaival):

31. sz. – 1945. V. 16.
32. sz. – 1945. X. 26. – Igazságügyminisztériumi parancsra.
33. sz. – 1945. III. 31.
35. sz. – 1945. X. 8. – Katonai alakulattal.
48. sz. – 1945. V. 17.
63. sz. – 1945. VII. 9. – Zárt katonai alakulattal.
71. sz. – 1945. IX. 10. – Zárt katonai alakulattal.
75. sz. – 1945. XI. 26.
78. sz. – 1945. XI. 22. – Zárt katonai alakulattal.
79. sz. – 1945. XI. 6. – Zárt katonai alakulattal.
80. sz. – 1945. IX. 20. – Zárt katonai alakulattal.
86. sz. – 1946. I. 10. – Zárt katonai alakulattal.

361 *Párttagság:*

A Magyar Kommunista Pártba belépett	: 30
A Szociáldemokrata Pártba belépett	: 32
A Kisgazda Pártba belépett	: 6
Párton kívüli	: 18

Szakszervezeti tagság:

Beléptek a Szakszervezetbe: 81-en.

Nem léptek be: Gy. B. pártonkívüli, 32 éves és H. III. J.

Nincs jelezve hogy belépett-e: K. P. 60 éves, a Kisgazda Párt tagja; H. 43 é., párton kívüli; C. G. – Komm. Párt tagja; P. Gy. – Komm. Párt tagja.

A fegyőrök közül nem léptek be: 5-en.

A fegyőrök közül beléptek : 53-an 1945. IV. 1-én
A tisztikarból beléptek : 13-an 1945. IV. 1-én
A tisztikarból beléptek : 1 1945. II. 1-én
A tisztikarból beléptek : 1 1945. XI. 1-én
A fegyőrök közül beléptek : 2-en 1945. VI. 1-én
A fegyőrök közül beléptek : 6-an 1946. III. 1-én
A fegyőrök közül beléptek : 3-an 1945. VI. 1-én
A fegyőrök közül beléptek : 1 1945. XII. 1-én
A fegyőrök közül beléptek : 1 1946. II. 1-én

A következő fegyőröknél csupán hollétükről van bejegyzés:

Hadifogságban van:	Eltűnt:
Vass József	Saródi Antal
Csöngei József	ifj. Nagy Gyula
Pálvölgyi Ferenc	Gajda József
Kiss Gyula	Tajti János
Bányai József	Vipler Kálmán
Nagy Jenő	Petercsák László
Czizmadia Benjamin	
Sipőcz Ferenc	
Kovács István	
Vámosi Géza	

Ami a II. világháború utáni *igazolások*at illeti:

Simán igazoltak 72 fegyintézeti alkalmazottat.

A többenél megjegyzések vannak:

1. H. I. – Kommunista Párt tagja: „Simán igazolva”. A Jegyzet rovatban: „Elbocsátva.”
2. S. K. Pártonkízüli: „Áthelyezés”.
3. P. I. A Szociáldemokrata Párt tagja: „Megfedés”.
4. M. K. Pártonkízüli: „Sima igazolás”. Jegyzet: „Elbocsátva”.
5. B. J. A Szociáldemokrata Párt tagja: „Az előlépésből 5 évre kizárva”.
6. M. I. A Kommunista Párt tagja: „Megfedés”.
7. Sz. I. Pártonkízüli: „Sima igazolás”. Jegyzet: „1946. III. hó végével nyugállományba helyeztetett”.
8. Gy. B. Pártonkízüli: „Sima igazolás”. Jegyzet: „Szolgálati helyét 1945. VIII. hóban önkényesen

elhagyta”.

9. P. Gy. A Kommunista Párt tagja: „Megfedés”. Jegyzet: „Állásától felfüggesztve”.

36210. S. I. A Szociáldemokrata Párt tagja: „Igazolása folyamatban van”.

11. L. Gy. A Kommunista Párt tagja: „Sima igazolás”. Jegyzet: „Lemondott”.

12. S. F. A Szociáldemokrata Párt tagja: „Sima igazolás”. Jegyzet: „Eltávozott”.

A fennmaradt dokumentumokból nem tűnik ki, hogy valaki a nyilas uralom alatt előlépett-e.

A kimutatás végén még a következő szöveg olvasható:

„1. A hivatal feladatkörének jellemzése:

Fegyintézetben, mint országos büntetőintézetben a szabadságvesztés büntetésre ítélt büntetését (: börtön, fegyház, kényszermunka és szigorított dologházi őrizet:) hajtjuk végre. Ennek során az elítéltek rendszeres foglalkoztatásáról és az arra alkalmas egyének kézművesipari oktatásáról úgy házi iparüzemekben, mint a vállalati gyárüzemekben gondoskodunk. Az egyes iparágakban az iparok elméleti és gyakorlati oktatását megfelelően szakképzett munkavezetők látják el. A földmunkás foglalkozású elítéltek lehetőség szerint az intézet rabgazdaságában vannak foglalkoztatva.

Az elítéltek biztonsági őrzése, munkaidőben a kívánt felügyelet ellátása úgy az intézet falain belül, mint azon kívül a fegyőrség feladatkörébe tartozik.

A büntetésvégrehajtással kapcsolatos tennivalókat, az elítéltek személyes ügyeit, ételmezését, az iparok anyagbeszerzését és elszámolásukat, az elítéltek keresményét, valamint az összes személyzeti ügyeket és szolgálati beosztásokat az intézet vezetője a segítségére rendelt tisztviselőkkel látja el.

2–3. A hivatal jelenlegi szükségességének kiértékelése és a jelenleg szükséges mértékének körülírása:

Az országos büntetőintézetekben és törvényszéki fogházakban a letartóztatottak száma meghaladja azok befogadási képességét, ennél fogva büntetésvégrehajtási szempontból még újabb országos büntetőintézetek létesítése is szükséges volna. A Dunántúl felvevő intézete a soproni országos fegyintézet. Miután intézetünk, a sopronkőhidai országos fegyintézet a vöröshadsereg használatában van és egyelőre kényszermegoldásként egy kis befogadási képességű helyiségben működik az intézet, ennél fogva a Dunántúl fogházai zsúfolva vannak elítéltekkel (pl. 80 elítélt befogadására alkalmas fegyházban 2–300 letartóztatottat tartanak fogva). A fogházakban felszaporodott rablétszám olyan magas, hogy az elítéltek befogadásához még a sopronkőhidai országos fegyintézet sem lenne elégséges. Fentiek figyelembevételével az intézet tisztviselői létszáma nem csökkenthető, őri létszám pedig, a mostani szolgálati beosztásra való tekintettel is alacsony.

Sopron, 1946. március hó 23-án.

(olvashatatlan aláírás)
fegyintézeti főtiszt”

3. A kezdeti nehézségek többé-kevésbé még két és fél évvel később is megvoltak, ami a korabeli „Főfelügyeleti vizsgálat a soproni országos büntetőintézetben” c. kéziratból nyilvánvaló. A vizsgálati kimutatás szerint az őrszemélyzet rendszeresített létszáma 138, de a tényleges létszám csak 59. Az 59 fegyőrből is valójában csak 50 teljesített szolgálatot, mivel 4 fel volt függesztve, ötöt pedig a soproni törvényszéki fogházhoz vezényeltek (Ez utóbbi a Magyar utcában volt, mivel a Lackner Kristóf utcai

fogházban orosz katonaság telepedett meg.). A rablétszám 237 volt.

„Főfelügyeleti vizsgálat a soproni országos büntetőintézetben

A soproni országos büntetőintézetben a főfelügyeleti vizsgálatot folyó évi január 28-án tartottuk meg. Vezető Babella Vilmos letartóztatási intézeti (a továbbiakban: li.) alezredes. A büntetőintézet ideiglenesen a Sopron város tulajdonát képező 48-as 363laktanya katonai fogdájában van elhelyezve. Az épületet háborús károk érték. A záruk, ajtók, ablakok, csővezetékek, csatornahálózat és az ablakok beüvegezése megtörtént.

Vizsgálat napján a rablétszám	237 fő
Valamennyi köztörvényi.	
Ezekből a munkásbíróság elítélt	6 fő
fegyenc	137 fő
rab	93 fő

A letartóztatottak közül 198 foglalkoztatva van. Ezek közül munkatermekben dolgoznak:

cipész	6
szabó	10
kovács	2
asztalos	3
kádár	3
festő	1
könyvkötő	2
órá	1
kefekötő	10
kosárfonó	9
bádogos	1
lábtorlőkészítő	1
tímár	1
borbély	3
mosó	3
rokkázó	72

A házimunkások és gazdasági munkások száma: 69 fő.

Felsorolva:

tisztogató házimunkás	6
kőműves	3

konyhás	9
udvaros	2
favágó	8
külmunkás	37
lóápoló	2
tehenes	1

Szellemi munkával 7 letartóztatott van foglalkoztatva. Mind a 7 elítélt az intézeti irodában leírói munkával.

Felhívom a fogházvezető tisztet, hogy a munkásbíróságok által 8 évi fegyházbüntetésre ítélt Petkó János fegyencet, 2 év fegyházbüntetésre ítélt Stereczki Nándor fegyencet, 3 és fél évi fegyházbüntetésre ítélt Szolanszky Ferenc fegyencet és 7 évi fegyházbüntetésre ítélt Somogyi Béla fegyencet alkalmi kísérettel szállíttassa át a váci országos büntetőintézetbe.

Babella Vilmos li. alezredes végzi az általános vezetést, elnöki ügyiratok kezelését, fegyelmi ügyek intézését, fogolykihallgatásokat, kérelmek és panaszok felvételét (fogolyfelvételek és elbocsátások), az irodák irányítását.

Helyettese Trenka András li. százados, az intézet ellenőre, pénzkezelés, pénzszámadások vezetése, az általános anyagkezelés ellenőrzése.

Gondnok dr. Udvardy Jenő li. százados, anyagkezelés és az összes iparüzemi anyagszámadások vezetője.

Sólyom Kálmán li. őrnagy az igazgatósági iroda vezetője, az elítéltek értesítő jegyzékének átvizsgálása, a büntetés végrehajtásával kapcsolatos intézkedések foganatosítása, személyi ügyek intézése.

Dénes Gyula li. százados, a rabélelmezés és a rabgazdasági ügyek intézése.

Jákó György li. főhadnagy, az iktató vezetője és az irattár kezelője. A törzskönyvelést látja el Szalai István li. törzsőrmester segítségével.

Orosz László segédhivatali alhadnagy az ellenőri irodában a fegyencpénzek főkönyveit, keresménykönyvecskéket vezet és a számadások másolását végzi.

Katolikus lelkész: Geissbühl Mátyás lelkészszázados.

Evangélikus lelkész: Bárdosi Jenő lelkészszázados, Kalmár Pál li. főhadnagy, aki jelenleg betegállományban van, nyugdíjazás előtt áll.

Sebestyén József li. főhadnagy, a szabóműhely vezetője.

Németh Ferenc li. hadnagy, a cipésműhely vezetője.

Nagy József li. hadnagy, az intézeti gépházat vezet.

[364](#)Molnár József li. hadnagy, az intézeti orvos mellé beosztott laboráns, a gyógyszerügyeket intézi és a gyógyszerzámadásokat vezet.

Pacolai Géza li. hadnagy, a rabgazdaságot vezeti.

Bodorkós István li. alhadnagy, az őrparancsnoki teendőket végzi.

Kövesdi Mátyás li. alhadnagy, postai és helyi kézbesítéseket és postai küldönccszolgálatot teljesít.

Az őrszemélyzet rendszeresített létszáma: 139 fő.

A tényleges létszám: 59 fő.

Ezek közt van: 4 felfüggesztett, és 5 fő a soproni törvényszéki fogházhoz vezényelve.

Az őrszemélyzet 50 főből áll. Ezek közül:

2 porta és ügyeletes altiszti szolgálat, osztályvezető, kulcsos (földszint, I. és II. emelet) kapuőr	2
őrszemszolgálat	10
Kőhidai büntetőintézethez kirendelve	9
irodai leíró szolgálat	1
őrparancsnokhelyettes	1
fogatos	1
munkatermi szolgálat	6
szabadnapos	14

A fegyházi napirendet megtartják. Kísérleti magánelzárás az intézet ideiglenes jellegénél fogva nem hajtható végre. Ugyanezen oknál fogva közvetítőintézet sincs. Közvetlen (osztálybeli) felügyeletre kb. 50–60 elítélt esik.

A büntetőintézetben közös: ? magánzárka: ?

A közös zárkákban a létszámtól függően 20–30 elítélt van elhelyezve. A fegyelmi büntetések végrehajtására egy magánzárka és egy sötétzárka van. A vizsgálat napján fegyelmi magánelzárásban egy letartóztatott sincs.

Üres magánzárka: Üres közös zárka nincs.

A zárkában van:

vaságy	116
szalmazsák	100
takaró	206
ing és gatya	200–200
fejvánkos	100

fatalpú bakancs	100 pár
halina kabát	50
halina nadrág	60
sapka	83
ételcsésze (kiutalás alatt 100)	105
ivópohár	200
mosdótál	50
vizesveder	25
ürcsöbör	10

Folyosókon régi rendszerű klozettek. Nem vízvezetékes. A fűtést a zárkákban kályhák szolgáltatják. Az irodahelyiségekben a fűtést ugyancsak a kályhák szolgáltatják.

Az ablakokon vasrács, az ajtókon vaspánt van. A zárkaajtók kémlelőlyukkal és folyosószámmal vannak ellátva. Az ajtók felett szám- és névtáblák vannak. A háziszabályok ki vannak függesztve. Kérelmi szekrények a zárkákban nincsenek. Kérelmeket reggeli nyitáskor nyújtják át a letartóztatottak.

Világítás: este 8 óráig van zárkavilágítás. Folyosóvilágítás állandóan.

A letartóztatottakat két borbély nyírja, illetve borotválja.

365 Minden szombaton ellenőrzik a letartóztatottak ruházatát.

Az ágyszalmát 3 havonként újjal kicserélik.

A letartóztatottak, akiknek van, hetenként egyszer váltanak fehérneműt.

A zárkákat évenként kétszer, a folyosókat évenként ugyancsak kétszer meszelik.

Az ürcsebreket és klozeteket lizoformmal és klórmésszel fertőtlenítik.

Nyáron a szellőztetés állandó.

Rácsvizsgálat naponként, zárkaszemle is naponként. Osztályvezető és az őrparancsnok végzi. Időnként az intézet vezetője. Zárkutató naponként. A szolgálatvezető, a kulcsos és időnként az őrparancsnokhelyettes tartja.

A falakon kívül foglalkoztatott letartóztatottakat a zárkába vonulásukkor egyenként a kapuőr motozza.

Látogatás rabok részére havonként egyszer, fegyencek részére 3 havonként egyszer. A legújabb rendelkezés óta a fegyencek részére is havonta egyszer. A látogatást az erre a célra kirendelt fegyőr ellenőrzi.

A levelezést a lelkészek – a fogházvezető tiszt ellenőrzése mellett.

Látogatási engedélyt a fogházvezető, távollétében az ügyeletes tiszt ad.

Éjjeli szemlék: a zárkaépületben általában hetenként egyszer az intézet vezetője, az őrparancsnokhelyettes

és az ügyeletes tiszt. A zárkaépületben éjjel is állandó őrszolgálat van.

Az intézeti orvos: dr. Warwasovszky János hetenkint háromszor tart vizsgálatot.

A munkatermek állandóan őrri felügyelet alatt állnak. Munkaidő: reggel 8-tól fél 12-ig és 12-től 17-ig. Munkaterem 7 van.

Imaterem 1 (80 férőhely).

Első munkaosztályba sorozottak	: 1
Második munkaosztályba sorozottak	: 61
Harmadik munkaosztályba sorozottak	: 68

A letartóztatottaknak munkakeresményi könyvük van. A munkakönyveket havonként kézbesítik a letartóztatottaknak. A munkakeresményüket dohányra és élelmiszerre költik. A visszaesők a beszállítástól számítva 6 hónapig a 3. osztályú munkaosztályba tartoznak. A munkavezetők a letartóztatottakat megfelelő oktatásban részesítik. A letartóztatottak a szerszámokban és nyersanyagban kárt nem csinálnak. 1947. évben a 3. munkaosztályból az első munkaosztályba 5 letartóztatott került. A nem dolgozók száma 34. Ezek nagy része beteg.

Vállalati üzemek száma: 2, kosárfonó és kefeüzem.

1947. évben fegyelmi fenyítésben részesült 27 letartóztatott.

Visszaesők száma a letartóztatottak közül:

Új fegyőr nincs. Fegyverkezési gyakorlatot az őrséggel nem végeztetünk.

Vizsgáztatlan őrök száma: 3.

Fegyverek száma: 64. Ezek közül 7 db rossz (javítható). Egy db golyószóró.

Visszaesőkkel szemben a szigorú bánásmód a helyiség ideiglenessége miatt nem hajtható végre.

A bilincseket kéthetenként vizsgálják.

Házitanács-ülést havonta tartanak.

Iskola helyiség hiányában nincs. A letartóztatottakkal hetenkint egyszer Simon József tiszteletdíjas tanító foglalkozik. Utasítottuk a fogházvezető tisztet, hogy a tanító hetenkint legalább háromszor, naponként legalább egy óra időtartama alatt foglalkozzék a letartóztatottakkal, legalábbis az analfabétákkal.

Az intézet rabkönyvtára teljesen megsemmisült. A felszabadulás óta 60 szépirodalmi könyvet kaptak.

Az önélelmezést két elítélt veszi igénybe. A dolgozóknak 25, a nem dolgozóknak 18 dkg a napi kenyéradag, melyet naponta egyszer, reggel kapnak ki. Reggeli köményleves, ebéd kukoricakása, este burgonyafőzelék – a vizsgálatom napján. Az ebédet megízleltük. Túrhető. Kicsit sótlan.

Kórház nincs. Betegszoba van 4 férőhellyel. 1947-ben haláleset egy volt. A fegyencek befogadásukkor

orvosi vizsgálatban részesülnek, és az orvos arról jegyzéket készít. Súlymérés nincs – mérleg hiányában.

366Fürdő: A fürdőberendezés használható állapotban van. A letartóztatottak nyáron egyszer, és télen kéthetenként egyszer fürdenek. Fertőtlenítő berendezés van.

A tisztak közül a tisztikar gyengén van ellátva egyenruhával. Babella Vilmosnak, Trenka András századosnak, Udvardy Jenő századosnak egyenruhája nincs.

A hibás fegyvereket javításra elküldik.

Letéti pénztárnaplót nem vezetnek. Forgalmi főnaplót sem. Külön fegyencpénznapló, főkönyv, fegyencsegélyalap-napló nincs. Ezeket az általános pénznapló tartalmazza, illetve egybe vannak kötve. A pénztárkulcs a fegyházvezető tiszténél, a másik példánya pedig Trenka li. századosnál. A raktárkulcsokat a gondnok kezeli.

Az orvos az elítéltek megvizsgálását a beszállításkor az értesítő jegyzéken aláírásával igazolja. Erről külön jegyzéket nem vezet.

A 143 fegyházbüntetésre ítélt közül 65 visszaeső van.

A 94 börtönbüntetésre ítélt közül 53 visszaeső van.

Sopron, 1948. január 28.”

A fegyőrök és Geissbühl lelkész másfél éven át Rákosról jártak be a 48-as laktanyába szolgálattételre, gyalog – minden nap. Másfél év után nekik is sikerült lakást kapniok Sopronban. Geissbühl és néhány fegyőr a Bécsi u. 25. sz. alá költözött (Storno-ház).

A 48-as laktanyában, mint fentebb említettem, volt egy kis kápolna oltárral. Mind a két lelkész, vagyis az ág. h. evangélikus és a katolikus lelkész ugyanabban a kápolnában tartott istentiszteleteket. Mivel kezdetben internáltak is voltak a laktanyában, sőt rövid ideig a törvényszéki fogház rabjai is (míg a Magyar utcában megfelelő helyet találtak részükre), azokat is a két lelkész gondozta a fegyencekkel együtt.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE

SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE / Kratochwill Mimi: Szabó Vladimír soproni kiállítása elé

Kratochwill Mimi: Szabó Vladimír soproni kiállítása elé

Szabó Vladimír a legidősebb generáció tagjaként, ma hazánk élő nagy alkotói közé tartozik. A fiatalságot, az élet szeretetét és szépségét pedig a művei sugározzák. A művész ezáltal minden képen megújodik és

újjászületik.

1905-ben született, akkor amikor Csontváry, Czöbel, Ferenczy Károly, Rippl Rónai művei már feltűntek újszerűségükkel és sikereket arattak.

E kiállításon látható képei a legutóbbi években készültek. E remekművek igen közeli érzelmvilágunkhoz és minél érzékenyebben tanulmányozzuk, figyeljük őket, annál gazdagabb világ tárul fel előttünk, belőlük. A látványon túl minden kép hordoz magában többretegű mondanivalót. Ki-ki a maga világlátásán át értheti meg a bennük, a művész által kifejezni, ábrázolni vágyottakat.

Bármilyen mozgalmasak is, alkotásain uralkodik a rend és a nyugalom, meg a harmónia. Ha jobban elmélyülünk értelmezésükben, a nyugalom felszíne alatt rendkívül gazdag, bölcsességen át megszürt élettapasztalat sugárzik mindegyikből. A képek többnyire a festőről és környezetéről szólnak, egyéni élményvilágát tükrözik, mégis egy egész kor szellemét hordozzák, nemcsak külső megjelenésükben, a múlt összeolvadását a jelennel, hanem a művész egyéniségének és az általános vonásoknak kiemelésével. Tehát nem csak ábrázolnak, hanem jelképi jelentőséggel is bírnak.

Szabó Vladimír nem kötődik egy iskolához sem és követői sem lehetségesek, mert mondanivalója csakis az ő nyelvén, átélt élményei és tanulságai alapján ábrázolható. Végigélte a század sok, nagy mozgalmát, kísérletét, mégsem hatottak rá meghatározóan. Önálló, szuverén módon maga építette és építi fel azt a stílust, amelyik kizárólag az övé. Képeinek sajátossága élményanyagának, emlékképeinek és mai [367](#)lélekállapotainak ötvözése. A múlt továbbélése a mában, képeinek fontos alkotóeleme. Hosszú, színes életútja bőséges anyagot nyújt műveihez. Tegnapijairól meg-megújuló emlékezése és mai, új élményei sokszínűvé teszik álmvilágú valóságát.

Csak igen nagy művészeknél lehetünk tanúi annak, hogy mondanivalóját olyan módon tudja képein átadni, hogy az nézőinek nem csak az életút egy-egy mozzanatát, pillanatát, vagy állapotát tükrözi, hanem általános érvényű igazságokat ismerhetni fel.

A művész kiválasztja az ábrázolható világból a leglényegesebbet, sűrítetten a korra, emberre jellemzőt, és így láttatja nézőivel az általa érdemesnek és kiemelkedőnek tartott dolgokat. Mint megörökítésre nem fontos esetlegességeket, az egyszeri jelenségeket lehántja a lényegesnek ítéltokről. Ha ehhez még hozzájárul a művész egyéni látásmódja, tehetsége, érzékenysége – és művei által olyan formában tudja átadni nézőinek élményeit, hogy azok érzelmeikre hatnak és gazdagodnak –, akkor korszakalkotó nagy művész áll előttünk.

Ezek közé sorolom én Szabó Vladimírt és művészetét, akár festményeiről, akár grafikáiról van szó. Mert mindkettő olyan rangú, amire igen kevés példa van mai magyar képzőművészetünkben. Művészetének középpontjában áll a rajz, de ha festményeit nézzük, gondolati fejlődésvonalában mint első szakasz, előzményként is. Festményeinek ihletője, indítóereje és első megfogalmazása igen sok grafikája, bár nem állítható, hogy a festmények rajzainak átírásai. A műfaj, a kifejezés, a hatás és a hangulat rokonságba hozza őket, de alapjaiban mindig új mű születik.

Nehéz dolog szavakkal megmagyarázni, mi az, amit csak és csakis arról a művésztől mondhat el méltatója, ami másra nem vonatkoztatható és egyben művészetének meghatározója is. Szabó Vladimír esetében is könnyebb talán azt kifejezni, ami művészetét nem jellemzi. Például az az elvonatkoztatás, amit köznapian absztrakt, nonfiguratív művészetnek hívunk, a szikárság, keménység, az üres nagyvonalúság, a földöntúli idegen világ, a hideg-rideg vonalrendszer, a lehangoló enerváltság, az örömtelen színesség és a színtelen szomorúság. Viszont Szabó Vladimír körüljár egy gondolatot, amelyet azután rajzban, rézkarcban vagy

festményben is megalkot. Számptalan változata van a kiválasztott témának és ábrázoltjainak, akik hűségesen tűnnek fel művein éveken, évtizedeken keresztül, megfiatalodva vagy megöregedve, jelezvén az idő múlását. A sokaság és mozgalmasság közepette is mindig elmélyülten tanulmányozza és festi a körülötte lévőket úgy, hogy azok észre sem veszik, hogy modellek, vagy későbbi műveinek szereplőivé válnak. Alakjait, akiket szinte simogat ceruzájával, ecsetével, amikor fest, körülveszi melegségének színeivel, emlékei tájával, virágaival, állataival. Képei a békét, a nyugalmat sugározzák, ami az életet adja és táplálja, hiába riasztgatja nézőit egy-egy figurája. Mind beleférnek életszeretetébe. A túlélés, az élet megóvása és védelme áll mindenekelőtt művészete mondanivalói között az első helyen. Ez az állandóság és megismételhetetlenség Szabó Vladimír művészete.

(Szabó Vladimír kiállítása a 30. Soproni Ünnepi Hetek keretében a Festőteremben volt látható 1987. június 26-tól 1987. július 19-ig).

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MEGEMLÉKEZÉSEK

MEGEMLÉKEZÉSEK

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MEGEMLÉKEZÉSEK / Macher Frigyes: Nagyzsadányi Endre (1915–1987)

Macher Frigyes: Nagyzsadányi Endre (1915–1987)

Az eredetileg 1987. május 28-ra kitűzött, a Városszépítő Egyesület vezetőségét újraválasztó közgyűlése Nagyzsadányi Endrét alelnöknek jelölte. A június 11-én megtartott közgyűlés jelöltjei között azonban hiába keressük már nevét: 1987. április 25-én a győri kórházban, rövid betegeskedés után örökre megszűnt szíve dobogni.

Sopronban született 1915. október 3-án. Édesapja, Gayer István farádi, majd soproni lakatosmester, édesanyja, Zügn Zsófia, soproni gazdapolgár lánya. Édesapját 368 már korán, 4 éves korában elveszti. Özvegy édesanyja igen nehéz körülmények között biztosította továbbtanulását, hiszen még két lányáról is gondoskodnia kellett. A soproni evangélikus líceumban érettségizett 1934-ben, kohómérnöki oklevelét 1941. február 19-én vette át. Még tanulmányai közben, 1940. július 1-jén a Magyar Waggon és Gépgyár Rt. győri vas- és acélöntödéjében helyezkedik el üzemmérnökként.

1938-ban a *Gayer* családi nevet *Nagyzsadányira* magyarosította.

A háború végén Sopronban tartózkodik. A családi házat bombatalálat érte. Édesanyja anyagi támogatás nélkül maradt, ezért örömmel fogadja a Vasárugyár Rt. (Sopron) kedvező állás kínálatát és visszatelepedik szülővárosába.

1944-ben megnősül, felesége Rajkai (Rumpeltesz) Dorottya. Házasságukból két leány, Klára és Edit

születik.

1945–1948. szeptember 1-jéig a Vasárugyár Rt. öntödei osztályán üzemmérnök, majd műszaki vezető (üzemvezető főmérnök), főmérnök a gyár jogutódjainál. 1970. január 1-jétől nyugdíjazásáig (1976. december 31.) az ÖV Soproni Vasöntöde igazgatója.

Küzdelmes életútja az öntödében a mindennapok múló buktatóitól sem mentes, de a sikerek, az eredmények a maradandót jelzik. Állnak az épületek, működnek a gépek, beváltak a technológiák, amelyek kidolgozásában, irányításában részt vesz. Vezetője volt az 1965-ben megkezdődött öntödei rekonstrukciónak, amely az ÖV Soproni Vasöntödéjét Közép-Európa egyik legjobban gépesített öntödéjévé fejlesztette.

369A Mérnöki Továbbképző Intézet kiadásában megjelent. A fekete temperöntvények gyártásának üzemi tapasztalatai (Bp., 1954.) című munkájában elsőnek foglalta össze az akkor hazánkban még újnak számító technológiát.

Feladatának tekintette a fiatal pályakezdekők támogatását, szakmai tudásra, becsületes munkára, emberségre való nevelésüket. Életével mutatott példát, törekvéseit számos szakmai és társadalmi kitüntetés mellett a Munka Érdemrend ezüst fokozata is fémjelzi (1975). Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület közgyűlése 1985. november 16-án tiszteleti taggá választotta, ami az egyesület legnagyobb kitüntetése.

Sokrétű vezetői munkája mellett mindig talált időt a soproni tudományos és társadalmi egyesületekben való aktív részvételre. 1974–1980 között a MTESZ Sopron Városi Szervezete VB társelnöke, 1982-től pedig e szervezet nyugdíjas klubjának vezetője, 1958–64-ben az OMBKE soproni csoportjának alelnöke, 1964–66-ig az OMBKE Öntödei Szakosztály soproni csoportja titkára, 1966–1985-ig pedig elnöke.

Nyugdíjba vonulása után új lendülettel folytatta a soproni MTESZ és a város érdekében végzett társadalmi munkáját. Az előbbiért 1981-ben MTESZ megyei emlékérmét, majd 1985-ben MTESZ-díjat kapott.

A Soproni Városszépítő Egyesületnek 1981 óta lelkes tagja volt. 1984-ben átvehette a Győr-Sopron megyei Tanács alapította Társadalmi Munkáért Emlékplakett arany fokozatát Sopron településfejlesztésében elért eredményeiért. „Munkád nehezen mérhető teljesítményét megőrzi az egyesület szép eredményei. Köszönjük segítségedet, a városért végzett önzetlen munkádat.”

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC

SOPRONI KÖNYVESPOLC

**1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Hiller István–Mastalirné Zádor Márta:
Sopron bibliográfiája az 1986. évre**

Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1986. évre

A bibliográfiában szereplő rövidítésekre nézve vö. Soproni Szemle 1978, 268; 1979, 362; SF = Soproni Füzetek (szerk. Sarkady Sándor).

Ablak a bizonytalanságra. Árengedményre kényszerül a Soproni Faipari Vállalat. Fa. 36, 1986, 64.

Almstaier Ottó–Benczúr László: Soproni Faipari Vállalat rekonstrukciója, Sopron. MÉPI. 35, 1986, 1–2. sz. 106–107.

K. Artner Klára: Postás vízitelep a Fertő tavon. Épült 1985-ben. MÉPI. 35, 1986, 1–2. sz. 44–45.

Aumüller, Stephan: Die grösste Pflanzenrarität Österreichs: Crambe tataria-der Tatarische Meer Kohl. Volk und Heimat 42, 1986, 1. sz. 26–27.

Aumüller, Stephan: Für Vögel eine Delikatesse, für Menschen eine Augenweide: Die Vogelbeere-Sorbus aucuparia L. Volk und Heimat 42, 1986, 3. sz. 27.

Ádám, Antal: Applied Geophysics in Hungary. Geophysics 51, 1986, 518–519.

Ádám, Antal–Duma, Gerard–Gutdeutsch, Rolf–Verő, József–Wallner, Ákos: Periadriatic lineament in the Alps studied by magnetotellurics. Journal of Geophysics 59, 1986, 103–111.

Bajai István: Szomszédi kapcsolatok. Így látják egymást. Magyarország, 23, 1986. febr. 2.

Bakó Dorottya: A magyar könyv-, nyomda- és sajtótörténeti szakirodalom 1984-ben. MKSz. 101, 1985 (1986), 317–322.

Bakó Dorottya (összeáll.): A magyar könyv-, könyvtár-, nyomda- és sajtótörténeti szakirodalom 1985-ben. MKSz. 102, 1986, 331–343.

Bakó Endre: Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig. Alföld 37, 1986, 9. sz. 92–94.

370 Balázs György: A csapodi szárazmalom. MaMu. 1984–1985 (1986), 437–464.

Barabits Elemér: Keleti életfák. KSZ. Kertbarát Magazin '86 Tavasz 30–33.

Barabits Elemér: A nyugati tuják. KSZ. Kertbarát Magazin '86 Nyár 30–34.

Barabits Elemér: Oregoni hamisciprusok. KSZ. Kertbarát Magazin '86 Ősz–Tél 30–34.

Baranyi Sándor: A Fertő-tó 1980–84. évi osztrák–magyar közös kutatásának eredményei. Vízügyi Közlemények 68, 1986, 468–485.

Bartha, Gábor–Varga, Péter: New results in Earth tides research. Acta Geodaetica, Geophysica et Montanistica Academiae Scientiarum Hungaricae 21, 1986, 13–19.

Bartha Gábor: Az inerciális geodéziai helymeghatározás fizikai alapjai. In: Somogyi József (szerk.): Modern mérési ... 115–127.

- Bános Tibor: Aki szelet vet ... Bp., 1986, 458.
- Bános Tibor: Fedák Sári különös élete. Új T. 23, 1986. márc. 23. 12. sz. 16–17., márc. 30. 13. sz. 18–19., ápr. 6. 14. sz. 18–19., ápr. 13. 15. sz. 18–19., ápr. 20. 16. sz. 18–19.
- Bányai János: Sopron, az üdülőváros. Népszava 114, 1986. nov. 6.
- Becher, Ferdinánd: Weihnacht in Brennbürg. NZ. 30, 1986. dec. 20.
- Becht Rezső: A megifjodott Tűztorony. SF. 25–26.
- Becht Rezső: Pro Urbe Sopron-érem. SF. 27–28.
- Bedő, István: Höhlentheater von Fertőrákos wird erneuert. BR. 20, 1986. aug. 11.
- Bencze Pál (szerk.): Ionoszféra és magnetoszféra fizika XIII. Bp., 1986.
- Bencze Pál–Verő József–Bányai László: Űrkutatási tevékenység az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutató Intézetében az 1980–85 időszakban. In: Benkó György (szerk.): Magyar űrkutatás 1–12.
- Benczéné Nagy Eszter: Az egyetemi levéltárakról. Levéltári Szemle 36, 1986, 84–86.
- Benkó György (szerk.): Magyar űrkutatás 1981–1985. Bp., 1986.
- Benkovsky–Pivovarová, Zoja: Eine Pithosbestattung der Kultur mit Litzenkeramik aus Mattersburg. BHBl. 48, 1986, 185–190.
- Berde, Michael: Kumpelbrüderlichkeit. Tatabánya und Brennbürg. NZ. 30, 1986. szept. 20.
- Bertalan, Judit: Aus dem Leben der „Pounzichta“ in Ödenburg. NZ. 30, 1986. okt. 11.
- Bertalan, Judit: Es geschah vor 100 Jahren. NZ. 30, 1986. ápr. 4.
- Bertalan, Judit: Oedenburger Zeitung, XIX. Jahrgang, 1886. NZ. 30, 1986. febr. 8.
- Bertalan, Judit: Ponzichter-Anekdote. NZ. 30, 1986. szept. 27.
- Bertalan, Judit: Vor 100 Jahren geschrieben. NZ. 30, 1986. márc. 1., 1986. aug. 2., 1986. szept. 13., 1986. okt. 4.
- Béldi Ferenc (comp.): University of Forestry and Wood Sciences Sopron, Hungary. Sopron, 1986, 45.
- Bíró Borbála: Kecskés Mihály: Fehér Dániel. (A múlt magyar tudósai). Bp., 1983. AT. 33, 1984 (1986), 637–638.
- Blahó Imre: Kunovszky Emil. GK. 38, 1986, 442–443.
- Bognár Dezső: Észrevételek László Frigyes cikkéhez. SSz. 40, 1986, 146–175.
- Bokor József: A tájszógyűjtésről egy kis orvanyag kapcsán. MNy. 82, 1986, 470–474.
- Borbély, József: Am Fusse der Alpen. Heilung in der Stadt Sopron. BR. 20, 1986. ápr. 7.

- B(orbély), J(ózsef): Kapuvár. Mitten in der Kleinen Tiefebene. BR. 20, 1986. nov. 17.
- Borbély, (József): Liszt-Jubiläum. Der Meister in Sopron. BR. 20, 1986. júl. 7.
- Borbély József: Mekka der Erholung suchend. Die heilenden Quellen von Balf. BR. 20, 1986. júl. 14.
- Borbély, József: Sopron. Sport und Fremdenverkehr. BR. 20, 1986. okt. 20.
- Borbély József: Tábla a börtönfalán. Új T. 23, 1986. ápr. 6. 14. sz. 17., jún. 1. 22. sz. 45.
- 371Borbély László: Egy egyesület regényes története. A Soproni Városszépítő Egyesület története 1869–1984. SF. 170–171.
- Boross László: 1986. február 24. 150 éve halt meg Berzsenyi Dániel. EN. 1986, 1. sz. 29–33.
- Boroviczény, Franz–Dreher, Jorge–Rajner, Vinzenz–Rank, Dieter–Reitinger, Johann–Baranyai Sándor–Deák József–Major Pál–Neppel Ferenc: A Fertő tó vízháztartási vizsgálata a geokémia és geofizika segítségével. Bp., 1986, 64 (VITUKI Közlemények 43.).
- Borsa Gedeon: Egy magyarországi könyvtáros Wolfenbüttelben: Michael Ritthaler (1682–1685). MKSz. 102, 1986, 274–282.
- Bozóky Éva: Pékmúzeum Sopronban. DN. 43, 1986. aug. 20.
- Böhm, Franz: Sozialer Aufstieg im Burgenland. BL. 37, 1986, 1–2. sz. 13.
- Böröndi Lajos: „arcom arcodon ha átdereng”. Kerék Imre lírája. Somogy 14, 1986, 3–4. sz. 37–39.
- Bősze Balázs: Esmélések éneke. Megay László: „Este a Kandúrnál.” SF. 168–169.
- Bubics György: Rosta Ferenc 1906–1986. BKL-B. 119, 1986, 713–714.
- Búcsúzás dr. h. c. mult. dr. Tárczy-Hornoch Antal akadémikustól. GK. 38, 1986, 1–2.
- Budai Horváth Gábor (összeáll.): Honismereti évfordulónaptár 1987. H. 14, 1986, 5. sz. mell.
- Budapest Rundschau berichtet: Georgius Agricola. BR. 20, 1986. márc. 3.
- Burgenland. Neusiedler See verschilft-nun holt man sich Rat in Ungarn. BR. 20, 1986. szept. 29.
- Die burgenländischen Kroaten im Wandel der Zeiten. Wien, 1986.
- Buzási Enikő: A barátság motívum térhódítása a 18. századi magyar portréfestésben. MÉ. 33, 1984 (1986), 212–236.
- Chmelar, Hans: Leopold Banny: Schild im Osten. Der Südostwall zwischen Donau und Untersteiermark 1944/45, Lackenbach-Eisenstadt 1985. BHBl. 48, 1986, 102–103.
- Chmelar, Hans: Zur Eisenbahngeschichte des Burgenlandes: Die Lokalbahn Oberloisdorf–Lutzmannsburg. BHBl. 48, 1986, 100–101.
- Cholnoky Győző: Az európai szocialista országok egyetemi könyvtárai, szerepük a tudományos információ

- rendszerében. FSz. 35, 1986, 677–683.
- Cs. Á.: Mikola-díjasok. Fizikai Szemle 36, 1986, 439–440.
- Csapody István: Belépés csak a Búvár olvasóinak. Sztyeppó a magyar-osztrák határvidéken. B. 41, 1986, 6. sz. 1–4.
- Csapody István: Löver-ankét Sopronban. A Löverek növényvilága. Vá. 22, 1986, 5. sz. 35–37.
- Csapody István: Mátyás Vilmos külföldi szakirodalmi elismeréséről. Er. 39, 1986, 434.
- Csesznák Elemér: Az erdőművelés oktatásának kapcsolata a gyakorlattal. Er. 39, 1986, 395–397.
- Czagány István: A budavári gótika tervezéstechnikai módszerei és összefüggései. ÉÉ. 17, 1985 (1986), 397–452.
- Czike Albert 1916–1986. BKL-B. 119, 1986, 501–502.
- Czingráber András: Néhány földrajzi tévedésről. H. 14, 1986, 5. sz. 78.
- Czompó József: Inerciális geodéziai mérések optimális hibaszűrése. In: Somogyi József (szerk.): Modern mérési ... 127–140.
- Czuczorné Miletits Judit–Verő József: Pulzációs eredmények dinamikus spektrumai L 2 és L 3 héjakon. In: Bence Pál (szerk.): Ionoszféra ...5–52.
- Damó Csilla–Viniczai István: Az 1984. évi magyar hadtörténelmi irodalom bibliográfiája. HK. 33, 1986, 357–396., 624–650.
- Dávid Aranka: Az albedo területi elosztásának meghatározását célzó előzetes kutatások. In: T. Szabó Éva (szerk.): Beszámolók ...81–98.
- Dávid Aranka: A rövidhullámú sugárzási egyenleg Magyarországon. I. 90, 1986, 1. sz. 24–31.
- [372](#) Debreczy Zsolt: A Löverek alján. Új T. 23, 1986. okt. 12. 41. sz. 12.
- Dercsényi Balázs: A soproni ó-zsinagóga. TM. 97, 1986, 12. sz. 34–35.
- Dercsényi Dezső: Kilencven éve született Pátzay Pál. MH. 9, 1986, 5. sz. 3–7.
- Dobos Irma: Vitális István, a nagy felfedező. TV. 117, 1986, 90–92.
- Dobos Tibor: Környezetvédelmi Tanszék. SE. 1986. nov. 37.
- Domokos Mátyás: Műbírálókat-kiszabott parcellán (Kerék Imre: Rézholdak, réznapok). KT. 30, 1986, 2. sz. 145–147.
- Domonkos Ottó: Csatkai emléktábla Darufalván. SSz. 40, 1986, 353–364.
- Drescher J. Attila: A halál esztétikája-dalban (Jánosi István A nagy kaszás című kötetéről). SF. 156–160.
- Dujmovits, Walter: Das Schulwesen im Burgenland. BL. 37, 1986, 1–2. sz. 22–23.

- Egermann, Gottfried: Das Gesundheitswesen im Burgenland. BL. 37. 1986, 1–2. sz. 8–9.
- Eggenberg ház és az evangélikus konventház, Sopron. Épült 1985-ben. MÉPI. 35, 1986, 1–2. sz. 76–78.
- Egyetemi és főiskolai kulturális napok. Jazz, rock- és countryzene. K. 42, 1986. ápr. 11.
- Együttműködésünk a soproni egyetemmel. Vállalati Értesítő. 1986. júl. 26. 8–9. sz. 19–20.
- H. Elek Mária: Szita Szabolcs: Holocaust az Alpok előtt 1944–1945. Győr, 1983, 168 lap. SSz. 40, 1986, 91–94.
- Emlékezés a magyar műszaki felsőoktatás kezdetének 250. évfordulója alkalmából. Soltész István ünnepi megemlékezése. BKL-K. 119, 1986, 151–153.
- Endrei Walter–Gazda István–Jakab Ágnes–Palló Gábor–Sipka László (szerk.): Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1987. Bp., 1986, 127.
- Engere Zusammenarbeit mit dem Burgenland. NZ. 30, 1986. máj. 24.
- Entz Géza: Városi lakótornyok a középkori Magyarországon. SSz. 40, 1986, 339–342.
- Eröss Ágota: Széchenyi nyomában Nagycenken. NL. 38, 1986. aug. 16. 33. sz. 16–17.
- Építészet és képzőművészet. MÉP. 1986, 2. sz. 62.
- Érsek M. Zoltán: A pénzfaló öntvény. A Soproni Vasöntöde társulása. Népszava 114, 1986. okt. 9.
- Évente 300 ezer jó szigetelő faablak Sopronból. Fa. 35, 1986, 1. sz. 31–32.
- F. J.: A tanár úr testamentuma. K. 42, 1986. jan. 24.
- F. W.: Ein schöner Samstag im Juni ... Neues aus Ungarn 35, 1986, 3. sz. 7.
- Fehér György: A hohenheimi mezőgazdasági akadémia magyar hallgatói 1818–1893 (sorsok, életpályák). A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1984–1985. 1985 (1986), 537–567.
- Fehértói Katalin: Szó- és szólásmagyarázatok. Csihar, Csoltár és Kacor. MNy. 82, 1986, 445–450.
- Fleck Alajos: Sík Lajos (szerk.): Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián ... (Selmec–Sopron–Miskolc 1735–1985). Pécs, 1984. GK. 38, 1986, 222.
- Floiger, Michael: Arnold Suppan, Die österreichischen Volksgruppen. Tendenzen ihrer gesellschaftlichen Entwicklung im 20. Jahrhundert. Wien 1983. BHBl. 48, 1986, 197–200.
- Floiger, Michael: „Grabe, wo du stehst”. Volk und Heimat 42, 1986, 2. sz. 20–22.
- Floiger, Michael: „Kleiner Burgenland-Atlas”. Volk und Heimat 42, 1986, 1. sz. 19–22., 2. sz. 24–26., 4. sz. 25–28.
- Floiger, Michael: Österreichisches Städtebuch. 2. Bd.: Die Städte des Burgenlandes. Hg. Alfred Hoffmann, redigiert von H. Knittler. Wien 1970. BHBl. 48, 1986, 104.

- Fodor Tamásné-Kleb Béla: Magyarország mérnökgeológiai áttekintése. Bp., 1986, 199.
- Fogarassy László: Prónay Pál emlékezése az 1921. évi nyugat-magyarországi eseményekről. SSz. 40, 1986, 24–46., 118–138., 208–228., 304–323.
- 373Folger, Eva M.: Burgenländische Landesbibliothek Neuerwerbungen 1985. BHBl. 48, 1986, 34–48.
- Folger, Eva M.: Der Eisenstädter Casino-Verein. BHBl. 48, 1986, 49–51.
- Fónagy-: Kihasználták a konjunktúrát. EF. 40, 1986, 5. sz. 10–12.
- Fred Sinowatz privat in Sopron. BR. 20, 1986. ápr. 14.
- Fülöp József: Vadász Elemér és a XX. századi magyar földtan. FK. 116, 1986, 5–14.
- Für Ödenburg NZ. 30, 1986. jan. 25.
- G. L.: Egészségmérleg. MN. 49, 1986. máj. 8.
- G. L.: Házi Jenő (1892–1986). Levéltári Szemle 36, 1986, 2. sz. 108.
- GSZM.: Milyen lesz a Föld 2000-ben? Könyvhónap huszonkilencedszer. K. 42, 1986. jan. 20.
- G. Zs.: Bükfürdön elkészült az ötödik gyógyszálló. Népszava 114, 1986. márc. 25.
- G. Zs.: Március 12–23. Soproni Tavasz Napok. Népszava 114, 1986. febr. 3.
- (gajdos): A magyar ipar Széchenyitől századunkig. N. 33, 1986, 6. sz. 48.
- Gál János: Erdőmérnökképzésünk fejlődése. Er. 35, 1986, 389–391.
- G(árdonyi) T(amás): Gazdasági társaság az idegenforgalomért. Sopront eladni. DN. 43, 1986. máj. 4.
- „Geben ist seliger als nehmen”. Aus Ödenburger Zeitungen. NZ. 30, 1986. dec. 20
- Gerencsér Miklós: Üzenet. Bp., 1986, 439.
- Gergely Ernő: A magyarországi bányásztársadalom története 1867-ig. Bp., 1986, 327.
- Gergely László: Ahol a múltat építik. MN. 49, 1986. máj. 8.
- Gergely Péter: A X. általános iskolai országos fizikatanári ankét, 1986, Sopron. Fizikai Szemle 36, 1986, 230–232.
- Gerő Gyula: Események, krónika 1970–1976. Kö. 36, 1986, 41–50.
- Gerő Gyula: Események, krónika 1985. Kö. 36, 1986, 593–606.
- Gmasz, Sepp: Die Turnerfamilie Höld. Ein Beitrag zur bürgerlichen Musikpflege im alten Eisenstadt. BHBl 48, 1986, 23–33.
- Gólya János: A tömeg-darab törvény és a technológia. Erdészeti Kutatások 1984–1985. 1985 (1986), 76–77. köt. 97–100.

- Göcsei Imre: Régi település, új város: Kapuvár. FÉ. 21, 1986, 210–214.
- Gömöri János: Régészeti hír. BKL-K. 119, 1986, 317.
- Gömöri János: Szakrális építmények Nyugat-Pannóniában. MH. 9, 1986, 1. sz. 76–78.
- Gratulálunk Gellai István osztályvezetőnek. Földmérő 32, 1986, 5–6. sz. 20.
- Gy. V.: 9. Ödenburger Volkstanztreffen. Traditionen in guten Händen und „Füssen“. NZ. 30, 1986. szept. 20.
- Gyengő Tibor: Egyesületi élet: A Soproni Csoport Lövér-ankétot rendezett. MÉPI. 35, 1986, 1–2. sz. 127–128.
- Győrben és Sopronban kulturális napok. K. 42, 1986. márc. 6.
- Györffy Sándor-Hunyadi Zoltán (szerk.): A soproni líceum. Bp., 1986, 305.
- Győri-Nagy, Sándor: Brennberger Schrankengeschichte. NZ. 30, 1986. okt. 11.
- Gyurich László: Dr. Mátyás Vilmos 1919–1986. TM. 97, 1986, 11. sz. 18.
- Gyurkó László: Tábla a börtönfalán. Új T. 23, 1986. jún. 1. 22. sz. 45.
- H. Á.: Soproni zenés anizs. A mi egyetemünk 33, 1986. ápr. 21.
- H. L.: Burgenländische Haydn Festspiele. Volk und Heimat 42, 1986, 3. sz. 31.
- Hajnal János: A „Siegendorfra emlékezem ...” utóhangja. SSz. 40, 1987, 67–69.
- Halálozás: Radnóti Alfréd. Er. 35, 1986, 44.
- Halottaink. EF. 40, 1986, 10. sz. 13.
- Hanyvári Csaba: Ötéves a középfokú elsődleges faipari képzés. Fa. 36, 1986, 188–191.
- Harkai Lajos: A cédrusállományok értékelése és magyarországi telepíthetősége. Erdészeti Kutatások 1984–1985. 1985 (1986), 76–77. köt. 15–19.
- Hárs József: Mesterházy Sándor (1897–1984). SSz. 40, 1986, 82–83.
- Hárs József: Mollay Károly (szerk.): Sopron 1945–1985. Sopron, 1985. SSz. 40, 1986, 380–381.
- 374Hárs József: Önképzőkörök Sopronban a két világháború között. SF. 140–144.
- Hárs József: A Soproni Ünnepi Hetek története (Elfelejtett rendezvények 1946–1949). SSz. 40, 1986, 193–208., 289–303.
- Hász András–Szabó György: Magyarország. Bp., 1986, 62.
- Heckenast János: Nagy Elemér (1928–1985). Vasi Szemle 40, 1986, 248–260.
- Hegedűs Géza: Vihorláti rejtelmes kalandja. SF. 6–9.

- heinek-: „Ich lass mich nicht abschütteln”. NZ. 30, 1986. szept. 6.
- Heinrich-Cotta-Medaille und Heinrich-Cotta-Plakette verliehen. Sozialistische Forstwirtschaft 36, 1986, 360–361.
- Heitler László: Sz. Egyed Emma és Giczy János pápai kiállítása. SSz. 40, 1986, 74–78.
- Hencz József: A településfejlesztési hozzájárulásról folyó vita Sopronban. Pártélet 31, 1986, 2. sz. 83–86.
- Herbst Zoltán: Rejtőző kamaszkor. Kisregény. SF. 90–121.
- Herneckzi István 1920–1986. SE. 1986. jan.-febr. 5.
- Héjj Botond: Az erdő üdülési funkciójának értékelésére az ERTI Soproni Kísérleti Állomásán kialakított eljárás és az ennek továbbfejlesztésére irányuló kutatómunka ismertetése. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények 1986, 1. sz. 121–122.
- Héjj Botond: Kik látogatják a soproni erdőket? (Egy kérdőíves felmérés eredményei) SSz. 40, 1986, 69–74.
- Héjj Botond: A városi lakosság viszonya az erdőhöz. Erdészeti Kutatások 1984–1985. 1985 (1986), 76–77. köt., 355–359.
- Hiller István: Adatok legújabbkori történetírásunkhoz. SSz. 40, 1986, 229–247.
- Hiller István: Egy Latinca-mondat a soproni egyetemi levéltárban. Somogyi–soproni kapcsolatok. Somogy 14, 1986. nov.–dec. 6. sz. 84–86.
- Hiller István: A districtus-rendszer: erdészetünk különös időszaka. EF. 40, 1986, 1. sz. 12–14.
- Hiller István: 250 éves Alma Mater II. (Fejezetek faiparunk és faipari felsőoktatásunk történetéből). Fa. 36, 1986, 231–237.
- Hiller István: „Mezőgazdasági Könyvhónap 1986” a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem könyvtárában. MÉIK. 1986, 1. sz. 78–81.
- Hiller István: Monok István (szerk.): Könyvtártörténeti Füzetek I–II. Szeged, 1981–1982, XXIX., 219; XVIII., 161. SSz. 40, 1986, 284–285.
- Hiller István: A selmeci könyvtár, mint a faipari szakirodalom bázisa. Fa. 36, 1986, 312–317.
- Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1985. évre. SSz. 40, 1986, 365–380.
- Hiller István: A TIT 1985. évi tevékenysége Sopronban. SSz. 40, 1986, 184–188.
- Hiller István: Újabb adatok a Soproni Fiatalok Mozgalmának történetéhez. SF. 145–149.
- Hiller István: Vallomások. Dr. Németh András emlékére. Egyetemi Hírek 1986. dec. 12., 2–3.
- Holló Lajos: Díszgesztenye (Diákélet 1952-ben). SF. 39–40.
- Honunk a hazában. Sopron. Szálláshelyek. Látnivalók. A táj konyhájából. MN. 49, 1986. máj. 8.

- Horváth Béla: Épület-helyreállítások a szövetkezetek bevonásával. MÉPI. 35, 1986, 661–667.
- Horváth Lászlóné: Emlékezés a magyar műszaki felsőoktatás első könyvtáráról. BKL-B. 119, 1986, 104.
- Horváth Zoltán: Egyetemünk hírességei és szerepe az irodalomban. BKL-K. 119, 1986, 425–427.
- Hotel Lövér, Sopron. Rundschau-Ball zum zehntenmal. BR. 20, 1986. márt. 10.
- Hrenkó Pál: Az árpási Madonna és a középkori Mórchida helye. SSz. 40, 1986, 60–67.
- I. B.: Eisenstädter und Soproner Sympathien, Ressentiments, Rivalitäten. BR. 20, 1986. júl. 7.
- 375 Irmes István: Az EFE legrégebbi faipari szaktanszékének történetéről. Fa. 36, 1986, 126–128.
- Irmes István: Az Erdészeti és Faipari Szakgyűjteményről. Fa. 36, 1986, 336.
- Ittész Gergely: Haydn szellemében. N. 33, 1986, 8. sz. 11.
- Jánosy István: Háború, kétszer. Új I. 26, 1986, 10. sz. 71–80.
- Jánosy István: Soproni évek-részletek. SF. 11–22.
- Jászberényi Ferencné-Környei Attila-Molnár Ernő (szerk.): Munkásmozgalmi emlékhelyek Győr-Sopron megyében. Győr, 1986, 323 + XLVIII. t.
- Jembrih, Alojz: Ein Beitrag zur Kenntnis der kulturellen Beziehungen bedeutender burgenländischer Kroaten mit dem Mutterland zu Beginn des 20. Jahrhunderts. BHBl. 48, 1986, 57–87.
- Jereb Ottó: A dunántúli lúcfenyő törzsfák kijelölése és fontosabb adataik. Er. 35, 1986, 116–122.
- Joó Ottó: Vízgazdálkodás és vízrajz a Nyugat-Dunántúlon. Vízügyi Közlemények 68, 1986, 197–207.
- „Jót s jól, ebben áll a nagy titok”. Rónay Ferencné tanárnővel beszélget Zika Klára. H. 14, 1986, 2. sz. 27–28.
- Jubileumi kohászati konferencia. BKL-K. 119, 1986, 153–158.
- Jubileumi tanévnyitó a hazai bányász-kohász felsőoktatás megindításának 250. évfordulója alkalmából. BKL-K. 119, 1986, 141–148.
- kgst-: Sajtótábor Fertődön. A mi egyetemünk 33, 1986. ápr. 15.
- Kaiser Mihály: Gyógyturizmus a Dunántúlon. FÉ. 21, 1986, 141–143.
- Kaschnitter, Walter: Nachlese zum Jahr der Musik. Der Neusiedler Musikerzieherstammtisch. Volk und Heimat 42, 1986, 1. sz. 3.
- Kaszap András (összeáll.): A magyar földtani irodalom jegyzéke 1984. FK. 115, 1985 (1986), 399–440.
- Kálniczky László: Emlékezés Lampl Hugóra (1883–1976). MV. 1986, 6. sz. 18–19.
- Kárpáti László: Egy kiemelkedően csapadékos időszak jelentősége a Fertő madárvilágában. Aquila 92,

1986, 297–298.

Kedl, Rudolf: Die Bildende Kunst im Burgenland. BL. 37, 1986, 1–2. sz. 10–11.

„Kedvezményesen és részletre”. Egyetemi könyvesbolt Sopronban. SE. 1986. márc.–ápr.–máj., 4.

K(irály) P(ál): Erdészettörténet. EF. 40, 1986, 4. sz. 9.

Király Pál: Ritka szép könyv a bányászat berkeiből. EF. 40, 1986, 6. sz. 18–19.

K(irály) P(ál): Szakmánk életéből. Magyar János akadémikus székfoglalója. EF. 40, 1986, 6. sz. 4.

Király Pál: Vivat Academia ... EF. 40, 1986, 6. sz. 19.

Király Tibor: Sopron a filatéliában. SSz. 40, 1986, 55–60., 175–179., 251–257., 342–350.

Kis Papp László: A földmérő szakemberek képzése. GK. 38, 1986, 259–261.

Kis Papp László–Simonkovics Sándor: Korszerű építész-fotogrammetriai módszerek. GK. 38, 1986, 332–336.

Kiss Jenő: Marác László Károly: Fertőd helynevei. Bp., 1983, 44. SSz. 40, 1986, 285–286.

Kiss Jenő: Timaffy László: A kisalföldi kocsik és szekerek szakszókincsének nyelvatlasza és szótára. Bp., 1985. SSz. 40, 1986, 286–287.

Kiss Jenő: Zsirai Miklós emléke Mihályiban. SSz. 40, 1986, 279–283.

Kitüntetettjeink: Nagyzsádányi Endre. BKL-K. 119, 1986, 83.

Klampfner, Josef-Korkisch, Adolf: Die nordburgenländische Mundart von Kleinhöflein. BHBl. 48, 1986, 113–139.

G. Klement Ildikó: Külföldön tanuló magyarországi diákok olvasmányai a 18. század első felében. MKSZ. 101, 1985 (1986), 211–224.

Klement Tamás: Így kezdődött. B. 1986, 4. sz. 34–35.

Koloszár József: A soproni erdők. Vá. 22, 1986, 4. sz. 28–29.

Kolozsvári Gábor: Tárczy-Hornoch Antal. Dr. h. c. mult. dr. mont. dr. sc. techn. 1900–1986. A mi egyetemünk 33, 1986. jan. 27.

Kommassierung und Landschaftserhaltung. Umwelt Burgenland Nr. 9. Eisenstadt, 1986, 158.

376Konzert, Ausstellung, Sport. Festwochen in Sopron. BR. 20, 1986. jún. 9.

Koppány Tibor: Storno-ház, Sopron. Épült 1985-ben. MÉPI. 35, 1986, 1–2. sz. 72–73.

Korkisch, Adolf: Horváth Mária: Német elemek a 17. század magyar nyelvében. Bp., 1978. BHBl 48, 1986, 54–56.

Korkisch, Adolf: Mollay Károly: Német-magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig. Bp., 1982.

BHBl. 48, 1986, 52–54.

Kormos Valéria: Szállodaportya 2. NL. 38, 1986. jún. 14. 24. sz. 3–4.

Kortársak és tanítványok Pátzay Pálról. Sz. Egyed Emma, Varga Imre, Marosits István. MH. 9, 1986, 5. sz. 8–15.

Kovács József László: Rédey Pál: Miért reszketnek a csillagok? SF. 166–167.

Kovács József László: Szabálytalan nekrológ (Berecz Dezső 1894–1985). SF. 174–175.

Kovács József László: Utak a külvárosból. SF. 30–38.

Kovács Gyula–Fehér György: Biographia. Elhunyt tanáraink és előadónk életrajza. Bp., 1986. 227.

Kovács László: Vivat Academia ... BKL-B. 119, 1986, 274. és 277.

Kovácsi Béla: Kiemelt műemléki értékű emlékek megóvási programja. MűT. 26, 1986, 5. sz. 36–43.

Kovácsné Bircher Erzsébet: Brennbergbánya munkásmozgalma 1869 és 1922 között. BKL-B. 119, 1986. szept. 1. különszám 56–59.

Kőhalmy Tamás: Mit ér a diplomaterv? Ni. 106. 1986, 493–495.

Kőhegyi Mihály: Falko Daim–Andreas Lippert: Das awarische Gräberfeld von Sommerein am Leithagebirge (NÖ). Wien, 1984. SSz. 40, 1986, 190–191.

Könyvsiker lett Agricola munkája. K. 42, 1986. febr. 11.

Köpecsi-Nagy, Gábor: Künftige Nationalitätenkindergärtnerinnen in Wien. NZ. 30, 1986. jún. 21.

Körlevelezőlap. Kubinszky Mihály: 1. Soproni. Löverek. Pályaudvarok, állomásépületek. 2. Sopron-Villasor. Winkler Gábor. MÉP. 1986, 5. sz. 15–16.

Környei Attila: Faragó Sándor (1924–1985). SSz. 40, 1986, 360–363.

Köttner–Benigni, Klara–Biricz, Konrad: Die „Abenteuer des braven Soldaten Schwejk“ in Österreich. Volk und Heimat 42, 1986, 1. sz. 4–7., 3. sz. 15–19., 4. sz. 4–8.

Krassói Kornélia–Kövesi Sándorné: Egy képeslap margójára (A 80 éves Vermes Miklós). SSz. 40, 1986, 46–48.

Kriszt György: Műemléki rekonstrukció Sopron belvárosában. MÉPI. 35, 1986, 584–600.

Kroyer, Rudolf: Heimkehr nach 40 Jahren. Volk und Heimat 42, 1986, 2. sz. 29–30.

Kubinszky, Mihály: Bahnhöfe in Österreich. Architektur und Geschichte. Wien, 1986, 272.

Kubinszky Mihály: A Löverek urbanisztikai jelentősége és helyzete. Vá. 22, 1986, 4. sz. 24–27.

Kubinyi Ferenc: A Tiszától a Tiszáig. Részletek a dr. Aranyi Sándorral folytatott beszélgetésből. Tiszatáj

40, 1986, 30–46.

Kuntz Zoltán: Az első szakmérnöki tagozat. Mennyit ér egy talpalatnyi föld? Tájvédelem és környezetfejlesztés. K. 42, 1986. jan. 29.

Kuntz Zoltán: Követendő modell lehet. Egyetemi könyvesbolt Sopronban. K. 42, 1986. márc. 1.

K(untz) Z(oltán): Másfél évtized a szakmai műveltségért. Könyvhónap a soproni egyetemen. K. 42, 1986. febr. 21.

K(untz) Z(oltán): Másfél évtized a szakmai műveltségért. Könyvhónap a soproni egyetemen. MÉIK. 1986, 1. sz. 81–83.

K(untz) Z(oltán): MTESZ-tervek Sopronban. Műszakiak a városunkért. K. 42, 1986. febr. 3.

Kuntz Zoltán: Orvos kamerával (Dr. Kárpáti György arcképéhez). SF. 132–134.

377K(untz) Z(oltán): A tudomány műhelyei. Egyetemi könyvtárigazgatók tanácskozása. K. 42. 1986, jún. 6.

L. T.: Ungarische Volksbildner im Burgenland. BR. 20, 1986. máj. 26.

-leo-: Soproni Nyári Egyetem. SE. 1986. okt. 10.

Laczkó András: Liszt Ferenc és Zichy Géza. Dunatáj 9, 1986, 3. sz. 60–69.

Láng Gyula–Bella Gábor: Győr és Sopron városok közműfelmérésének tapasztalatai. GK. 38, 1986, 350–353.

Láng Gyula: Sopron város nagyméretarányú térképellátásának fejlődése. Földmérő 32, 1986, 2. sz. 1–4.

László Frigyes: A forradalmi munkásmozgalom soproni történetéhez. SSz. 40, 1986, 139–145.

Legány Dezső: Liszt Ferenc, szülei és hazája. Vi. 51, 1986, 646–653.

Lehotay-Horváth György: Fadoktorok. Erdeink egészsége. B. 41, 1986, 1. sz. 33–35.

Lehotay-Horváth György: A tizenegyedik. Természetismerők előnyben. B. 41, 1986, 6. sz. 36–37.

Leipold, Peter: Brennberg-da gibt's was zu holen. NZ. 30, 1986. ápr. 4.

Levélszekrény: Berki Feriz írja. SSz. 40, 1986, 381–383.

Levélszekrény: Hiller István írja. SSz. 40, 1986, 383.

Lindeck-Pozza, Irmtraut: Bemerkungen zum Urkundenbuch des Burgenlandes. BHBl. 48, 1986, 105–113.

Lokomotív Tourist. Mit dem Oldtimerzug nach Ungarn. BR. 20, 1986. ápr. 14.

Lovas Gyula: Fejezetek vasutunk történetéből. 75–77. V. 12, 1986. 1–3. sz.

Lovasné Szabó Ágnes: Temetési szokások Kópházán. SSz. 40, 1986, 257–273.

- Lovász György: A jelenkori felszínfejlődési folyamatok térképezése Nyugat-Dunántúlon. FÉrt. 35, 1986, 255.
- Löver-ankét Sopronban. Vá. 22, 1986, 4. sz. 24–29.
- Lukátsné Takács Zsuzsanna: Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának 1986. június 5–6-án tartott ülése. MÉIK. 1986, 2. sz. 53–56.
- Lunzer, Hans: Hauptversammlung des Volksbildungswerkes für das Burgenland mit Neuwahl der Landesleitung. Volk und Heimat 42, 1986, 1. sz. 1–2.
- Lunzer, Hans: Zu Besuch im Weinmuseum Moschendorf. Volk und Heimat 42, 1986, 3. sz. 4–5.
- mm-: Prof. Pröhle im „NZ“-Klub. NZ. 30, 1986. márc. 15.
- Macher Frigyes: Alumíniumöntésű harangok kiállítása Sopronban. BKL-K. 119, 1986, 183.
- Macher Frigyes: „Harangvariációk” a soproni Központi Bányászati Múzeumban. SSz. 40, 1986, 273–276.
- Macher Frigyes: „75 éves a Soproni Vasöntöde (Kiállítás a Központi Bányászati Múzeumban). SSz. 40, 1986, 48–51.
- Macher Frigyes: Horkay (sic!) Gyula 1912–1986. BKL-K. 119, 1986, 182.
- Macher Frigyes: A 40 éve végzett bányászok, kohászok és erdészek találkozója Sopronban. BKL-K. 119, 1986, 496–497.
- Magyar–osztrák vízügyi tárgyalások. MV. 1986, 2. sz. 1.
- Makhult Mihály: Vivat Academia ... BKL-K. 119, 1986, 404–405.
- Martos Ferenc: Búcsúbeszéd Tárczy-Hornoch Antal ravatalánál. GK. 38, 1986, 3–4.
- Martos Ferenc: Tárczy-Hornoch Antal 1900–1986. MT. 31, 1986, 395–397.
- Mattes, Elisabeth: Die Zeit des Neubeginns. „Das Burgenland im Jahre 1945.” P. 14, 1986, 1. sz. 13–14.
- Mayer Éva: Hans Gustav Edöcs fotói. Új T. 23, 1986. júl. 13. 28. sz. 3.
- Mátyás Vilmos: Tölgyfajok-változatok és hibridek Magyarországon. Er. 35, 1986, 429–433.
- Márcz, Ferenc: Three phases of post-storm events in ionospheric absorption. Acta Geodaetica et Montanistica Academiae Scientiarum Hungaricae 21, 1986, 201–207.
- Megkezdődtek a soproni tavaszi napok. Népszava 114, 1986. márt. 13.
- Metzl János: Gerencsér Nándor (1908–1985). SSz. 40, 1986, 189–190.
- Meyer, Josef: Das Burgenland im Jahr 1945. Beiträge zur Landes-Sonderausstellung 1985. Hrsg. von Stefan Karner. Eisenstadt, 1985. BHBl. 48, 1986, 147–152.
- 378 Meyer, Wolfgang-Preisich-Petuelli, Liane: Burgenland im Bild der Sage. Eisenstadt, 1986.

- Mészáros Gyula: Sopron városkörnyéki közigazgatás. SSz. 40, 1986, 248–251.
- Mészáros István: Középkori hazai iskoláskönyvek. MKSZ. 102, 1986, 113–134.
- Mikó Sándor: Egy Sopron környéki község, Nagylózs. H. 14, 1986, 36–40.
- Milletich, Helmut Stefan: Burgenlands Literatur im Jahre 1985. Volk und Heimat 42, 1986, 3. sz. 25–26.
- Mollay Károly: Bokor József: Sopronkövesd ragadványnevei. Bp., 1983. SSz. 40, 1986, 95.
- Mollay, Károly: Festschrift für Karl Semmelweis. Herausgegeben vom Burgenländischen Landesarchiv. Eisenstadt, 1981. SSz. 40, 1986, 283–284.
- Molnár László: Dzseki bácsi elment ... (1900–1985). SSz. 40, 1986, 84–89.
- Molnár László: Faller Jenő és Sopron. SSz. 40, 1986, 52–64.
- Molnár László: A magyar bányászattörténetírás helyzete és feladatai a bányászati múzeumokban. BKL-B. 119, 1986, 317–321.
- Molnár László: Dr. Tárczy-Hornoch Antal 1900–1986. BKL-B. 119, 1986, 203–204.
- Molnár Sándor: 250 éves a műszaki felsőoktatás. Fa. 35, 1986, 1. sz. 1–5.
- Molnár Sándor: Magas elismerésekre, kitüntetésekre. Er. 35, 1986, 365.
- Molnár Sándor: Tanévnyitó nyilvános tanácsülés egyetemünkön. EF. 40, 1986, 11. sz. 6–7.
- M(uck) T(íbor): Ablak az ünnepi hetekre. V. 12, 1986, 7–8. sz.
- Muck T(íbor): Négy évszázados ritkaság. Agricola műve magyar nyelven. Isaac Newton és James Watt tanult belőle. K. 42, 1986. jan. 20.
- Muck Tibor (szerk.): Soproni Magazin. Soproni Tavasz Napok 1986. Győr, 1986, 8.
- Muck Tibor (szerk.): Soproni Magazin. Soproni Ünnepi Hetek 1986. Győr, 1986, 8.
- Műemlék könyvtár a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem épületében. Kö. 36, 1986.
- Mühl Nándor: A soproni szervezet 1981–1985. évi munkája. BKL-K. 119, 1986, 95–96.
- Mühl Nándor: Szényi Jenő 1916–1986. BKL-K. 119, 1986, 114.
- Müller, Michael: Nationalitätentreffen in Ödenburg. Was sich die Enkel abgelauscht. NZ. 30, 1986. jún. 7.
- Nagy Ferenc–Nagy Dénes (szerk.): Magyarok a természettudomány és technika történetében. Életrajzi lexikon A–Z-ig és dokumentumok. Bp., 1986, 450.
- N(ándori) K(lára): Az Eggenberg ház és az evangélikus konventház helyreállítása, Sopron, Szt. György u. 12. és 14. MÉP. 1986, 5. sz. 50–53.
- Neue Biere aus Ödenburg. NZ. 30, 1986. márc. 8.

- Németh Adél: Burgenland. Bp., 1986, 208.
- Németh Adél: Burgenland. FÉ. 21, 1986, 229.
- Németh Alajos: Adalékok a soproni II. világháborús eseményekhez. SF. 150–154.
- N(émeth) A(ndrás): Dr. Béldi Ferenc 1927–1986. SE. 1986. okt. 15.
- N(émeth A(ndrás): Elhunyt dr. ch. mult. dr. Tárczy-Hornoch Antal. SE. 1986. jan.-febr., 4.
- Felix, Werner: Franz Liszt. Leipzig, 1986, 220.
- Németh András: Erdészeti, faipari, geodéziai múzeum Sopronban. Szövetkezeti Ipar 23, 1986, 1. sz. 36–37.
- Cs. Németh András: Gondolatok Fertőd ürügyén a kastélyról. SE. 1986. márc.–ápr.–máj., 10–11.
- N(émeth) A(ndrás): Kalcitkristályok. SE. 1986. jan.–febr., 6–7.
- Németh András: Dr. Nemky Ernő 1909–1986. SE. 1986. okt., 12.
- N(émeth) A(ndrás): Selmectől Miskolcig 1735–1985. (Szerk. Zsámboki László). Fa. 36, 1986, 78.
- N(émeth) A(ndrás): Vivat Academia ... Fa. 36, 1986, 78.
- Németh István: Pedagógus pályám emlékezete. Vasi Szemle 40, 1986, 284–296.
- 379Nöhrrer, Alois: Liszt und die Gemeinde Raiding. Volk und Heimat 42, 1986, 2. sz. 13–14.
- Ordas Iván: Koltai Vidos József nemzetőrparancsnok. H. 14, 1986, 2. sz. 13–15.
- Ormos Károly: Emlékezés nagyjainkra (1986). BKL-B. 119, 1986, 841–845.
- Oroszi Sándor: Erdészettörténet. Tudomány, a Scientific American magyar kiadása 1986, 10. sz. 69.
- Oroszvály László: A Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút fővonalának villamosítása. V. 12, 1986. nov. 11. sz.
- Az Országos Meteorológiai Szolgálat Központi Meteorológiai Intézete évkönyvei. 115. kötet 1985. 3. rész: Éghajlati adatok. Bp., 1986, 163.
- Petrőczy Éva: Arborétum, anno 1986. Új T. 23, 1986. okt. 12. 41. sz. 12–13.
- Pécsi Márton: Búcsúbeszéd Szádeczky-Kardoss Elemér akadémikus ravatalánál. FRK. 33, 1985 (1986), 373–375.
- Péteri Judit: Új fesztivál született. II. Soproni Régizenei Napok. Mu. 29, 1986, 9. sz. 12–16.
- Pomichal Richárd: Volt egyszer egy jégkorszak. Változások a Kárpát medencében. Hét 31, 1986. jún. 20. 25. sz. 8.
- Preisträger der Burgenland Stiftung Theodor Kery. BL. 37, 1986, 1–2. sz. 16–17., 20–21.
- Pressekonferenz im Hotel „Löwér”. Das „grüne Herz Österreichs”. BR. 20, 1986. ápr. 14.

- Prickler, Harald: Das Burgenland während der Periode der Türkenkriege. BHBl. 48, 1986, 1–23.
- Probst, Franz: Ein neues Literaturbild. BL. 37, 1986, 1–2. sz. 18–19.
- Probst, Franz: Hans Neubauer zum Gruss. Volk und Heimat 42, 1986, 3. sz. 20–21.
- R(aum) F(rigyes): A magyar földmérők és térképészek életrajzi adatairól. GK. 38, 1986, 144–145.
- Raum Frigyes: A magyar kataszteri felmérés szervezetének kialakulása. GK. 38, 1986, 46–51.
- Raum Frigyes: Vacano Fülöp, a magyarországi kataszteri felmérés első vezetője. GK. 38, 1986, 445–446.
- Paul, Hans: Peter Zauner zu seinem 100. Geburtstag. Volk und Heimat 42, 1986, 4. sz. 12–13.
- Paul, Hans: Rudolf Kroyer 75 Jahre. Volk und Heimat 42, 1986, 2. sz. 30.
- Paul, Hans: Von den Anfängen des Kurortes Sauerbrunn. Volk und Heimat 42, 1986, 2. sz. 27–28.
- Pájer József: Környezetvédelmi Tanszék. SE. 1986. nov., 36.
- N. Pál József: Élmények – fehér papíron. MH. 9, 1986, 2. sz. 73–75.
- Pálinkás Györgyné: Az agrárfelsőoktatási intézmények VII. ötéves tervre vonatkozó könyvtárfejlesztési tervei. MÉIK. 1986, 3–4. sz. 1–16.
- Pálinkás Györgyné: Összefoglaló az agrárfelsőoktatási intézmények könyvtárainak VI. ötéves tervidőszak alatt végzett munkájáról. MÉIK. 1986, 2. sz. 1–25.
- Pákozdi Judit: Burgenlandi örök. Magyar Konyha 10, 1986, 4. sz. 16–17.
- Perschy, Jakob: Burgenländische Forschungen, Heft 72: Baugeschichte der Martinskaserne in Eisenstadt. Volk und Heimat 42, 1986, 1. sz. 37.
- Perschy, Jakob: Ortskundliches Museum Jois mit angeschlossenem Bezirksschulmuseum. Volk und Heimat 42, 1986, 3. sz. 1–3.
- Pethes József: Az erdők védelméért. Beszélgetés dr. Igmándy Zoltán, Eötvös Loránd-díjas tanszékvezető egyetemi tanárral. Magyar Mezőgazdaság 41, 1986. jún. 25. 26. sz. 4.
- Ödenburger Erdgasprogramm abgeschlossen. NZ. 30, 1986. nov. 15.
- Odenburger Tanztreffen. NZ. 30, 1986. szept. 6.
- P. L.–O. A.: Temesszentandrásai Guido 1911–1986. BKL-K. 119, 1986, 445–446.
- P. T.: Sopronhorpács. Wo Franz Liszt zu Gast weilte. BR. 20, 1986. ápr. 21.
- Py.: Az egyetemi osztály kohász kitüntetettjeinek méltatása a 73. tisztújító küldöttközgyűlés alkalmából. BKL-K. 119, 1986, 225. és 227.
- 380Py.: A fémkohászati szakosztály kitüntetettjeinek méltatása a 73. tisztújító küldöttközgyűlés alkalmából. BKL-K. 119, 1986, 235–236.

- (Py.): Dr. h. c. dr. Verő József. BKL-K. 119, 1986, 1–6.
- Py.: Közel 20 év a Kohászat szolgálatában. BKL-K. 119, 1986, 224–225.
- Py.: A vaskohászati szakosztály kitüntetettjeinek méltatása a 73. tisztújító küldöttközgyűlés alkalmából. BKL-K. 119, 1986, 219–221.
- Pajor Géza: A büki gyógyfürdő 25 éve. Vasi Szemle 40, 1986, 208–227.
- Pantó György: Szádeczky-Kardoss Elemér 1903–1984. FK. 116, 1986, 213–221.
- Pap Gáborné: A Magyar Országos Levéltár szerzeményei 1978–1985. Levéltári Szemle 36, 1986, 2. sz. 57–67.
- Papp István: Kerék Imre: Rézholdak, réznapok. Jelenkor 29, 1986, 571–572.
- Raum Neusiedler See-Seewinkel. Problemdarstellung. Umwelt Burgenland Nr. 8. Eisenstadt, 1986, 15.
- Rácz Ernő: Kerítésszaggató. Egy agranómus feljegyzései. MH. 9, 1986, 1. sz. 36–48.
- Reményi Árpád: Meg kell védeni Drégely várát és környékét. Dunakanyar 22, 1986, 1. sz. 3–6.
- Rezitationswettbewerb in Moor. NZ. 30, 1986. ápr. 26.
- Rédey Pál: Az Evangélikus Országos Levéltár. Levéltári Szemle 36, 1986, 21. sz. 17–20.
- Rédey Pál: A soproni líceum. Új T. 23, 1986. okt. 19. 42. sz. 2.
- Rédey Pál: Tábla a börtönfalán. Új T. 23, 1986. ápr. 27. 17. sz. 45.
- Rédey Pál: Unger Mátyás (1921–1985). SF. 176–177.
- Rohla Mártonné: 100 éve született Vendl Aladár geológus (1886. nov. 18.) EN. 1986, 4. sz. 24–25.
- Román András: Ilona Valter: Romanische Sakralbauten Westpannoniens. Eisenstadt, 1985. MÉP. 1986, 6. sz. 63.
- Római katolikus templom, Fertőd. Épült 1985-ben. MÉPI. 35, 1986, 1–2. sz. 68.
- Rosnak, Hans (hrsg.): Burgenland 1987. Eisenstadt, 1986, 79.
- Roth Gyula emlékezete. EF. 40, 1986, 1. sz. 6.
- Salamon Károly: Burgenlandi képek. Múzeumi képtár, Győr. Új T. 23, 1986. febr. 9. 6. sz. 4.
- Salamon Lajos: Az integráció gazdasági hatásai a cukortermelésben. Gazdálkodás 30, 1986, 9. sz. 11–15.
- Salamon Nándor: A siker jegyében. MH. 9, 1986, 2. sz. 75–78.
- Sarkady Sándor (szerk.): Soproni Füzetek '86. Sopron, 1986, 195.
- Sarkady Sándor: Sorok a 60 éves Rázó Józsefről. SF. 126–131.

- Ságvári Ágnes: A demokratikus forradalom dokumentumai. MH. 9, 1986, 6. sz. 70–73.
- Sánta Lajos: Jereván lakótelep, Sopron. Épült 1985-ben. MÉPI. 35, 1986, 1–2. sz. 9.
- Schlag, Gerald: Wissenschaft im Burgenland. BL. 37, 1986, 1–2. sz. 14–15.
- Schleger, Walter: Sport-20 Jahre Theodor Kery. BL. 37, 1986, 1–2. sz. 24–25.
- Schusteritsch, Eugen: „Mein Leben ein langer Irrweg.” Betrachtungen zu Liszts religiöser Einstellung. Volk und Heimat 42, 1986, 2. sz. 9–10.
- Schuth, Johann: „Sie sollen von Brot und Zwiebel leben” ... Zur Geschichte der Arbeiterbewegung in Brennbach. NZ. 30, 1986. szept. 6., szept. 13., szept. 20., szept. 27.
- Sedlmayr János: Építészeti utalások helyreállított műemlékeinkben. MÉP. 1986, 5. sz. 25–27.
- S(edlmayr) J(ános): Lakóház helyreállítása, Sopron, Kolostor u. 13. MÉP. 1986, 5. sz. 27–28.
- Sedlmayr János: Sopron, Kolostor u. 13. helyreállítása. Épült 1985-ben. MÉPI. 35, 1986, 1–2. sz. 74–75.
- Sedlmayr János: Sopron, Kolostor u. 13. helyreállítása. M. 30, 1986, 263–269.
- Sedlmayr János: Sopron koragótikus lakótornyai. SSz. 40, 1986, 323–339.
- Sedlmayr János–Schönerne Pusztai Ilona: Sopron, Major-köz 3. helyreállítása. M. 30, 1986, 270–278.
- 381 Siklósi Gyula: A gótika ablakai. Múzsák, Múzeumi Magazin 1986, 4. sz. 32–34.
- Somfalvi Ervin: Portrék. Vadász és füst. Ni. 106, 1986, 425.
- Somogyi József (szerk.): Modern mérési eljárások a geodéziában. Sopron, 1986.
- Somogyi József: Tárczy-Hornoch Antal (1900–1986). SSz. 40, 1986, 276–279.
- Soós Péter: Sopron. A leghűségesebb város. MN. 49, 1986. máj. 8.
- Sopron. Stadtverschönerung mit Tradition. BR. 20, 1986. jan. 13.
- Sopron. Ungarns Tor zu Österreich. BR. 20, 1986. febr. 17.
- Soproner Frühlingstage 12–23. März. BR. 20, 1986. febr. 17.
- Sopronhorpács nevezetességei. DN. 43, 1986. febr. 7.
- A soproni egyetem kiadványáról. Egy emlékülés utóélete. K. 42, 1986. febr. 25.
- A soproni turisták. TM. 97, 1986, 1. sz. 36–37.
- Stadler, Michael: Passion eines Clowns. Salzburger Nachrichten 1986. szept. 25.
- Steiner, Emil: Wirtschaft gestern-heute. BL. 37, 1986, 1–2. sz. 6–7.
- A Stornók háza Sopronban. Rövidesen látható lesz a híres gyűjtemény. DN. 43, 1986. márc. 26.

-Sz-: Sopron. Fremdenverkehrsoberschule. BR. 20, 1986. ápr. 7.

Sz. M.: Országjáró Diákok Országos Találkozója Sopron 1986. TM. 97, 1986, 9. sz. 9.

(szabó): Ötödször Pannónia földjéről. Fo. 33, 1986, 110–112.

Szabó A. Ferenc: Utazás egy elfelejtett tartományban. É. 23, 1986, 267–273.

T. Szabó Éva (szerk.): Beszámolók az 1983-ban végzett tudományos kutatásokról. Bp., 1986, 164.

Szabó Jenő: A huszonkettedik fordítás. MH. 9, 1986, 4. sz. 73–75.

Szabó Jenő: Rajzolt világ. MH. 9, 1986, 6. sz. 77–79.

Szabó Jenő: A régi lövér. SSz. 40, 1986, 1–24., 97–117.

Szabó Jenő: Sterbenz Károly kiállítása. SSz. 40, 1986, 355–357.

Szabó Jenő: Szarka Árpád életműkiállítása (1935–1985). SF. 124–125.

Szabó Jenő: Tíz éve halt meg Becht Rezső. SSz. 40, 1986, 357–359.

Szabó Jenő: Wirag thudyad theuled el kel mennem. A városi jegyző magyar poézise. MH. 9, 1986, 6. sz. 63–69.

Szabó József: Győr-Sopron megyei honismereti táborok. Nemzetközi anyanyelvi tábor. H. 14, 1986, 2. sz. 47–48.

Szabó Mihály: Területfejlesztés Győr-Sopron megye nyugati határvidékein. Gazdálkodás 30, 1986, 12. sz. 7–11.

Szabó Sándor: 1986. március 20. 100 éve született Pais Dezső nyelvész. EN. 1986, 1. sz. 46–49.

Szalay Csaba: A soproni művészetbarátok köréről (Számadás újabb három évről). SF. 135–137.

Szarka Árpád: Perényi Kálmán (1896–1985). SSz. 40, 1986, 90–91.

Szarka Árpád: Richly Zsolt grafikusművész és rajzfilmrendező kiállítása. SSz. 40, 1986, 79–82.

Szádeczky-Kardoss Gyula: Az asztrogeodézia magyarországi fejlődése. GK. 38, 1986, 253–259.

A száz éves soproni erdésziskola tatai és esztergomi ünnepségei. Er. 35, 1986, 83–85.

Szegedi Pál: Szakkönyvtár Fertődön. Kisalföldi Könyvtáros 1986, 1. sz. 33–36.

Szegi József: Pántos György 60 éves. AT. 33, 1984 (1986), 353–354.

Szelényi Károly: Magyarország. Bp., 1986, 209 kép.

Szemery Tamás–Borbély József: A magyarországi bányászat emlékei. DN. 43, 1986. nov. 5.

Szilágyi István: Egy késői gótikus jelenség (Szentsír kápolnák Magyarországon a XVII–XVIII. században). ÉÉ. 18, 1986, 177–210.

Szilágyi Kálmán: A bogyós gyümölcsű fajták vírusmentesítésével és vírusmentességük fenntartásával kapcsolatos eredmények és problémák. Kertgazdaság 1986, 6. sz. 87–90.

Szita Szabolcs: A Vörös Hadsereg és harcosai emléke Sopronban. SSz. 40, 1986, 350–354.

382 Szluka Emil–Schneider László (szerk.): Természettudományos és műszaki ki-kicsoda? Bp., 1986, 505.

Szodfridt István: Áttekintés az erdészeti felsőoktatás helyzetéről. Er. 39, 1986, 392–395.

Szodfridt István: Nemzetközi talajmikrobiológiai szimpózium. EF. 40, 1986, 1. sz. 7.

Szodfridt István: Pántos György emlékezete. SE. 1986. jan.-febr., 3.

Szögi László: Az egyetemi levéltárak feladatai. Levéltári Szemle 36, 1986, 3. sz. 3–10.

-t-: Sommeruniversitäten '86. Kultur, Kunst und Wissenschaft. BR. 20, 1986. máj. 12.

(-tay): Az első tanszék ... B. 41, 1986, 10. sz. 6.

Takács, Jenő: Über Franz Liszt. Volk und Heimat 42, 1986, 4. sz. 9.

Tanévnyitó '86. SE. 1986. okt. 3–4.

T(akács) Zs(uzsanna): Ülést tartott az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa. Kö. 36, 1986, 554.

Dr. Tanka Sándor 1911–1986. EF. 40, 1986, 12. sz. 19.

Dr. Tanka Sándor 1911–1986. SE. 1986. okt., 13.

Tárczy-Hornoch Antal (1900–1986). K. 42, 1986. jan. 18.

Tänzerisches Stelldichein in Ödenburg. NZ. 30, 1986. szept. 6.

Tompa Károly: Nem mindennapi találkozó. Er. 35, 1986, 472.

Tóth Erzsébet–Posza István–Stollár András–Zárbok Zsolt: Az evaporáció tér és időbeli eloszlása Magyarországon párologásmérő kádak adatai alapján. In: T. Szabó Éva (szerk.): Beszámolók ... 99–110.

Tóth Károly: Közös gondunk a Fertő tó védelme. ÉT. 41, 1986. szept. 12. 1202–1203.

Tóth Sándor: Villamosítási tervek 1899. V. 12, 1986, 10. sz.

Tóth, Zsuzsanna: Betrachtungen zu einer Ausstellung in Linz. Grenzüberschreitende Bezüge der Volksfrömmigkeit Oberösterreichs. NZ. 20, 1986. márc. 24.

Tóth, Zsuzsanna: Volksfrömmigkeit in Oberösterreich. P. 14, 1986, 1. sz. 47–48.

Töttös Gábor: Elfeledett Liszt-emlékek. Dunatáj 9, 1986, 3. sz. 70–74.

Traxler, Gottfried: Floristische Neuigkeiten aus dem Burgenland. BHBl. 48, 1986, 87–99.

Traxler, Gottfried: Zur Roten Liste der Gefäßpflanzen des Burgenlandes. Volk und Heimat 42, 1986, 1. sz. 25.

- Turmmusik in Ödenburg. NZ. 30., 1986. jún. 28., júl. 26., aug. 2.
- Új tanszékek Sopronban. Ni. 106, 1986, 531.
- vy-: Buchbesprechung. Alte Bahnhöfe in Ungarn. NZ. 30, 1986. aug. 9.
- Valkó Arisztid: Kismartoni festők vetélkedése a 18. században. MÉ. 33, 1984 (1986), 1–2. sz. 76–77.
- Valkó Arisztid: Művészeti események Kismartonban 1805-ben. MÉ. 33, 1984 (1986), 166–169.
- Varga Gyula: A pusztacsaládi Szent István szobor. SSz. 40, 1986, 179–184.
- Varga István: Nagycenk. Széchenyi kastély, úgynevezett „Vörös kastély” épületszárny helyreállítása. MűT. 26, 1986, 9–10. sz. 72–76.
- Varga Lajos Dániel: Kiadói térkép – Abaújtól Zemplénig. Könyvvilág 31, 1986, 7. sz. 32.
- Varga László: A soproni Löverek egészségügyi vonatkozásai. Vá. 22, 1986, 4. sz. 28.
- Varga Zsolt: Ökológiai vizsgálatok, a Sopron-környéki egerészölyv- és héjaállományról. Nimród Fórum 106, 1986, 10. sz. 25–30.
- Verő József: Experimental aspects of low-latitude pulsations. Journal of Geophysics 60, 1986, 106–120.
- Vértés O. András: Érzelmi világunk és a nyelv történeti változásának kölcsönhatása. MNy. 82, 1986, 151–162.
- Vitális György: A régi térképek vízföldtani tanulsága a XVI–XVIII. század közepe közötti térképek tanulmányozása alapján. HiK. 66. 1986, 282–289.
- Vízi, Gyöngyi: 9. Ödenburger Ungarndisches Volkstanztreffen. NZ. 30, 1986. szept. 27.
- 383 Vor 100 Jahren geschrieben. NZ. 30, 1986. máj. 10., máj. 17., máj. 31., nov. 6., dec. 6.
- Vránics István: A Löver idegenforgalmi jelentősége, ennek néhány követelménye, szempontja. Vá. 22, 1986, 4. sz. 28.
- Wendelberger, Gustav: „Maro”-ein unbekante Pflanze des Burgenlandes. BHBl. 48, 1986, 146–147.
- Wiesinger, Josef: Der Alte. Volk und Heimat 42, 1986, 4. sz. 18–19.
- Winkler Gábor: Az elmúlt 100 év épületeinek helyreállításáról. MűT. 26, 1986, 5. sz. 27–35.
- Winkler Gábor: A legújabb kor vidéki építészeti emlékeinek védelméről. M. 30, 1986, 50–59.
- Winkler Gábor: A legújabb kor építészeti emlékeinek védelme. MÉP. 1986, 5. sz. 29–31.
- Winkler, Gerhard J.: Franz Liszt und das Burgenland. Volk und Heimat 42, 1986, 2. sz. 1–4.
- Winkler, Gerhard: Manfred Huss: Joseph Haydn – Klassiker zwischen Barock und Biedermeier. Eisenstadt 1984. BHBl. 48, 1986, 56.

Wohnungsbau in Ödenburg. NZ. 30, 1986. máj. 17.

Zádor Alfréd (összeáll.): Múzeumi ismertető, Sopron, 1986, 14.

Zentai László: A szimbolika hídverése lélektől lélekig. Kerék Imre: Rézholdak, réznapok. In: Sarkady Sándor (szerk.): SF. 162–164.

Zentai László: A szimbolika hídverése. Kerék Imre: Rézholdak, réznapok. Napjaink 25, 1986, 6. sz. 34.

Zielbauer György: Politikai viszonyok és az 1945-ös nemzetgyűlési választás Észak–Nyugat-Dunántúl német községeiben. A szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei 1986, 5. köt. 137–153.

Zimmermann, Edmund: Land im Wandel. Volk und Heimat 42, 1986, 2. sz. 15–18. és 23.

Zimmermann, Edmund: Rotes Kreuz. BL. 31, 1986, 1–2. sz. 12.

Zsolcai Gyula: Sopron: '56 december. Mő. 29, 1986, 11. sz. 22.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MUNKATÁRSAINK

MUNKATÁRSAINK

Dr. Mollay Károly ny. egyetemi tanár, 1118 Budapest, Köbölkút u. 11.

Andrési Pál erdőmérnök, 5500 Gyomaendrőd, Áchim u. 3/1.

Sódor Márton erdőmérnök, 1111 Budapest, Karinthy F. u. 4–6.

Dr. Soós István tud. munkatárs, Budapest, MTA Történettudományi Intézete

Dr. Kaus, Karl régész, A–7000 Eisenstadt, Burgenländisches Landesmuseum

Dr. Štefanovičová, Tatiana régész, Univerzita Komenskeho Filozoficka Fakulta Archeologiczky Seminár 81 801 Bratislava, Gondova 2.

Hencz József, a MSZMP soproni Városi Bizottságának első titkára

Szita Szabolcs egyetemi adjunktus, Budapest, Ajtósi Dürer sor 19–21.

Dr. Hiller István könyvtári főigazgató, Sopron, Pf. 132.

Dr. Papp János főiskolai docens, 9701 Szombathely, Pf. 170.

Dr. Németh Alajos ny. hittanár, Sopron, Béke út 11.

Kratochwill Mimi művészettörténész, Budapest, Acsádi u. 11. 1122

Dr. Macher Frigyes okl. kohómérnök, Sopron, Mikoviny u. 15.

Mastalirné Zádor Márta tud. főmunkatárs, Sopron. Pf. 132.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI SZEMLE

384 **SOPRONI SZEMLE**

Ödenburger Rundschau
Lokalthistorische Quartalschrift
Redaktion: Karl Mollay

Inhaltsverzeichnis

Mollay, Karl: Preislimitationen (Die Preislimitation der Ödenburger Schuster aus dem Jahre 1532)

Andrési, Paul–Sódor, Martin: Die Fauna der Kleinsäugetiere in Ödenburg und Umgebung II. Teil

Soós, Stefan: Ein Zigeunerprozess in Ödenburg (Beiträge zum Verhältnis zwischen Ödenburg und den Zigeunern im 18. Jahrhundert) II. Teil

Aktuelle Fragen der Ödenburger Geschichtsforschung

Kaus, Karl: Drassburg–Lutzmannsburg–Burg (Ergebnisse der archäologischen Untersuchungen von Roten Schanzen im Burgenland 1891–1986)

Štefanovičová, Tatiana: Zur Frage der gebrannten Schanzen in der Slowakei

Kleine Mitteilungen

Hencz, Josef: Arbeitsplan der Ödenburger Leitung der Ungarischen Sozialistischen Arbeiterpartei zur Verwirklichung des wirtschaftspolitischen Programms des ZK der USAP vom 2. Juli 1987

Szita, Szabolcs: In Ödenburg wurde der Erfinder des Druckluft-Atmungsapparates geboren

Papp, Johann: Fliegertätigkeit über dem Komitat Ödenburg (1944–45)

Németh, Alois: Die Strafanstalt am Steinambrückl in Jahre 1946

Kulturelles Leben in Ödenburg

Kratochwill, Mimi: Geleitwort zur Ausstellung des Kunstmalers Wladimir Szabó

Nekrologe

Macher, Friedrich: Andreas Nagyzsadányi (1915–1987)

Bücherschau

Hiller, Stefan–Mastalirné-Zádor, Martha: Die Ödenburg-Bibliographie des Jahres 1986

Unsere Mitarbeiter

Végjegyzet

1 (Megjegyzés - Popup)

Családneve (*winkhler*) először csak az 1532. évi kiadatlan adójegyzékben (Lad. XLII et RR nr. I. 70:30. lap) fordul elő, a forrásokban általában csak mint Mihály varga (*schuester*) szerepel. A családnév Ausztria számos *Winkl* vagy *Winkel* helynevének egyikével függ össze. Szóföldrajzi okokból sem gondolhatunk itt az észak-német *winkler* 'Kleinkrämer, szatócs' szóra,

2 (Megjegyzés - Popup)

SoprOkl. II/5:302, Grundbuch 19, Priesterbuch 759, II/5:329, 357, 360, II/6:369, Gb. 126, II/6:382, 384, 406, 416, 436, 1527. évi kiadatlan adójegyzék (Lad. XLII et RR nr. I. 44:24. lap), Gb. 167, 184. Az utolsó adat és a fenti forrásidézet 1533. jún. 9-ről való, amikor Mihály varga e házát addigi lakójának, Premb György mészárosnak adta el.

3 (Megjegyzés - Popup)

Vö. az 1528., 1530., 1532. és az 1534. évi kiadatlan adójegyzékeket (Lad. XLII et RR I. 42, 51, 70, 65:21., 23., 30., 33. lap), SSz. 1983. 218.

4 (Megjegyzés - Popup)

Gedenkbuch 295.

5 (Megjegyzés - Popup)

Pb. 759. Az akkori gazdasági helyzetre, pontosabban tőkehiányra jellemző a 10%-os kamatláb. Az 1523. évi kamat karácsonykor 25 dénársolidust tett ki, azaz 1 magyar forint éppen 10 dénársolidust ért, 1524-ben már csak 4 dénársolidust, azaz a kamat a „jó” pénzben (*guet geld*) 10 dénársolidust, a „régí” pénzben 12 1/2 dénársolidust tett ki (II/5:367, 371).

6 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/6:428, 1529. évi kiadatlan gabonadézsmajegyzék (Lad. J fasc. 3 nr. 210/35).

7 (Megjegyzés - Popup)

Vö. még Gerichtsbuch 234.

8 (Megjegyzés - Popup)

Vö. még I/7:425, II/2:119, 137, 156, Gb. 236. Házát 1546. febr. 17-én Tölzl Lénártnak adja el (Gb. 298). 1552-ben harmadik felesége, Appolónia már özvegy (Házi Jenő Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Bp., 1898, 11 599. sz.).

9 (Megjegyzés - Popup)

Családneve először az 1532. évi mustrajegyzékben (SSz. 1983, 218) fordul elő, a forrásokban általában csak mint Kristóf varga szerepel. A családnév Ausztria számos *Rosenau* helynevének egyikével függ össze. Nyilván nem jöhet itt számításba sem a Brassó vármegyei Rozsnyó (*Rosenau*), sem a Gömör vármegyei

Rozsnyó (*Rosenau*).

10 (Megjegyzés - Popup)

Ugyancsak a belvárosban lakik 1523–1525 között egy másik Kristóf varga. Ennek azonban sem háza, sem polgárjoga nincsen. Fél-fél, ill. 1/4 forint adót fizet (II/5:357; II/6:369, 382)

11 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:357, 361; II/6:369, 382, 384, 406; Gb. 125, 126; II/6:416, 430, 436; Gb. 184; 1527, 1528., 1530., 1532. és 1534. évi kiadatlan adójegyzék; SSz. 1983, 218. A soproni házak 1784. évi számozásakor ez a ház a 18. számot kapta, Winkler Mihályné tehát a 17 számot. Vö. Thirring Gusztáv: Sopron a 18. században. Sopron, 1939.

12 (Megjegyzés - Popup)

Kiadatlan adójegyzék; SSz. 1983, 219; kiadatlan 1534. évi adójegyzék.

13 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/2:240, 246, 262, 270, 274, 284.

14 (Megjegyzés - Popup)

Házi i.m. 3531. sz. Az említett Rot Gálra vö. i.m. 8563. sz.

15 (Megjegyzés - Popup)

A családnév vagy ausztriai (csehországi *Tabor* helynévvel vagy az ausztriai *Taber Täber Tabor* 'Schutzbau, aus einer die Kirche umschliessenden Gebäuderreihe bestehend' szóval függ össze. Ilyen építmény számos helyen volt.

16 (Megjegyzés - Popup)

Amelyik fél a megállapodást megszegi – régi gyakorlat szerint – 32 dénárfontot fizet büntetéstill (*peen*).

17 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:173; II/6:284; Gb. 91. A ház pincéjében saját borán kívül még Gugelzipf özvegyének 18 akó borát is tárolta. Ekkor cselédje is volt (II/1:300).

18 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/1:385–389; GedB. 177, 245–247.

19 (Megjegyzés - Popup)

Vö. még II/5:358, 361; II/6:370, 383, 385, 407, 417, 437, 1527., 1528., 1534. évi kiadatlan adójegyzék.

20 (Megjegyzés - Popup)

GedB. 236; II/2:196, 199, 205

21 (Megjegyzés - Popup)

Erre vö. Mollay: SSz. 1983, 207

22 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/2:197, 205 (6. jegyzet), GedB. 266.

23 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:219, 259, 261, 295, 323, 343, 346, 347.

24 (Megjegyzés - Popup)

A Fapiac (és az Állatvásártér) az Ispotályhídtól (ma: Ikvahíd) az Ezüst utcáig (ma Ötvös utca) húzódó házak előtt volt.

25 (Megjegyzés - Popup)

A jegyzőkönyv szerint „bibissent *roseum vinum*” Házi Jenő (Sopron középkori egyháztörténete. Sopron, 1939, 51) szerint vörösbort ittak, szerintem sillerbort (lásd bővebben Ssz. 1968, 133). Ez a soproni bortermelés története szempontjából tanulságos adat.

26 (Megjegyzés - Popup)

A humanista latinsággal írt jegyzőkönyvnek ez életszerű jelenetéből kiderül, hogy ekkor Sopronban is csak többes szám 2. személyben magázódtak (*ihrzen*). Német nyelvterületen a mai magázódás (*siezen*) a XVII. században kezdődik.

27 (Megjegyzés - Popup)

Házi i.m. (polgárcsaládok) 7049. sz.; vö. még Gb. 169. Egyed varga különben 1523-tól kezdve szerepel Sopronban: hol a harmadik, hol a negyedik fertályban, tehát saját háza és polgárjoga még nincsen. Adója 3/4 forint (1523), 1 forint (1524), 5/4 forint (1525), 1 forint (1527), 1/4 forint (1528) 1–1 forint (1530, 1533); bordézsmaja 5/4 akó (1524), 3/4 akó (1525), 2/4 akó (II/5:354; II/6:316, 366, 379, 404, 414, 436, 1527., 1528., 1530., 1533. évi kiadatlan adójegyzék; az utóbbi: Lad. XLII et RR nr. I. 50). 1526-ban – úgy látszik – a harmadik fertályban ő a török veszély (*in disen geuärlichen leuffen*) miatt felállított polgárőrség fertálmestere (II/6:412, 414). Itt említjük meg, hogy az 1524. évi keltezetlen bordézsmajegyzéket Házi Jenő (II/6:315) az írás alapján 1520–1522-ből keltezi. Családtörténeti adatokkal azonban megállapítható a helyes keltezés. Így pl. az 1523. évi adójegyzékben szerepel Kolbat Jánosné majorja (II/5:355), bordézsmajegyzékünkben viszont *Vngrisch Jörgl* (II/6:317), aki az asszony második férje, de 1524. dec. 27-én már nem él (II/1:18). Sperrer Farkast említi az 1524. évi adójegyzék (II/6:366), a bordézsmajegyzékben már özvegye szerepel (II/6:316). A bordézsmajegyzék tehát 1524. nov. 11-e körül készült.

28 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

29 (Megjegyzés - Popup)

Vö. 1527., 1528., 1530., 1532. évi kiadatlan adójegyzéket; SSz. 1983, 220. Vö. még I/7:425.

30 (Megjegyzés - Popup)

Ezzel a György vargával nem tévesztendő össze az a második, aki 1530/31-ben hunyt el, de szintén a belvárosban, a mai Kolostor utcában tűnik fel 1495-ben (II/5:45). 1496–1503 között veszi át Kotseer Péter varga Szt. György utcai házát (II/5:174; II/6:285; II/358, 361; II/6:369, 382, 384, 406, 417, 436, 1527., 1528., 1530. évi kiadatlan adójegyzék). Kotseer Péter varga a fent (11. jegyzet) említett 18. sz. házba költözik, amelyben 1522-ben a fent (1.) tárgyalt Winkler Mihály vargát találjuk. György vargának volt szőlője a Dudles-dűlőben (Gb. 158) ; bordézs mája 1/2–1/2 akó (1525, 1526) ; ezenkívül még rétje (GedB. 114). Adója 1/2–1/2 forint (1495, 1505), 1 1/2 forint (1509), 2 forint (1527), 1/4 forint (1530). 1518-ban és 1520-ban a soproni ferencesek számára készít cipőt (*schuech*), párját 28 dénárért (II/5:259, 260). Özvegyét a fent (3.) tárgyalt Rot Balázs varga vette el feleségül.

31 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

32 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:351, 363; II/6:476, 402, 412, 426, 430; 1527., 1528., 1529., 1530., 1532., 1533., 1534. évi kiadatlan adó-, bordézsma- és gabonadézsmajegyzék; SSz. 1983, 222.

33 (Megjegyzés - Popup)

Házi i.m. (polgárcsaládok) 10 006/a. sz.

34 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

35 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

36 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

37 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

38 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

39 (Megjegyzés - Popup)

A Hosszú sor: a mai Rákóczi utca-Széchenyi tér déli oldala-Móricz Zsigmond utca.

40 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:356, 368, 381; II/6:415, 416, 427; 1527., 1529., 1530., 1532. évi kiadatlan adó-, gabonadézsmajegyzék; SSz. 1983, 321.

41 (Megjegyzés - Popup)

Házi i.m. (polgárcsaládok) 10 005. sz.

42 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

43 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/6:416, 428, 435; 1527., 1528., 1530., 1532., 1533., 1534. évi kiadatlan adó-, gabonadézsmajegyzék; SSz. 1983, 231.

44 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

45 (Megjegyzés - Popup)

Vö. még II/6:368, 381, 402, 407, 416, 428; 1527., 1530., 1533. évi kiadatlan adójegyzék

46 (Megjegyzés - Popup)

Családnevét (ragadványnevét) nem ismerjük.

47 (Megjegyzés - Popup)

48 (Megjegyzés - Popup)

Még három vargát kell ebből az időből megemlítenünk, akiknek sem házuk, sem polgárjoguk nem volt, s csak átmenetileg tartózkodtak Sopronban. Amaspühler (a karintiai Ameisbiechl faluból) Bertalan 1528–1532-ig Vedschinger Lipót ötvös házában, a Mészárosok utcájában lakik (adó.; SSz. 1983, 220). Adója 1/8–1/4 forint, az 1532. évi mustrajegyzék mesternek mondja. – 1528-ban az Újteleki utcában a második Márton 1/8 forint adót fizet (adó.). – 1532-ben csak a mustrajegyzék említi az Újteleki utcában a második Mihályt azzal, hogy jól fegyverkezzék fel (SSz. 1983, 223).

49 (Megjegyzés - Popup)

A török időket Nándorfehérvár elestétől (1521. aug. 29) kezdve számíthatjuk. A soproni részletekre vö. Mollay Károly: Kőszeg 1532. évi ostroma és Sopron. SSz. 1983, 193–236.

50 (Megjegyzés - Popup)

A mészárosok száma is 14 volt. A 14 hússzék – a könnyebb ellenőrzés végett – a Sópiacon (ma: Orsolya tér és Fegyvertár utca) volt. Itt a XVI. században még nem állt a Lábasház és nem álltak a Fegyvertár utca páros számú oldalának házai.

51 (Megjegyzés - Popup)

Akinek nem volt polgárjoga, az lakó (*mitwoner, inwoner*), csak fogadalmat tett. A polgárjog megszerzéséhez esküt kellett tenni. A fogadalom szövegét lásd Házi Jenő: A soproni polgárjog megszerzésének története. SSz. 1941, 269–279 (a 271. lapon a fogadalomra nem az „újonnan felvett” polgárt, hanem a lakót kötelezték), az eskü szövegét lásd Mollay Károly: SSz. 1956, 42 (13. jgzyet).

52 (Megjegyzés - Popup)

Gätringer István 1532-ben az adójegyzékben ugyan szerepel 1 1/2 forint adóval, a mustrajegyzékben pedig hosszú nyárssal és jó kézpuskával (*handtror*), de nem nevezik vargának, az 1534. évi adójegyzékben özvegyéről sem állítják, hogy özvegyi jogon folytatná a vargamesterséget. Ebből következtetjük, hogy 1532-ben István varga már nem folytatta iparát s így kerülhetett a 14 vargamester közé az ekkor feltűnő Péter varga, akiről fent (3./10.) szóltunk.

53 (Megjegyzés - Popup)

Házi Jenő (i.m. egyháztört. 208) a vargalegények oltárjavadalmát, forrásának *Beate virginis* kitétele miatt, a várárokmenti Boldogasszony templomba helyezi, közelebből azonban nem tudja azonosítani, javadalmát, Rupert papot nem említi. A kitétel ugyanis a Szt. Mihály-templom Kisboldogasszony-oltárára vonatkozik, amelynek ún. Haberleiter-alapítványát a Szt. György templom Bertram-alapítványával egyesítették (Házi i.m. 101, 218; Gb. 249). Forrásunk, a Priesterbuch (Pb. 377) szerint Gundel Péter kádár 1518. ápr. 19-én a két egyesített alapítványtól 10%-os kamatra 5 dénárfontot vesz fel és ezt 1523. március 16-án fizeti vissza Rupert papnak, a vargalegények oltára javadalmának (Pb. 299). Az említett két egyesített javadalom ekkor tehát a vargalegények oltárjavadalmát is magába foglalja. Rupert papnak ezért kell a szt. György-templom főoltárán minden kedden és pénteken misét mondania (II/6:447). Ő tehát az 1520. aug. 4-én végrendelkezett Flächl Kristóf pap közvetlen utóda, akit Házi (i.m. 102) nem ismer, s akit 1525. jún. 9-én Sol Kristóf javadalmas vált fel (Pb. 816). Rupert pap a Halászsok utcájában levő javadalmas házban lakik (II/6:447); 1523. ápr. 13-án István mészáros 4 dénársolidusszal tartozik neki (Bürger- und Achtbuch 188).

54 (Megjegyzés - Popup)

Házi i.m. (egyháztört.) 77

55 (Megjegyzés - Popup)

A német *hertziren* igével, ha nem is közvetlenül, összefügg a magyar *harc és harcol*. Vö. Mollay Károly: Német-magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig. Bp., 1982

56 (Megjegyzés - Popup)

Szept. 3-án a török sereg Kismartonnál, szept. 4-én már Bécsújhely mellett volt (SSz. 1983, 195).

57 (Megjegyzés - Popup)

Ebből a rémhírterjesztésből nem derült ki, hogy a soproniak kinek küldték volna el a város kulcsait: Mehemed bégnek-e, akinek emberei Ferdinánd király követeit Kőszeg ostromának feladása után Sopron irányában kísérték (SSz. 1983, 194), Ibrahim pasa nagyvezírnek-e vagy talán magának II. Szulejmán szultánnak-e? Két mérföld akkoriban lóháton a törökök számára egy napi járást jelentett: a császári követek és török kíséretük szept. 1-jén érték el Sopron balfi külvárosát, aug. 31-én még valahol Sopron és Szakony közt, Mehemed táborában voltak, aug. 30-án pedig a szultán, ill. Ibrahim pasa táborában Szakony falunál. Milyen gyorsan terjedtek akkor is a rémhírek, mutatja Nádasdy Tamás egyik lékai (ma: Lockenhaus) emberének latin levele 1532. szept. 4-ről: „Ma van harmadik napja, hogy állandóan halljuk az ágyuk hangját Sopronból és Bécsújhelyből... ma ért ide az újság, hogy a törökök elfoglalták Sopron elővárosát, és azután a város maga is rövidesen megadta magát...” (SSz. 1983, 197).

58 (Megjegyzés - Popup)

A megerősítő oklevél: Lad. N fasc. 1 nr. 2.

59 (Megjegyzés - Popup)

A kőszegi–soproni(–pozsonyi) „borháború” tulajdonképpen 1328 óta tartozott (vö. SSz. 1987, 91).

60 (Megjegyzés - Popup)

Kívül: Gotzlestern, Spil vnd nachtsitzen vnd andere offne laster verpoten vnd verruefft. Suntag vor Katerine anno 32. A feldolgozott két levéltári anyag xeroxmásolatát Dr. Horváth Zoltán soproni levéltárigazgató szívességének köszönöm.

61 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/2:55; 1532. évi kiadatlan adójegyzék 59. lap

62 (Megjegyzés - Popup)

Harkau: a Sopron városához tartozó nyolc falu egyike, magyarul Harka (1947 óta Magyarfalva)

63 (Megjegyzés - Popup)

Itt egy szó (*anderer*) az eredeti jegyzőkönyvben ki van húzva.

64 (Megjegyzés - Popup)

Az eredeti jegyzőkönyvben egy név (*Jancsi Ferke*) törölve

65 (Megjegyzés - Popup)

Itt a *nicht* szót törölték az első változatban.

66 (Megjegyzés - Popup)

Itt két szó (*sondern entsprungen*) ki van húzva az eredeti szövegből.

67 (Megjegyzés - Popup)

Itt öt szót (*abwessenden und davon geloffenen Zigeuner*) töröltek az eredeti jegyzőkönyvből.

68 (Megjegyzés - Popup)

A jegyzőkönyv első változatában itt hat szót áthúztak (*und den andern entsprungenen Jantsi Ferke*)

69 (Megjegyzés - Popup)

Donnerskirchen: Sopron vármegyében, magyarul Fehéregyháza (ma Burgenlandban)

70 (Megjegyzés - Popup)

Párestágen Sopron vármegyében, magyarul Peresztég.

71 (Megjegyzés - Popup)

Itt négy szót kihúztak (*dem ihm nichts verkauft*).

72 (Megjegyzés - Popup)

Itt egy szót (*sollst*) töröltek.

73 (Megjegyzés - Popup)

Itt kihúzták: *Und Worauf derselbe und weille nichts wieder Ihm Actum in Judicatus officio Anno et Die supra etc. wider bezeugt werden können, entlasse, und von dieser Stadt Territorio auf ewig verwiesen worden.*

74 (Megjegyzés - Popup)

A jegyzőkönyv első változatában itt *seine Tochter* kihúzva.

75 (Megjegyzés - Popup)

A szöveg itt megszakad.

76 (Megjegyzés - Popup)

Wandorf: azaz Bánfalva (ma: Sopron-Kertváros). Alatta áthúzva a jegyzőkönyv első változatában: *Kaltenstein* (Levél Moson vármegyében)

77 (Megjegyzés - Popup)

Itt egy szó (*bekommen*) az eredeti változatban törölve van.

78 (Megjegyzés - Popup)

Egy szót (mir) kihúztak az eredeti szövegből.

79 (Megjegyzés - Popup)

A bírósági ítélet a letisztázott szövegben nem szerepel.

80 (Megjegyzés - Popup)

A név alatt egy szó olvashatatlanul törölve.

81 (Megjegyzés - Popup)

Lanzendorf (Alsó-Ausztria).

82 (Megjegyzés - Popup)

Azaz Nagycenk.

83 (Megjegyzés - Popup)

Itt egy szót (*Sie*) töröltek.

84 (Megjegyzés - Popup)

Itt kihúzták (*hat dir der Horváth János*).

85 (Megjegyzés - Popup)

Itt egy szót (*dem*) áthúztak.

86 (Megjegyzés - Popup)

Itt egy szót (*eines*) kihúztak.

87 (Megjegyzés - Popup)

Itt egy szót (*zu*) töröltek.

88 (Megjegyzés - Popup)

Oszlip: falu Sopron vármegyében, magyarul Oszlop

89 (Megjegyzés - Popup)

Itt három szót (*sondern mir dass*) töröltek.

90 (Megjegyzés - Popup)

Itt három szót (*ist in Oszlip*) kihúztak.

91 (Megjegyzés - Popup)

Itt egy szót (*Nein*) áthúztak.

92 (Megjegyzés - Popup)

Vimpác (ma Burgenlandban)

93 (Megjegyzés - Popup)

Lövő (Sopron vármegye)

94 (Megjegyzés - Popup)

Újkér (Sopron vármegye)

95 (Megjegyzés - Popup)

Fordította az Iparrégészeti Munkabizottság (Sopron, Fabricius-ház).

96 (Megjegyzés - Popup)

Bella Lajos: A Sopronmegyei régészeti társulat 1891. évi kutatásai. ArchÉrt. 12 (1882), 280–284.

97 (Megjegyzés - Popup)

Bella Lajos: Sopron vármegye és Sopron város rég. társulata kiadta 1898. ArchÉrt. 13 (1899), 288.

98 (Megjegyzés - Popup)

Barb, Alphons: Ein Jahr Altertumsforschung im freiwilligen Arbeitsdienst. BHBl. 2 (1933), 210–11.

99 (Megjegyzés - Popup)

Mitscha-Märheim, Herbert–Ohrenberger, Alois–Saria, Balduin : Bericht über eine Probegrabung in der mittelalterlichen Burganlage von Burg. In: Ulbrich, Karl–Ratz, Alfred: Die Wehranlagen von Burg. Burgenländische Forschungen 25 (1954), 184–196.

100 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 6, 1951–55 (1967), 142; u. FÖ 7, 1956–60 (1971), 146–147.

101 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 22, 1983 (1984), 315; FÖ 25, 1986 (im Druck).

102 (Megjegyzés - Popup)

Meyer, Wolfgang: Wehranlagen im Burgenland. BHBl. 46 (1984), 147.

103 (Megjegyzés - Popup)

Meyer i.h. 148.

104 (Megjegyzés - Popup)

Mossler, Gertrude: Die vorgeschichtliche Ansiedlung am Taborac bei Drassburg. Dissertation

(unveröffentlicht), Wien 1943.

105 (Megjegyzés - Popup)

Lenneis, Eva: Überblick über den derzeitigen Forschungsstand linearband-keramischer Siedlungen in Österreich. Siedlungen der Kultur mit Litzenkeramik in Europa. Nitra 1982, 107–108.

106 (Megjegyzés - Popup)

Willvonseder, Kurt: Die Venus von Drassburg. *Germania* 24 (1940), 1–5.

107 (Megjegyzés - Popup)

Mossler, Gertrud: Die jungsteinzeitlichen Schädelbecher vom Taborac bei Drassburg, Burgenland. *Mitt. Geogr. Ges.* 91 (1949), 123–133. Mint sok más, a Taborac hegyről való leletnél, ezeknél a koponyacsészéknél sincsen az időrend tisztázva. Az utóbbiak datálása a vörös sáncokhoz, valamint az említett ezüst kincshez (amely kelet-európai eredetről árulkodik) képest mindenképpen elképzelhető.

108 (Megjegyzés - Popup)

Benkovsy-Pivovarova, Zoiya: Zur Problematik der Litzenkeramik in Österreich. *PZ* 47 (1972), 198.

109 (Megjegyzés - Popup)

Ohrenberger, Alois-J.: Kleinere Beiträge zur mittleren Bronzezeit in Burgenland. *BHBl.* 19 (1957), 57. A Burgenlandi Tartományi Múzeumban található még egy karcolásos díszítésű, az urnamezős kultúrába tartozó lándzsahegy.

110 (Megjegyzés - Popup)

Mossler, Gertrud: Latènezeitliche Wohnstellen auf dem Taborac bei Drassburg. *BHBl.* 20 (1958), 49–56.

111 (Megjegyzés - Popup)

Hübener, Wolfgang: Eine Studie zu den Beilwaffen der Merowingerzeit. *ZAM* 8 (1980), 65–128.

112 (Megjegyzés - Popup)

Ruttkey, Alexander: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei II. *Slov. Arch.* 24 (1976), 305 u. Abb. 42.

113 (Megjegyzés - Popup)

Kugler Alajos: Darufalvi ezüstlelet. *ArchÉrt.* 24 (1904), 41–47.

114 (Megjegyzés - Popup)

Bóna, István: Der Silberschatz von Darufalva. *ActaArchHung.* 16 (1964), 151–169.

115 (Megjegyzés - Popup)

Ulbrich, Karl: Die Wehranlage von Lutzmannsburg. BHB1. 26 (1964), 161–171.

116 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 6, 1951–55 (1967), 142.

117 (Megjegyzés - Popup)

Nováki, Gy.: Zur Frage der sogenannten „Brandwälle“ in Ungarn. ActaArchHung. 16 (1964), 142.

118 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 7, 1956–60 (1971), 146.

119 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 25, 1986 (im Druck).

120 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 7, 1956–60 (1971), 147.

121 (Megjegyzés - Popup)

Die beste Parallele stammt aus Köttlach, vgl. R. Pittioni: Der frühmittelalterliche Gräberfund von Köttlach. Wien 1943, Taf. VI/10. Zur Datierung vgl. H. Friesinger in Germanen, Awaren, Slawen in Niederösterreich. Wien 1977, 103 ff und Schild von Steier-Kleine Schriften 16 (1975). Taf. 1/8, 15/1.

122 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 22, 1983 (1984), 315.

123 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 7, 1956–60 (1971), 147.

124 (Megjegyzés - Popup)

Török, Gyula: Die Bewohner von Halimba im 10. und 11. Jahrhundert. Budapest 1962, 142 és X. tábla.

125 (Megjegyzés - Popup)

Ulbrich, Karl–Ratz, Alfred: Die Wehranlagen von Burg. Burgenländische Forschungen 25 (1954), térképvázlat.

126 (Megjegyzés - Popup)

I.h. 41.

127 (Megjegyzés - Popup)

Mitscha-Märheim–Ohrenberger-Saria i.h.

128 (Megjegyzés - Popup)

Nováki i.h.

129 (Megjegyzés - Popup)

FÖ 22, 1983 (1984), 315.

130 (Megjegyzés - Popup)

Sós, Ágnes: Die slawische Bevölkerung Westungarns im 9. Jahrhundert. Münchner Beiträge 22 (1973), 159.

131 (Megjegyzés - Popup)

Nováki, Gyula–Sándorfi, György: Untersuchungen der Struktur und des Ursprunges der Schanzen der frühen ungarischen Burgen. ActaArchHung. 33 (1981), 133–160.

132 (Megjegyzés - Popup)

Bóna i.h. 167–168.

133 (Megjegyzés - Popup)

Németből fordította az Iparrégészeti Munkabizottság (Sopron, Fabricius-ház).

134 (Megjegyzés - Popup)

Az írás alapvetően a testület előtt szereplő jelentést, a szóbeli kiegészítést és a vitában elhangzottakat tartalmazza.

135 (Megjegyzés - Popup)

Hencz József: Sopron város hosszú távú fejlesztési irányelveiről (1981–1985). SSz. 1981, 218–236.

136 (Megjegyzés - Popup)

Irmédi-Molnár László: Kőszeghi Mártony Károly 1783–1848. SSz. 1960, 312–322.

137 (Megjegyzés - Popup)

Pl. Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1983. (MTESZ kiadása, 16.) ; Magyar Nemzet, 1983. március 29; Kisalföld, 1983. március 30.

138 (Megjegyzés - Popup)

SSz. 1960, 320; Kisalföld, 1983. március 30.

139 (Megjegyzés - Popup)

Az első ilyen készüléket Fr. Alexander Humboldt konstruálta (1795). Humboldt még impregnált szövetszátkban tárolta a levegőt, s a néhány percig tiszta levegőt szolgáltató zsákot a szájsutorával

csővezeték kötötte össze. Tarján Rezső: Gulyáságyú és légzőkészülék. Műszaki Élet, 1983. március 17.

140 (Megjegyzés - Popup)

Vizsgálódásunk az 1944-ben közigazgatásilag Sopron megyéhez tartozó területre, illetőleg helységekre terjedt ki.

141 (Megjegyzés - Popup)

Dolgozatunkban nem említjük az alkalmi jellegű: határba, külterületre, rétre, erdőbe esett, károkat nem okozó bombaledobásokat, vészkioldásokat.

142 (Megjegyzés - Popup)

Hiller István–Németh Alajos: A háború és a felszabadulás krónikája (Sopron 1944–1945). SSz. 1978, 97–128., 193–224., 289–320.; 1979, 1–32., 97–128., 193–208., 289–320.; Lovas Gyula: Sopron vasútjai a második világháborúban. SSz. 1965, 14–31.

143 (Megjegyzés - Popup)

SVmL Főispáni iratok 1162/1945. 1195/1945.; a halotti anyakönyvek másodpéldányai alapján valamint a Soproni Hírlap korabeli számai nyomán.

144 (Megjegyzés - Popup)

Soproni Hírlap 1944. október 17–18.

145 (Megjegyzés - Popup)

Soproni Hírlap 1944. november 3.; Hiller–Németh i.m. SSz. 1978, 293.; Ágfalva halotti anyakönyve 1944/27–34.

146 (Megjegyzés - Popup)

Soproni Hírlap 1944. november 3–4.; Kapuvár halotti anyakönyve 1944/154.

147 (Megjegyzés - Popup)

Soproni Hírlap 1944. december 9.; Hiller–Németh i.m. SSz. 1979, 11.

148 (Megjegyzés - Popup)

Soproni Hírlap 1944. december 9.; Nagycenk halotti anyakönyve 1944/120–127.

149 (Megjegyzés - Popup)

Lövő halotti anyakönyve 1944/34.

150 (Megjegyzés - Popup)

A megye helységeinek halotti anyakönyvei alapján.